

รายงานการวิจัย

การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

A Participation and creation of the Sancha's Network with development of
the special economic region in the border territory in Nongkhai province

โดย

ดร. จูติวรรณ สิ้นจู้นอก

ผศ.ดร. บุญส่ง สิ้นจู้นอก

ดร. ธวัชชัย สิ้นจู้นอก

ผศ.ดร. สมเดช นามเกต

ผศ.ดร. เจษฎา มุลยาพอ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCURS ๘๐๐๗๖๓๐๘๒

รายงานการวิจัย

การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

A Participation and creation of the Sancha's Network with development of
the special economic region in the border territory in Nongkhai province

โดย

ดร. จูติวรรณ สิ้นจันทนอก
ผศ.ดร. บุญส่ง สิ้นจันทนอก
ดร. ธวัชชัย สิ้นจันทนอก
ผศ.ดร. สมเดช นามเกต
ผศ.ดร. เจษฎา มุลยาพอ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Coryright Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCURS ๘๐๐๗๖๓๐๘๒

Research Report

A Participation and creation of the Sancha"s Network with development of the special
economic region in the border territory in Nongkhai province

by

Dr. Thitiwan Sinthunok
Asst. Prof. Dr. Boonsong Sinthunok
Dr. Thawanhatai Sinthunok
Asst. Prof. Dr.Somdet Namket
Asst. Prof. Dr. Jetsada Moonyapor

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus

B.E. 2020

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Coryright Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCURS 800763082

ชื่องานวิจัย:	การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย
ผู้วิจัย:	ดร. ฐิติวรรณ สิ้นธนูอก ผศ.ดร. บุญส่ง สิ้นธนูอก ดร. ธวัชชัย สิ้นธนูอก ผศ.ดร. สมเดช นามเกต ผศ.ดร. เจษฎา มุลยาพอ
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๓
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน ในประเด็นศึกษา (๑) ศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (๒) ศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย และ (๓) พัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย ได้แก่ (๑) หน่วยงานภาครัฐ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย) (๒) หน่วยงาน อบต./ผู้นำชุมชน (๓) องค์กรเอกชน (องค์กรหอการค้า) (๔) องค์กรสงฆ์ และ (๕) ประชาชนในพื้นที่ บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย ได้แก่ (๑) บทบาทด้านการพัฒนาสังคมแบ่งออกเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจโดยใช้หลักธรรมศีล ๕ ในการกล่อมเกล้าและพัฒนาทางด้านวัตถุใช้หลักธรรม สัปายะ ๗ ในการพัฒนาวัด (๒) บทบาทการพัฒนาด้านประเพณีวัฒนธรรมใช้การเผยแผ่ธรรมะ โดยการเทศน์และการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และมีการจัดให้มีกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมตามฮีตสิบสอง และรูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย พบว่ารูปแบบของเครือข่ายของพระสงฆ์มีโครงสร้างเครือข่ายแบบไล่ลำดับชั้นตามระบบการปกครองคณะสงฆ์โดยมีการทำงานแบบเครือข่ายใยแมงมุม ได้แก่ (๑) รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ (๒) รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน (๓) รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับอบต./ผู้นำชุมชน (๔) รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับองค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่ และ (๕) รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่

Research Title: A Participation and creation of the Sancha"s Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province

Researchers: Dr. Thitiwan Sinthunok
Asst. Prof. Dr. Boonsong Sinthunok
Dr. Thawanhatai Sinthunok
Asst. Prof. Dr.Somdet Namket
Asst. Prof. Dr. Jetsada Moonyapor

Depertment: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campus

Fiscal year: 2020

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This research was the qualitative research aiming to study the roles of Sangha's network who participated in developing the special economic region in the border territory in Nongkhai Province in these aspects, that is, 1) to study the components of participation of organizations in developing the special economic region in the border territory of Nongkhai Province 2) to study the roles of Sangha's network in participation of developing the special economic region in the border territory of Nongkhai Province and 3) to develop the forms in participation and recreation of Sangha' network and to develop the special economic region in the border territory of Nongkhai Province. The results of a study were found that the components of participation of organizations in developing the special economic region in the border territory of Nongkhai Province were; 1) the state sectors (the Office of Nongkhai Provincial Communication) 2) the Office of Sub-district Administrative Organization/ the Communication Leaders 3)The Private Sectors (the Commercial Organization) 4) The Sangha's Organization and 5) the Local Population, the roles of the Sangha's network in participation of developing the special economic region in the border territory of Nongkhai Province, that is, 1) The roles in the aspect of the social development divided into the mental development by using the principle of the Five Precepts for refinement and the material aspect for applying the 7 things Favorable to the Mental Development in developing the temples 2) the roles of developing the traditions, culture by propagating Dhamma by teaching and to be lecturers preaching knowledge to people and organizing the traditional and cultural activities in accordance with Heet Sibshong (Twelve month traditions) and the forms in participating and creating the Sangha's network and developing the special

economic region in the border territory of Nongkhai Province were found that the forms of Sangha's network having the ordinal steps in according to the systems of the Sangha's administration by working similar to the spiders' waves, namely, (1) the forms of participation and creation of the Sangha's network of Organization with the state sector (2) the forms of participation and creation of Sangha's network of Organization with the private sector (3) the forms of participation and creation of Sangha's network of Organization with the Office of Sub-district administrative Organization / Community Leaders (4) the forms of participation and creation of Sangha's network of Organization with Sangha in the location and (5) the forms of participation and creation of Sangha's network of Organization in the local population.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย และนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

การดำเนินการวิจัยมีอาจสำเร็จล่วงไปได้หากปราศจากความร่วมมือของคณะผู้วิจัย คณะผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูล เจ้าอาวาสวัด คณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่อนุเคราะห์ข้อมูลและความสะดวกในการดำเนินการจัดทำวิจัย จนงานวิจัยนี้สำเร็จล่วงไปด้วยดี

ในโอกาสนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เจ้าของเอกสารและงานวิจัยทุกท่านที่ผู้คณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในการทำวิจัย จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จล่วงไปด้วยดี

ดร. จิตติวรรณ สิ้นธุ์นอก และคณะ

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๑๑
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๑๒
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๑๒
๑.๔.๑ ขอบเขตวิธีการวิจัย.....	๑๒
๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	๑๒
๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา.....	๑๒
๑.๔.๔ ขอบเขตประชากร.....	๑๓
๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา.....	๑๓
๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	๑๓
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๑๔
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๔

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ.....	๑๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่.....	๒๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม.....	๒๕
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น.....	๒๘
๒.๕ ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม.....	๓๑
๒.๕ ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๘

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๕๓
๓.๒ พื้นที่ในการศึกษา.....	๕๓
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	๕๓
๓.๔ แผนการดำเนินการวิจัย.....	๕๔
๓.๕ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๕๔
๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๕๕
๓.๗ การรักษาจริยบรรณและการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล.....	๕๘
๓.๗ การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล.....	๕๘
๓.๘ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๘
๓.๙ การสรุปข้อมูล.....	๕๘

๓.๑๐ การนำเสนอข้อมูล.....	๕๘

บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย

๔.๑ องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย.....	๖๐
๔.๒ บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย.....	๘๐
๔.๓ รูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย.....	๙๓

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๙๙

บรรณานุกรม

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ค

ภาคผนวก ง

ประวัติผู้วิจัย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของเมืองหน้าด่านชายแดนไทยทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายทำให้ชุมชนบางแห่งที่ไม่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาที่เกิดขึ้นเกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขัดแย้งทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ทันกับความต้องการ ซึ่งการพัฒนาเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อดำเนินการและเสริมสร้างศักยภาพพื้นที่ชายแดนของไทยคู่ขนานไปกับการรักษาผลประโยชน์และการอยู่ดีกินดีของประชาชนในพื้นที่ด้วย การจัดการด้านพรมแดนของประเทศไทยสิ่งหนึ่งที่ต้องคิดประเด็นแรก คือ คนไทยต้องมีวินัย ประเด็นที่สอง คือ ต้องมีทิศทางการปฏิบัติที่ชัดเจนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนการบริหารจัดการเมืองชายแดนของประเทศไทย^๑ ดังนั้น การบริหารจัดการกับความหลากหลายของเมืองชายแดนเป็นอีกเรื่องที่ต้องเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและท้าทายทั้งเรื่องการจัดการคุณภาพชีวิต เรื่องการทำมาหากิน ระบบโลจิสติกส์ (Logistics) ระบบบริการระบบโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและที่สำคัญ เรื่องระบบการจัดการคน การเตรียมคนทำงานที่มองภาพรวมของพื้นที่และคำนึงถึงประโยชน์ที่จะตกอยู่กับพื้นที่และประเทศในระยะยาวซึ่งในแต่ละประเทศ แต่ละพื้นที่จะมีคำเรียกเขตเศรษฐกิจพิเศษแตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับการประกอบกิจกรรมประเภทใด และที่สำคัญเศรษฐกิจพิเศษไม่ได้จำกัดเฉพาะประเภทของเขตประกอบการอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่จะครอบคลุมถึงเขตเศรษฐกิจพิเศษทางการค้า การบริการ การท่องเที่ยวหรือการเกษตรตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ๆ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนภายในประเทศ โดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ไม่เหมือนกัน มีกฎเกณฑ์แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับปกติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศทั้งสิทธิประโยชน์ จัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-stop-service) การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าวและการทำธุรกรรมเงินต่างประเทศ การลงทุน การผลิต โดยเฉพาะการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมชนบทและรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เข้าสู่ตลาดระดับภาคและประเทศ นำไปสู่การจ้างงานลดปัญหาการว่างงานและเพิ่มรายได้และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ จะช่วยทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้นซึ่งนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษเอาไว้อย่างหลากหลาย อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมาย และการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนั้นจะมีการปรับปรุงลักษณะ

^๑ เชียร์ช่วง กัลยาณมิตร, เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย, ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, พ.ศ. ๒๕๕๘ หน้า ๑.

ทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิ ประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐาน ต่างๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา นอกจากนี้ ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดให้มีระบบ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมท้องถิ่นนั้นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น^๒ สอดคล้องกับ ดำรง แสงทวีเลิศ และนันธิกา ทั้งสุพานิช. (๒๕๕๕) ที่กล่าวว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” เป็นที่รู้จักของคนไทยมานานพอสมควร แต่หากถามว่าลักษณะใดจึงเรียกว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษ จะได้รับคำตอบที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป สิ่งที่เรียกว่า พิเศษในที่นี้หมายถึง การได้รับสิทธิ พิเศษทางด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษทางภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน ความพร้อมของปัจจัยการผลิต การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมและบริการพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ และจะมีคำเรียกเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse) และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับ การประกอบกิจกรรมประเภทใด หรือคำใดจะเป็นที่น่าดึงดูดนักลงทุนมากที่สุด” จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยทั่วไป หมายถึง การกำหนดให้พื้นที่ทางภูมิศาสตร์เฉพาะแห่งสามารถบริหารจัดการด้วยกฎหมายการค้าการลงทุนที่เอื้อประโยชน์ให้กับนักลงทุนตลอดจนมีการยกเว้นข้อจำกัดต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อบรรยากาศการค้าและการลงทุน เช่น การจัดสรรแปลงที่ดินหรือโรงงานในราคาถูกเพื่อดึงดูดการลงทุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคการสร้างคลังเก็บและกระจายสินค้า การมีระบบศุลกากรที่ลดความซับซ้อนและให้บริการเบ็ดเสร็จในจุดเดียว ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจด้านภาษีให้กับนักลงทุน เป็นต้น ดังนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษจึงถือว่าเป็นเครื่องมือของกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในประเทศต่าง ๆ ที่เป็นเขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งในการศึกษาทำความเข้าใจการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจะเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้นเมื่อพิจารณาภายใต้กรอบคิดสำคัญ ๒ ประการ ประการแรก ได้แก่การรวมตัวกันในระดับอนุภูมิภาค และประการที่สอง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการรวมตัวกันในระดับอนุภูมิภาคที่เรียกว่า “กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง” (Greater Mekong Sub-Region: GMS) ที่ได้รับการผลักดันโดยธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย (Asian

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค : ฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๕๑), หน้า ๑๒.

^๓ ดำรง แสงทวีเลิศ และนันธิกา ทั้งสุพานิช. (๒๕๕๕). เขตเศรษฐกิจพิเศษ : แนวคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, ปีที่ ๓๙ (๒) ๔๒-๔๓.

Development Bank : ADB) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีสมาชิก ๖ ประเทศ ได้แก่ เมียนมา ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน ซึ่งมีเป้าหมายหลักร่วมกันคือต้องการสร้างเงื่อนไขเชิงสถาบันที่เอื้อต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางการเมืองในอนุภูมิภาค นี่คือการกลไกขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนอย่างเสรีในห้วงกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมากรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงได้ผนวกกรอบอนุภาคนี้ออกไปเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลก โดยประเทศสมาชิกพยายามแก้ไขกฎเกณฑ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดน รวมทั้งพยายามส่งเสริมการค้าการลงทุนและพัฒนาเครือข่ายการผลิตข้ามแดนดังเห็นได้จากการนำเสนอแนวทางพัฒนา “ระเบียงเศรษฐกิจ” ในการประชุมรัฐมนตรีเพื่อวางกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งส่งผลให้เกิดโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก อาทิ ประเทศไทยและเมียนมาต่างมีส่วนร่วมในแผนการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกอย่างแข็งขัน โดยประเทศไทยได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มุ่งเชื่อมต่อพรมแดนระหว่างสองประเทศหลายโครงการ ทั้งการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา การขยายและปรับปรุงถนนภายในประเทศหลายเส้นทาง เพื่อให้การคมนาคมขนส่งสะดวกรวดเร็วและปลอดภัยมากขึ้น และการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิค และการเงินในการก่อสร้างถนนในพื้นที่ชายแดนฝั่งเมียนมา รวมทั้งยังมีการปรับขั้นตอนทางศุลกากร และการตรวจคนเข้าเมืองให้สะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วนของเมียนมา ภายหลังการเปิดประเทศและเข้าสู่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย รัฐบาลเมียนมาได้ยกเลิกข้อจำกัดทางเศรษฐกิจหลายประการที่ออกมาในยุครัฐบาลทหาร ทั้งยกเลิกการควบคุมการนำเข้าที่เข้มงวดและทำให้การขออนุญาตนำเข้าสินค้าทำได้ง่ายขึ้น การพัฒนาระบบดำเนินงานของด่านข้ามแดน การยกเลิกระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินเมียนมาที่ไม่สอดคล้องกับอัตราแลกเปลี่ยนของตลาด ตลอดจนการออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุนใหม่ๆ เป็นต้น^๔ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับมิติประวัติศาสตร์พื้นที่ชายแดนจะช่วยในการพิจารณา “อาณาบริเวณชายแดน” ในฐานะระบบสังคมวัฒนธรรมที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และอำนาจการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตามแต่ละบริบท แม้ว่า “ชายแดน” จะกลายเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขและกระบวนการต่างๆ ที่เป็นเสมือนกลไกกำกับควบคุมการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเส้นเขตแดนซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในเรื่องเขตแดนระหว่างรัฐชาติ การอพยพข้ามพรมแดน การค้าชายแดน ฯลฯ แม้ว่าการปรับตัว การต่อรอง หรือการใช้ชีวิตของผู้คนในแต่ละอาณาบริเวณชายแดนภายใต้เงื่อนไขที่มีการกำกับควบคุมเชิงโครงสร้างเช่นนี้ก็จะมีรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นเงื่อนไขกลไกเชิงโครงสร้างที่ผลักดันให้ผู้คนในพื้นที่ชายแดนนั้น ๆ พัฒนาชุมชนร่วมกันภายใต้กรอบภูมิศาสตร์การเมืองของรัฐชาติสมัยใหม่ ความแตกต่างในนโยบายระดับชาติทั้งในด้านการเงินการคลัง การพัฒนาเศรษฐกิจ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คือ เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พื้นที่ชายแดนกลายเป็น “ทำเลทอง” ทางด้านการค้า การแลกเปลี่ยนและการท่องเที่ยว ที่โดยทั่วไปมักจะพัวพันไปกับกลไกการแลกเปลี่ยนนอกระบบ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการปรับตัวทาง

^๔ พิมลพรรณ ไชยนันท์, จักรพันธ์ ชัดชุ่มแสง, โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษกับการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชายแดน : บทสำรวจเบื้องต้นในบริบทพื้นที่ตากและเชียงราย, วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา ๓๖(๑): มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐, หน้า ๑๑๒-๑๑๓.

เศรษฐกิจและการดำรงชีพของผู้คนที่ชายแดน กิจกรรมทางสังคม-เศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการค้าชายแดน การแลกเปลี่ยน รวมทั้งการท่องเที่ยว คือส่วนสำคัญและเป็นรากฐานของ “เศรษฐกิจชายแดน” (Border economy) ที่ผู้คนชนชายแดนร่วมกันประกอบสร้างและเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ร่วมในอาณาบริเวณชายแดน

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเป็นแนวคิดการพัฒนาที่มีการริเริ่มดำเนินงานในประเทศไทยมายาวนานกว่า ๑๐ ปี โดยเริ่มแรกของการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนที่มีศักยภาพของไทยเป็นการใช้ประโยชน์จากโอกาสของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงที่ได้กำหนดแผนการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งและกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridor) อย่างไรก็ดี การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในช่วงที่ผ่านมายังไม่เกิดผลที่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากมีข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเฉพาะในประเด็นด้านความต่อเนื่องของงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง และการบริหารจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินสำหรับจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษซึ่งใช้เวลาค่อนข้างมากในการดำเนินงานในช่วงปี ๒๕๕๖-๒๕๕๗ ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมเพื่อใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งส่งผลให้พื้นที่ชายแดนมีบทบาทสำคัญในการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาค โดยต้องเร่งพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้สามารถรองรับการลงทุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดนเพื่อเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการในพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากการพัฒนา และบริหารจัดการผลกระทบอันอาจเกิดจากการพัฒนา อาทิ การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านการลักลอบนำเข้า-ส่งออกสิ่งผิดกฎหมายข้ามพรมแดนเข้าสู่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศประกอบกับการพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่เพื่อรองรับการลงทุนจะช่วยลดการกระจุกตัวของการลงทุนในพื้นที่ภาคกลางและสนับสนุนเป้าหมายของไทยในการหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้กำหนดนโยบายให้มีการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่นำทาง (Roadmap) สนับสนุนการพัฒนาประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กระตุ้นเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และช่วยรักษาความมั่นคงของประเทศ และได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดยมีหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (หน.คสช.) เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้ หน.คสช. ได้มีดำริให้มีการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในทุกภาค/ช่องทางที่สำคัญ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอย่างจริงจังและต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

กรอบแนวคิดในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จากการศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศพบว่าส่วนใหญ่เขตเศรษฐกิจพิเศษจัดตั้งขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ ดึงดูดการลงทุน เพิ่มการจ้างงานและการรับการค้าถ่ายทอดเทคโนโลยี และเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม โดยแม้ว่าจุดมุ่งเน้นของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละประเทศจะมีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกัน อาจสรุปได้เบื้องต้นว่าองค์ประกอบหลักที่ทำให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศประสบความสำเร็จ มีดังนี้

(๑) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยรวมของการพัฒนาประเทศ (๒) กิจกรรมทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกับจุดแข็งและศักยภาพของพื้นที่ (๓) ที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์สำคัญเชื่อมโยงกับโครงข่ายการคมนาคมขนส่งหลัก ตลาดและแหล่งวัตถุดิบ (๔) กลไกการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องมีความคล่องตัว (๕) มาตรการและสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุนสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง และ (๖) การบังคับใช้กฎระเบียบต้องมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการอำนวยความสะดวกในการลงทุน นอกจากนี้การขับเคลื่อนและบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศใช้กลไกในส่วนกลางประสานงานกับกลไกในระดับพื้นที่เป็นหลัก แต่มีการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ในระดับที่แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับระบบการบริหารจัดการของแต่ละประเทศ

สำหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของประเทศไทยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงบริเวณชายแดน รวมทั้งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนในส่วนที่เป็นองค์ประกอบหลักของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการลงทุนของภาคเอกชน โดยมีองค์ประกอบหลักของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน คือ (๑) การกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (๒) การให้สิทธิประโยชน์ในการลงทุน (๓) การจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) ด้านการลงทุน (๔) การบริหารจัดการด้านแรงงานและการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงานสาธารณสุขและความมั่นคง และ (๕) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจึงหมายถึงบริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนซึ่งรัฐจะสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริมการลงทุน การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับ การให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ และการอื่นที่จำเป็น

นอกจากนี้ นโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนยังได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรชายแดนโดยสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ สนับสนุนให้มีการรวบรวมและรับซื้อสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อนำมาปรับปรุงคุณภาพหรือแปรรูปใช้เป็นวัตถุดิบภายในประเทศ เพื่อลดปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรและผลกระทบต่อตลาดสินค้าเกษตรในประเทศกลไกการขับเคลื่อน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขับเคลื่อนโดย กนพ. โดยมีคณะกรรมการ ๖ ชุดเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในแต่ละด้าน และนำนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยเร็วบนพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงอย่างมีสมดุลให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ของประเทศ เป็นที่ยอมรับของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และสร้างโอกาสให้ประชาชนและประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากที่สุด กนพ.จึงได้วางหลักการดำเนินงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ดังนี้ (๑) การดำเนินงานภายใต้กรอบกฎหมายปัจจุบัน โดยมีกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายส่งเสริมการลงทุน กฎหมายศุลกากร กฎหมายแรงงาน กฎหมายการนิคม อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กฎหมายโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายเกิดผลเป็นรูปธรรมได้โดยเร็ว (๒) การกำหนดบทบาทภาครัฐ เอกชน และประชาชนอย่างชัดเจน โดยภาครัฐเป็นผู้ให้สิทธิประโยชน์ จัดเตรียมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และปรับปรุงกฎระเบียบ ภาคเอกชนเป็นผู้ลงทุน และภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา (๓) การพัฒนาต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมสังคม และความมั่นคงของประเทศ โดยมีการรักษาพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวด และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นที่ยอมรับและเกิดการพัฒนายั่งยืน รวมทั้งมีการบริหารจัดการและเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน (๔) การดำเนินการพัฒนาต้องมีความยืดหยุ่น โดยสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ (๕) การกำหนดพื้นที่พัฒนาตามเขตปกครอง เช่น อำเภอ หรือตำบล เพื่อให้มีจุดยึดโยงทางภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน และสามารถตรวจสอบข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานได้อย่างสอดคล้องตรงกันซึ่งทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ

ซึ่งการกำหนดให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาจะทำให้การเพิ่มขึ้นของผลิตภาพผลผลิต ผลิตภาพแรงงาน และผลิตภาพทุน มีแนวโน้มสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ นโยบายของรัฐที่กำหนดพื้นที่พิเศษด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ ๕ จังหวัดนี้ โดยพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จะช่วยใน ๓ เรื่องที่สำคัญคือ (๑) การกระจายโครงสร้างพื้นฐานให้เกิดการสะสมทุนในพื้นที่ สร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เพื่อเป็นแหล่งรองรับการเติบโตของประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต (๒) เพื่อแก้ปัญหาแรงงาน ต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือ ให้สามารถควบคุมและบริหารจัดการได้ง่ายขึ้น และ (๓) สร้างงานและโอกาสให้ SME ไทยในการขยายตลาดและการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ นอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษด้วยมาตรการด้านภาษีและมาตรการด้านแรงงานแล้ว คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ยังมีแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานอย่างรวดเร็ว อาทิ การสร้างศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ การใช้กฎหมายพิเศษในการจัดการปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน รวมทั้งการยกเว้นกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ในการประมูล เพื่อให้มีการพัฒนาและขับเคลื่อนอย่างรวดเร็วขึ้น ในการจัดการและการพัฒนาแรงงานในอนาคตจะต้องอยู่ภายใต้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ระยะ ๒๐ ปี โดยความสำคัญอยู่ในช่วงต่างๆ ช่วงที่ ๑ Productive Manpower (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) เป็นยุคของรากฐานด้านแรงงานที่เป็นมาตรฐานสากล ช่วงที่ ๒ Innovative Workforce (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๙) เป็นยุคของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศที่เป็นประชาชนของโลก (Global Citizen) เพื่อให้แรงงานสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลิตภาพได้ ช่วงที่ ๓ Creative Workforce (พ.ศ. ๒๕๗๐ - ๒๕๗๔) เป็นยุคของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ การทำงาน เพื่อสร้างความยั่งยืนด้านแรงงานสู่ความยั่งยืน และช่วงที่ ๔ Brain Power (พ.ศ. ๒๕๗๕ - ๒๕๗๙) เป็นยุคของสังคมการทำงานแห่งปัญญา โดยการเพิ่มจำนวนทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะด้าน STEM เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถ และสติปัญญาในการทำงานที่มีมูลค่าสูง (High Productivity) เพื่อให้มีรายได้สูง (High Income) และประเทศสามารถหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap : MIT) ทั้งนี้ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ จะพบว่า ณ ปัจจุบัน การใช้พื้นที่ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ในระยะที่ ๑ และระยะที่ ๒ เป็นหนึ่งในแผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในช่วงที่ ๑ นั้นเอง

ในแง่ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดในแต่ละพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ได้มีการบูรณาการ แผนทั้งหมดทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ แผนของ คชส. แผนงานของรัฐบาล เพื่อให้โครงการศึกษาวิจัยความต้องการแรงงานในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย กาญจนบุรี หนองคาย นครพนม และนราธิวาส ใน ๕ ปีข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕) เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ (Area Base) ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจไทยแลนด์ ๔.๐ (Thailand ๔.๐) ในการบริหารจัดการแรงงานในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งความต้องการจ้างแรงงาน กำลังแรงงาน ที่จะรองรับอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายของในแต่ละพื้นที่ ดังนี้ (๑) พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย มีแนวทางการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าการเงิน การท่องเที่ยวท่าเทียบเรือระดับนานาชาติ ศูนย์โลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชิงนิเวศและการแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น ศูนย์แสดงสินค้าและวัฒนธรรมศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวท่าเทียบเรือท่องเที่ยวและสินค้า ศูนย์บริการสุขภาพ/ศูนย์การแพทย์/การศึกษานานาชาติ เป็นต้น โดยโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญดังกล่าว มีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อยอดให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ เตรียมพื้นที่จัดตั้งท่าเรือ ศูนย์เปลี่ยนถ่ายและคลังสินค้า พาณิชยกรรม สำนักงานและศุลกากร ในส่วนของแผนแม่บทฯ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมนุษย์นั้นประกอบด้วย ๒ ประการหลัก คือ การสร้างงานและยกระดับรายได้ และ การเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา (๒) พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดกาญจนบุรี มีศักยภาพในการเป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” สามารถเชื่อมโยงการค้าและการพัฒนาเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงตอนใต้ (ทวาย-กาญจนบุรี-กรุงเทพฯ-พนมเปญ-โฮจิมินห์) เพื่อกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนกาญจนบุรี โดยโครงการท่าเรือน้ำลึกจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งประเทศไทยและเมียนมาได้นั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลทั้งสองประเทศ และมีจุดผ่านแดนถาวรและกฎระเบียบ ที่เอื้ออำนวย รวมถึงมีบริการทางธุรกิจและระบบโลจิสติกส์รองรับจังหวัดกาญจนบุรีกำลังเร่งผลักดันทางนโยบายให้คณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ดำเนินการประกาศให้พื้นที่อำเภอสังขละบุรี เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษด้วย เพราะนอกจากจะทำให้รัฐสามารถพัฒนาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจชายแดนไทย-เมียนมา ได้อย่างเป็นจริงได้ ยังเป็นการแสวงหาโอกาสในการใช้แรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับได้ด้วย การพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้โดยเฉพาะการพัฒนาเส้นทางด่านเจดีย์สามองค์-พญาตองซู-ทันพยูไซ ยัด ความยาว ๑๐๓ กิโลเมตร จะทำให้การเดินทางจากกรุงเทพมหานครไปยังย่างกุ้ง มีระยะทางเพียง ๘๕๓ กิโลเมตร น้อยกว่าการเดินทางผ่านจังหวัดตากที่มีระยะทาง ๙๕๑ กิโลเมตร จะช่วยส่งเสริมการส่งออกสินค้าไทยไปยังเมียนมาได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาในเขตพื้นที่อำเภอสังขละบุรี เป็นการพัฒนาพื้นที่ที่เน้นการปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมด้านการค้าและการลงทุนในพื้นที่จากธุรกรรมทางเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นจริง (๓) พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย มียุทธศาสตร์ในการยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริการ มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ พัฒนาด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี รวมถึงการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/OTOP/กลุ่มเกษตรกร สู่ SME การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการ

ผลิต การค้า การท่องเที่ยวและการบริการ และ การพัฒนาด้านแรงงานทางจังหวัดได้ดำเนินการสำรวจแรงงานในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อรองรับความต้องการแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน เพื่อรองรับแรงงานต่างด้าวมาเข้ากลับเย็น ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการทำ MOU กับ สปป.ลาว (๔) พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดนครพนม ในส่วนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมีกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อน ดังนี้ (ก) ให้นครพนมเป็นเมืองต้นแบบด้านการร่วมมือจัดการปฏิรูปการศึกษาแห่งจังหวัด เชียงราย กาญจนบุรี หนองคาย นครพนม และนราธิวาส ใน ๕ ปีข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕) อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (ข) จัดตั้งและพัฒนาสถาบันสร้างสรรค์การเรียนรู้ (Institute of Innovative Learning ; NPU) เป็นศูนย์กลางการให้บริการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อาเซียนและจีนตอนใต้ (ค) เสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนในการแข่งขันเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนและจีนตอนใต้ (Community Empowerment) (๔) พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดนราธิวาส มีแนวทางการพัฒนา คือ (ก) ปรับปรุงและพัฒนาโครงข่ายคมนาคมระบบโลจิสติกส์ระบบป้องกันและบรรเทาอุทกภัยให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (ข) พัฒนาพื้นที่ชายแดนและส่งเสริมให้เกิดการค้าบริเวณนี้ (ค) พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้มีประสิทธิภาพสามารถลดปัญหามลพิษในพื้นที่อย่างยั่งยืน ๔) พัฒนาและเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ (ง) ส่งเสริมอุตสาหกรรมสนับสนุน (Supporting Industry) และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง (Linkage Industry) ให้มีความเข้มแข็ง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นประตูเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงภูมิภาคในการพัฒนาและเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กำหนดให้จังหวัดหนองคาย จำนวน ๑๓ ตำบล ๒ อำเภอ เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลค่ายบกหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ ตำบล^๕ เพื่อส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ การท่องเที่ยว และการขนส่งเนื่องจากเป็นช่องทางการค้าชายแดนของไทยกับ สปป.ลาว ที่สามารถเชื่อมโยงกับเวียงจันทน์ (ลาว) ได้ทั้งทางถนน และทางรถไฟ จึงมีโครงการขायการขนส่ง ทั้งทางถนน รถไฟ และทางอากาศ ที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้โดยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ) คอยกำกับดูแลขับเคลื่อนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการของคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจพิเศษ มีการอ้างอิงข้อมูล การพัฒนาพื้นที่ชายแดนและยุทธศาสตร์พร้อมทั้งเชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ประเทศยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่เชื่อมโยงภูมิภาค แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย และการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งข้อมูลที่ได้

^๕ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, นโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ หน้า ๒

ประมวลในเบื้องต้นทำให้ทราบว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษที่กำลังถูกขับเคลื่อนให้เกิดเป็นรูปธรรมนั้นมีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวมาอยู่ในระดับแถวหน้าของกลุ่มประเทศอาเซียนได้ ทั้งนี้ จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่อยู่กลุ่มเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษซึ่งจะต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งจะต้องมีแผนการพัฒนาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจ

จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่ประมาณ ๓,๐๒๖.๕๓๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑,๘๙๑,๕๘๓ ไร่ (นับเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กของภาคอีสาน โดยพื้นที่ทั้งหมดก่อนที่จังหวัดบึงกาฬจะแยกตัวไป มีประมาณ ๗,๓๓๒ ตารางกิโลเมตร) ลักษณะเป็นรูปยาวเรียงทอดไปตามลำน้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นกั้นเขตแดนกับประเทศลาว มีความยาวทั้งสิ้น ๑๙๕ กิโลเมตร ความกว้างของพื้นที่ที่ทอดขนานไปตาม ลำน้ำโขงโดยเฉลี่ย ๒๐-๒๕ กิโลเมตร ช่วงที่กว้างที่สุดอยู่ที่อำเภอเฝ้าไร่ และช่วงที่แคบที่สุดอยู่ที่อำเภอบ่อแก้ว จังหวัดหนองคาย มีอำเภอ ที่อยู่ติดกับ ลำน้ำโขง ๖ อำเภอ คือ อำเภอสังคม อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอโพนพิสัย และอำเภอรันทนวาปี จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ ๒๗ ของประเทศ เป็นจังหวัดชายแดนริมฝั่งแม่น้ำโขง ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง สามารถเดินทางข้ามไปเที่ยวยังฝั่งลาวได้โดยสะดวก เพราะเป็นประตูสู่เมืองเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ นครหลวงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และแขวงบอลิคำไซ เป็นที่ตั้งของสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งแรก ที่เชื่อมโยงประเทศไทย-ลาว เข้าด้วยกัน ทำให้หนองคายในวันนี้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญเมืองหนึ่ง มีวัดวาอารามและวัฒนธรรมวิถีชีวิตชาวบ้านที่น่าสนใจ โดยเฉพาะเป็นจุดชมบั้งไฟพญานาคในวันออกพรรษาที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก และด้วยความที่เป็นเมืองสงบเงียบ เรียบง่าย เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตพื้นบ้าน ที่ผสมผสานกันอย่างลงตัวและเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมและประมงน้ำจืด มีเสน่ห์ ทั้งยังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ หลากหลายไปด้วยอาหารการกินและสินค้านานาชนิด มีโรงแรมที่พักมากมาย และการคมนาคมสะดวกสบาย โดยห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินสาย ๒ (ถนนมิตรภาพ) ประมาณ ๖๑๕ กิโลเมตร เมืองริมโขงแห่งนี้ จึงเป็นอีกหนึ่งเมืองท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดมาเยี่ยมเยือน ล้วนเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้คนเดินทางมาเยือนเมืองริมโขงแห่งนี้ ดังนั้นจังหวัดหนองคายจึงได้รับการเสนอ ให้เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีการจัดเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเมื่อมีการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและศักยภาพ การพัฒนาจังหวัดหนองคายพบว่าจังหวัดหนองคายมีความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากจังหวัดหนองคายมีศักยภาพสำคัญ ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของประชาชน ชุมชน และสังคม การสร้างคุณค่าและยกระดับมาตรฐาน สินค้าเกษตร การสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว การสร้างความมั่นคงชายแดนและการพัฒนาคุณภาพระบบการให้บริการ ซึ่งทั้ง ๖ ด้านครอบคลุมทุกมิติ ของจังหวัดในการพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เตรียมความพร้อมสำหรับ การลงทุนขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดี มีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน ด้านการเกษตร ความสามารถในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมและการค้า (ขายส่ง-ขายปลีก) ผลิตภัณฑ์ชุมชน ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ พบว่าหนองคาย มีสภาพ

ภูมิศาสตร์มีพื้นที่ติดแนวชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) และใกล้กับ นครเวียงจันทน์ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริการของ สปป. ลาว เมืองศูนย์กลางการบริหาร และศูนย์กลาง การเชื่อมโยงเศรษฐกิจของภูมิภาคตามแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ ใต้และระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก ของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub-region : GMS) มีความได้เปรียบด้านการลงทุนและการค้าชายแดน กระแสนิยมสินค้าไทยของประเทศเพื่อนบ้าน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเวียดนามซึ่งมีความคุ้นเคยและนิยมสินค้า ไทย นโยบายการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เอื้อต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ร่องรับการการค้าการลงทุนของกลุ่มจังหวัด นโยบายการพัฒนาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ด้านการผลิตเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) เอื้อต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของ กลุ่มจังหวัด

ในส่วนของอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพของไทยภายใต้กรอบความร่วมมือ GMS ซึ่งสรุปได้ว่าประเทศสมาชิก GMS เป็นสมาชิกอาเซียน (ยกเว้นจีน) มีพันธกรณีที่จะต้องลดเลิก มาตรการต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษีศุลกากรและมิใช่ภาษีศุลกากร (NTB) ตามกำหนดเวลา ดังนั้นการ อำนวยความสะดวก ทางการค้าภายใต้ GMS เป็นความร่วมมือที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศเหล่านี้ลด เลิกมาตรการ NTB ได้ แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก ตะวันตก (East-West Economic Corridor) EWEC มีจุดที่เชื่อมต่อกับเส้นทางในแนวเหนือ ใต้ (NSEC) หลายเส้นทาง ใน หลายประเทศ ได้แก่ ย่างกุ้ง ดาไว ในสหภาพพม่า, เชียงใหม่ กรุงเทพฯ และ หนองคาย กรุงเทพฯ ใน ประเทศไทย, เส้นทางหมายเลข ๑๓ ใน สปป.ลาว, ทางด่วน ๑A ในเวียดนาม มีการขยายโอกาสใน การลงทุน โดยเฉพาะการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ โอกาสที่จะขยายฐานการผลิตไปยัง ประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พลังงาน ป่าไม้ และแร่ธาตุ เป็นต้น การขยายตลาดไปยังประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นประตูสู่ประเทศที่สาม เพื่อการ พึ่งพาตลาดในภูมิภาคอื่น สิ่งเหล่านี้จึงเอื้อประโยชน์แก่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างยิ่ง^๖

นอกจากนี้ความเป็นเมืองหน้าด่านของหนองคายจะสามารถดึงดูดให้พัฒนาเป็น “ที่พักอาศัยและ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยและต่างชาติ” โดยการจะบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการประสานงานและการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของ ท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ ของประชาชนโดยส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด โดยหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการ เข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียวเพราะการให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการ สำคัญ ๓ ประการ คือการมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำ

^๖ เขียวช่วง กัลยาณมิตร, เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย, ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, พ.ศ. ๒๕๕๘ หน้า ๑๖-๓๓.

^๗ กรมการพัฒนาธุรกิจการค้า, พ.ศ. ๒๕๖๑

ให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ กระบวนการมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ อิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ใดเหนือกว่า^๔ และจะต้องเกิดขึ้นจากจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนที่จะร่วมมือร่วมใจกันอย่างเต็มที่เต็มกำลังตามความรู้ความสามารถของตนเองในการเข้าแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน โดยร่วมกันวางแผน จัดรูปแบบวางแผนเป้าหมายรวมถึงการจัดหางบประมาณในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเอง ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งองค์กรทางศาสนาและพระสงฆ์เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทมากในฐานะผู้นำด้านความคิดและระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่าง ๆ ในชนบทมาอย่างช้านานคู่กับสังคมไทย^๕ ซึ่งในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในแง่ของการประกอบธุรกิจการค้าและบริการสูงมาก มีศักยภาพในการติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านด้วยสะพานมิตรภาพไทย-ลาว และการขนส่งระบบราง ซึ่งอยู่ในแผนการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศ ก่อปรกับความพร้อมของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเศรษฐกิจกำลังเติบโตสูง ทำให้หนองคายเป็นประตูเชื่อมและรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอนาคตอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบขององค์กร บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์และพัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการนำองค์ความรู้และแนวทางการแก้ปัญหา ไปใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุได้ตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐและเอกชน

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๑.๒.๓ เพื่อพัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

^๔ อรทัย ก๊กผล, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร นคร : จริยสุนทร วงศ์การพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๕๒), ๑๗-๑๘.

^๕ พระครูนนทมงคลวิเศษ, **พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย**, วารสาร มจร. กับ การพัฒนาสังคม ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำยบหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ ตำบล เพื่อให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมไปพัฒนาการปฏิบัติงานที่ช่วยให้หน่วยงานมีความสะดวกในการเข้าถึงและนำองค์ความรู้ไปใช้ในการพัฒนางานได้อย่างรวดเร็วประกอบด้วย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๔.๒.๑ ศึกษาเอกสารองค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๑.๔.๒.๒ ศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๑.๔.๒.๓ ศึกษาและพัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

ศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำยบหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำ ตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ อำเภอ

๑.๔.๔ ขอบเขตประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน ๒๕ รูป/คน ประกอบด้วย

๑.๔.๔.๑ พระสงฆ์	จำนวน ๘ รูป
๑.๔.๔.๒ ผู้บริหารเทศบาลตำบล	จำนวน ๔ คน
๑.๔.๔.๓ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน ๔ คน
๑.๔.๔.๔ ผู้นำชุมชน	จำนวน ๕ คน
๑.๔.๔.๕ หอการค้าจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๒ คน
๑.๔.๔.๖ พาณิชย์จังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๑.๔.๔.๗ พัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
รวมทั้งหมด	จำนวน ๒๕ รูป/คน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาวิจัย คือ ๑ มีนาคม ๒๕๖๓ วันที่สิ้นสุด ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

เขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย คือ พื้นที่การศึกษาวิจัย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำบงหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ อำเภอ

เครือข่ายพระสงฆ์ คือ เครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำบงหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ อำเภอ

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework)

งานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๑.๗.๒ ได้ทราบถึงบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย

๑.๗.๓ ได้รู้รูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ซึ่งสามารถนำเอาผลการวิจัยไปใช้ในการในด้านต่างๆ ดังนี้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น
- ๒.๕ ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม
- ๒.๖ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนาซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย

เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมายและการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนั้น จะมีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่งระบบไฟฟ้า ระบบประปา นอกจากนี้ ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมท้องถิ่นนั้นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนภายในประเทศโดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีกฎเกณฑ์แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับปกติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นประตูการค้าในฐานการผลิต และระบายสินค้าของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยวัตถุดิบและแรงงานจากพื้นที่โดยรอบทั้งภายในและประเทศเพื่อนบ้าน ผ่อน

คล้ายกฎระเบียบที่เกิดขวางทางการค้า การลงทุนระหว่างประเทศและปรับปรุงกฎหมายนโยบาย สนับสนุนการลงทุนในประเทศ ทั้งด้านสิทธิประโยชน์ จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าว และการทำธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ ส่งเสริมชุมชนในฐานรากให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการเพิ่มปริมาณการค้า การลงทุน การผลิต โดยเฉพาะการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมชนบท และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้าสู่ตลาดระดับภาคและประเทศ นำไปสู่การจ้างงานลดปัญหาการว่างงาน เพิ่มรายได้และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่าง ๆ จะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมชุมชนดี^{๑๑}

สำหรับแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศนั้น ประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศในกลุ่มองค์กรความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) ไม่มีแนวคิดการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่จะเน้น “การพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบ” โดยการลดกฎระเบียบและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น มีการจัดเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบและบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้บริการในลักษณะของศูนย์บริการร่วม (Service Center) รวมทั้งมีการนำระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้บริการต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้รับบริการใช้บริการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สำหรับกรณีสหภาพยุโรป (European Union) นั้นถือหลัก Free Trans-bordering of goods, labor and capital ประเทศสมาชิกจึงไม่มีการพัฒนาพื้นที่พิเศษขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่เน้นการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบเช่นเดียวกับประเทศในกลุ่ม OECD หากประเทศที่จะเข้าเป็นสมาชิกใหม่มีการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่เดิมก็ต้องยกเลิก ประเทศที่นำแนวคิดการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจมาปรับใช้นั้น ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งสิ้น เนื่องจากโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของประเทศเหล่านี้ไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบในคราวเดียวกัน หรือหากจะทำให้สำเร็จต้องใช้เวลาในการดำเนินการค่อนข้างนานซึ่งไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในยุคไร้พรมแดน ประเทศเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่เฉพาะก่อน อันจะทำให้การพัฒนาระบบการให้บริการกระจายไปตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศในระยะเวลาต่อไป (สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศแรก que พัฒนาและประยุกต์ใช้แนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ) โดยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่รัฐจะลงทุนด้านการจัดทำผังเมืองที่เหมาะสม การจัดหาสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการประกอบกิจการและที่อยู่อาศัยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งนำระบบการให้บริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพของประเทศตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่เป้าหมาย โดยเน้นการให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จภายในเวลาที่กำหนดนอกจากนี้ ยังสร้างเงื่อนไขอื่นที่กระตุ้นให้นักลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนต่างประเทศได้เข้ามาลงทุนในพื้นที่เป้าหมายด้วย เช่น การให้สิทธิพิเศษด้านภาษีอากร การส่งเงินตราต่างประเทศเข้าออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ การให้สิทธิพิเศษในการเข้ามาทำงานของแรงงานผู้มีประสบการณ์เป็นต้น แม้ในปัจจุบันอินเดียและเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตยก็ได้้นำแนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษไปประยุกต์ใช้แล้ว แต่อาจเรียกชื่อ

^{๑๑} กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือนักลงทุน Thailand Special Economic Zone. พ.ศ. ๒๕๕๘. หน้า ๓-๕.

แตกต่างกันไป เช่น Special Economic Zone, Free Economic Zone, Free Zone เป็นต้น ตัวอย่างเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีการจัดตั้งในประเทศต่าง ๆ ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีก็มี เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น เขตเศรษฐกิจพิเศษชัวเถา ในมณฑลกว่างตุงของสาธารณรัฐประชาชนจีน เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจีน-เวียดนาม เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจีน – เมียนมาร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า การพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจนั้น มีทั้งการกำหนดพื้นที่เฉพาะให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น จะมีความได้เปรียบในเรื่องพื้นที่ที่ติดต่อกับอีกประเทศหนึ่งอันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจทั้งด้านการลงทุนและการจ้างงาน ในต่างประเทศการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเริ่มดำเนินการครั้งแรกระหว่างประเทศเม็กซิโก และสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งโดยทั่วไปเรียกกันว่ามาควิลาดอรา (Maquiladora) หรือเขตการผลิตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการจ้างงานในเมืองชายแดน มาควิลาดอราส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนด้านตะวันตกเฉียงเหนือที่รู้จักกันในชื่อ “Zona Libre” หรือเขตเสรีซึ่งประกอบด้วยรัฐบาลจา แคลิฟอเนียและบางเมืองในรัฐโซโนราที่มีบทบาทเป็นเมืองท่าเสรีซึ่งการค้าและการลงทุนจากสหรัฐอเมริกาในเขตนี้เป็นไปอย่างเสรี อุตสาหกรรมหลักในเขตเศรษฐกิจชายแดนเหล่านี้ประกอบด้วยสิ่งทอ อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ไฟฟ้าและยานยนต์

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยหากพิจารณาในส่วนของแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย พบว่าแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่ใช่เรื่องใหม่ในประเทศไทย ที่ผ่านมามีการพัฒนาในลักษณะนี้ภายใต้รูปแบบต่าง ๆ กัน ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม (Industrial Estate: IE) เป็นรูปแบบการพัฒนาของพื้นที่เฉพาะ เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone: EPZ) เป็นรูปแบบการพัฒนาของเมืองใกล้ท่าเรือหรือสนามบิน คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse: BW) หรือร้านค้าปลอดอากร (Duty Free Shop: DFS) และเขตการค้าเสรี (Free Trade Zone : FTZ) หรือเขตการค้าปลอดภาษี (Duty Free Port) เป็นรูปแบบการพัฒนาของเมืองท่า และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone: SBEZ) เป็นรูปแบบการพัฒนาของพื้นที่ตามแนวชายแดน^{๑๒}

นอกจากนี้ ประเทศไทยมีการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับการพัฒนาในลักษณะของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ พื้นที่ในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกหรืออีสต์เทิร์นซีบอร์ด (Eastern Seaboard Development Program) ซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ครอบคลุมพื้นที่การพัฒนาระยะแรก ๓ จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราที่รัฐบาลในสมัยนั้นมีนโยบายให้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจเฉพาะขึ้นมา เพื่อเร่งรัดการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า อุตสาหกรรม และเทคโนโลยี โดยเป้าหมายสูงสุด คือ ต้องการให้พื้นที่นี้เป็นแกนหลักของการพัฒนาประเทศที่เป็นประตูเปิดเชื่อมโยงการพัฒนา (Gateway) ไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือพร้อมกับเชื่อมเส้นทางการค้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ทันสมัยที่สุดแห่งหนึ่งของโลก การพัฒนาพื้นที่เฉพาะใน

^{๑๒} เขียวช่วง กัลยาณมิตร, เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย, ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, พ.ศ. ๒๕๕๘.

ประเทศไทยเริ่มจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๓๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภายใต้การบริหารของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกที่จัดตั้งขึ้น คือ นิคมอุตสาหกรรมบางชัน ต่อมาจำนวนนิคมอุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้นโดยผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมจะได้สิทธิประโยชน์ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแบ่งออกได้เป็นสิทธิประโยชน์ทั่วไปซึ่งใช้กับนิคมทุกแห่ง และสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมสำหรับผู้ประกอบการในเขตอุตสาหกรรมส่งออก แต่การดำเนินการของนิคมอุตสาหกรรมยังมีข้อจำกัดหลายด้าน ได้แก่

๑. ขอบเขตของกิจกรรม ยังจำกัดอยู่เฉพาะการประกอบการด้านอุตสาหกรรม
๒. ขาดอิสระด้านการเงิน บุคลากร และการบริหารจัดการ
๓. ขาดความคล่องตัวในการจัดหาที่ดินเพื่อจัดตั้งหรือขยายพื้นที่นิคม
๔. ไม่มีอำนาจในการจดทะเบียน อนุมัติ และอนุญาตแทนหน่วยงานอื่น ๆ

แม้นิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาแต่แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกมีข้อจำกัดที่สำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง นิคมอุตสาหกรรม และเขตอุตสาหกรรมส่งออกจำกัดประเภทธุรกิจไว้เฉพาะ “อุตสาหกรรม” “อุตสาหกรรมส่งออก” และธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการอุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมส่งออกเท่านั้น ทำให้นิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกไม่สามารถรองรับธุรกิจอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจได้ เช่น การเกษตร การท่องเที่ยว การขนส่ง และการบริการ เป็นต้น

ประการที่สอง องค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการนิคมอุตสาหกรรม และเขตอุตสาหกรรมส่งออกไม่มีอำนาจในการให้บริการแก่ผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรม และเขตอุตสาหกรรมส่งออกแบบเบ็ดเสร็จ ทำให้การให้บริการแก่ผู้ประกอบการล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพตามที่ควรจะเป็นข้อจำกัดทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิด “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” (Special Economic Zone) ขึ้น เพื่อแก้ไขข้อจำกัดทั้งสองประการดังกล่าว โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษมีสาระสำคัญ ๆ ๓ ประการ คือ

๑. เขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการจำกัดประเภทของธุรกิจ โดยนอกจากการอุตสาหกรรมแล้วผู้ประกอบการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษยังสามารถประกอบธุรกิจการเกษตร การปศุสัตว์ การประมง การท่องเที่ยว การขนส่ง การเคหะและการก่อสร้าง การวิจัยและการผลิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูง ตลอดจนการค้าและการบริการด้วย

๒. ผู้อาศัยและผู้ประกอบธุรกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอากร

๓. องค์กรบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องมีอำนาจอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ผู้ประกอบการและผู้อาศัยในเขตเศรษฐกิจพิเศษทุกเรื่อง เพื่อให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสาระสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ รวมทั้งช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรงในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ที่มี

ศักยภาพพอที่จะพัฒนาเป็นฐานอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศได้ โดยเฉพาะเมื่อประเทศเพื่อนบ้านของไทยได้เปิดประเทศและให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างความเจริญให้ประเทศ และให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจึงเริ่มได้รับความสนใจ ประกอบกับพื้นที่ชายแดนของไทยเองได้มีการพัฒนามาแล้วระยะหนึ่ง ทั้งทางด้านอุตสาหกรรม การค้า และบริการ โดยบางพื้นที่มีสภาพทางกายภาพและศักยภาพเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างมาก^{๑๓}

การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนที่มีการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงมีความได้เปรียบและเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษได้มากกว่าพื้นที่อื่น การพัฒนาการค้าชายแดนสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศไทยตั้งอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นเหมือนศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ ได้แก่ เมียนมาร์ สปป.ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย มีแนวชายแดนระยะทางประมาณ ๕,๖๕๖ กิโลเมตร มีด่านการค้าชายแดนจำนวน ๙๔ จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร ๓๘ จุด จุดผ่อนปรนการค้า ๕๓ จุด นอกจากนี้การรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลให้อาเซียนมีการเติบโตทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนมากขึ้น ประกอบกับเศรษฐกิจโลกที่ยังคงหดตัวประเทศมหาอำนาจหลายประเทศมีกำลังซื้อลดลง ดังนั้น ประเทศไทย จึงหันมาให้ความสำคัญกับการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน และกลุ่มประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ ในภูมิภาค เช่น

๑) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS เป็นความร่วมมือของ ๖ ประเทศ คือ ไทย เมียนมาร์ สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน)

๒) ความร่วมมือระหว่างประเทศลุ่มแม่น้ำอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Aeyawadee - Chaopraya - Mekong Economic Cooperation : ACMECS) เป็นข้อตกลงความร่วมมือด้านธุรกิจระหว่างประเทศไทย เมียนมาร์ สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และ

๓) โครงการความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาภูมิภาค และเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน มูลค่าการค้าชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง ๔ ประเทศมีอัตราการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้มีการปรับเปลี่ยนมาดำเนินนโยบายเศรษฐกิจและการค้าเสรีมากขึ้น รวมไปถึงพัฒนาการของกรอบความร่วมมือและความตกลงทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มอนุภูมิภาค ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยส่งเสริมให้มูลค่าการค้าระหว่างกันเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประโยชน์ที่เกิดจากการค้าชายแดนนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความใกล้ชิดและความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่าง ๆ มากขึ้นอีกด้วย โดยประมาณ ๘๐% ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในรูปการค้าชายแดน (Border trade) ทั้งนี้ แม้ว่าการค้าชายแดนจะมีสัดส่วนเพียงแค่ราว ๓-๕%ของมูลค่าการค้า

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน

ระหว่างประเทศทั้งหมดของไทย แต่หากพิจารณาเฉพาะมูลค่าการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกับไทยทั้ง ๔ ประเทศแล้วพบว่า มากถึงราว ๘๐% ของธุรกรรมทางการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดอยู่ในรูปของ Border trade ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันซึ่งมีมูลค่าไม่สูงมากนัก เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกษตรบางชนิด และสินค้าที่หาได้จากธรรมชาติ เป็นต้น โดยพบว่าปัจจุบันไทยมีจุดการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง ๔ ประเทศ ทั้งในส่วนของจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรนทางการค้า (ภาพรวมของ ๓๑ จังหวัดชายแดนของไทย มีมูลค่า GPP รวมในปี ๒๕๕๕ เท่ากับ ๑.๘๓ ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๕ ของ GDP รวมของประเทศ และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในช่วง ๕ ปี (๒๕๕๐-๒๕๕๕) เท่ากับร้อยละ ๒.๙ การค้าชายแดน มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วง ๖ ปี (๒๕๕๑-๒๕๕๖) โดยในปี ๒๕๕๖ มีมูลค่าสูงถึง ๙.๒๔ แสนล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๑ ร้อยละ ๒๘.๕ คิดเป็นอัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๕.๐๘ ต่อปี รวมถึงมีสัดส่วนสำคัญในการค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมาโดยตลอดบทบาทของเมืองชายแดน ส่วนใหญ่เป็นด้านโลจิสติกส์และการค้าข้ามพรมแดนที่เชื่อมโยงกับฐานผลิตในภาคกลางของประเทศ แต่ยังไม่มีฐานการผลิตหลักในพื้นที่เมืองชายแดนมีจุดที่ตั้งที่ได้เปรียบในการเชื่อมโยงกับภูมิภาค จึงควรส่งเสริมการพัฒนาในลักษณะของคลัสเตอร์เชื่อมโยงกับพื้นที่ตอนในหรือจังหวัดอื่น ๆ เพื่อสร้างกิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อให้พื้นที่สามารถสร้างประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ โดยไม่เป็นเพียงทางผ่าน รวมถึงกระจายประโยชน์ในการพัฒนา และเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่า เมืองชายแดนก็ยังคงมีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการขาดการจัดระเบียบพื้นที่ และการลงทุนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ปัญหาความมั่นคงตามแนวเส้นเขตแดนยังไม่ชัดเจนปัญหาด้านสังคมข้ามพรมแดน การขาดกลไกบูรณาการ การทำงานเรื่องชายแดนเป้าหมาย แนวคิด (Concept) และการพัฒนาพื้นที่ชายแดน ซึ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงภูมิภาค สร้างเครือข่ายระบบการผลิตร่วมที่สร้างสรรค์เพื่อบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง รวมถึงตั้งเป้าหมายการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดนของไทยให้เท่ากับร้อยละ ๑๕ ต่อปี จึงเป็นที่น่าสนใจว่า พื้นที่เมืองชายแดนถือว่ามีความสำคัญในเชิงการค้า การลงทุน การค้าบริเวณชายแดนจึงควรมีการพัฒนาให้อื้อประโยชน์ต่อการลงทุน ซึ่งการพัฒนาเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพต้องดำเนินการด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพพื้นที่ชายแดนของไทยและเพื่อนบ้านพร้อม ๆ ไปด้วยการรักษาผลประโยชน์และการอยู่ดีกินดีของประชาชนในพื้นที่การพัฒนา “ความเป็นเมืองชายแดน” ไปสู่การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะเป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ สร้างประโยชน์จากความเชื่อมโยงกับฐานการผลิตหลักของประเทศภาคและประเทศในภูมิภาค ดึงดูดการลงทุนจากในและต่างประเทศ และตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาประเทศในภาพรวม มีการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่และการส่งเสริมกิจกรรมในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ดีขึ้น มีการจ้างงานและเพิ่มรายได้ให้ชุมชน รวมถึงมีกฎระเบียบและแนวทางการกำกับดูแลผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ได้มาตรฐานและมีการบังคับใช้ที่เข้มแข็ง มีการแก้ปัญหาข้อจำกัดเดิมในพื้นที่และการป้องกันผลกระทบเชิงลบต่าง ๆ เช่น ปัญหาขาดแคลนแรงงาน ไร้ทักษะ ปัญหาสิ่งแวดล้อม

หรือความแออัดของด่านพรมแดนเป็นพื้นที่ลำดับความสำคัญสูงที่ได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐสามารถเสริมสร้างศักยภาพความแข็งแกร่งของหน่วยงานภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ตั้งแต่การวางแผน บริหารจัดการ และการติดตามประเมินผล เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นพื้นที่พิเศษหรือบางส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการค้าสินค้าและบริการหรือการลงทุนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการค้าบริเวณพรมแดนและการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน ซึ่งประโยชน์ของการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ คือจะเป็นพื้นที่ที่มีการผ่อนปรนในเรื่องกฎระเบียบการลงทุน และมีการให้สิทธิพิเศษหลายประการแก่นักลงทุน รวมไปถึงสิทธิประโยชน์ด้านภาษี เพื่อดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ยังมีการอำนวยความสะดวกให้แก่การลงทุนหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกด้านข้อมูล การอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมบริการพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นต้นซึ่งศักยภาพด้านการจัดการด่านพรมแดนไทยในการพัฒนา “ความเป็นเมืองชายแดน” ไปสู่การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ควรพิจารณาเป็น ๒ ประเด็น คือ

(๑) เมืองชายแดนต้องมีระบบการบริหารจัดการ ยกตัวอย่างกรณีเมืองชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตากได้มีการวางแผนการพัฒนาไปเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ แต่ความคืบหน้าก็เป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งตรงข้ามกับเมืองเมียวดีของพม่าที่เปรียบเสมือนเมืองคู่แฝดกับแม่สอด ที่ขณะนี้ถูกยกระดับขึ้นเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี เพื่อเตรียมพร้อมรับการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๕๔

(๒) เมืองชายแดนต้องมีระบบกระจายความรับผิดชอบ และทรัพยากรที่เพียงพอให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งตามกฎหมายแล้วจะทำให้องค์กรท้องถิ่นสามารถพัฒนาพื้นที่เองได้ สิ่งที่สำคัญคือ องค์กรท้องถิ่นนั้นจะต้องมีองค์ความรู้และนำองค์ความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ และเอื้อให้กับภาคเอกชนที่เขามีเงินทุนอยู่แล้วสามารถพัฒนาศักยภาพหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่เมืองได้โอกาสและผลกระทบในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษการพัฒนาพื้นที่เฉพาะให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจะนำมาซึ่งการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ ทั้งการค้า การลงทุน การจ้างแรงงาน ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จจะต้องผ่านการศึกษา การวางยุทธศาสตร์การพัฒนา แต่ก็ต้องไม่ลืมว่าในการพัฒนานั้นเมื่อนำมาซึ่งโอกาสอันเป็นผลดีต่อภาคเศรษฐกิจ แต่ในทางกลับกันก็นำมาซึ่งผลกระทบในหลายมิติโดยเฉพาะผลกระทบทางด้านสังคมที่จำต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาด้วย ดังนั้น จำต้องมีการศึกษาและวางแผนการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษารูปแบบเขตเศรษฐกิจในต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับของประเทศไทย การสร้างความเข้าใจ และรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนในการพัฒนาพื้นที่และการเตรียมความพร้อมซึ่งการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนำมาซึ่งโอกาส ดังนี้

๑. ทำให้ปริมาณและมูลค่าการค้าและบริการตามแนวชายแดนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One - Stop Service) ที่สอดคล้องกับระบบ ASEAN Single Window ซึ่งจะสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาลงทุนมากขึ้น

๒. รายได้จากการท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้น และมีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวในภูมิภาคให้สามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว

๓. รายได้จากการเก็บภาษีจะเพิ่มขึ้น ทั้งภาษีศุลกากร ภาษีเงินได้ ภาษียานพาหนะรวมถึงค่าธรรมเนียมต่าง ๆ

๔. ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีงานทำ มีธุรกิจใหม่ ๆ เกิดขึ้น มีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านภาษา ทักษะ และองค์ความรู้อื่น ๆ เพื่อปรับตัวเองให้ทันกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๕. เมื่อมีโครงการใหญ่ ๆ เกิดขึ้นตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา จะทำให้การพัฒนาทางด้านอื่น ๆ ตามมา

๖. ได้ประโยชน์จากแรงงานของประเทศเพื่อนบ้าน และแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเข้าเมืองอย่างไรก็ตาม ไม่ว่าโมเดลเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของไทยจะเลือกแบบใดก่อนหลัง ความละเอียดอ่อนผลกระทบด้านบวกและลบในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน นอกจากเรื่องผลดีต่อภาคเศรษฐกิจอันเป็นปัจจัยหลักแล้วจำเป็นที่จะต้องหารูปแบบที่เหมาะสมในระเบียบกฎหมาย การเห็นพ้องต้องกันของคนในพื้นที่ การรับรู้ที่เท่าเทียมกันในการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา การพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงอาจนำมาซึ่งผลกระทบดังนี้

ผลกระทบ

๑. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติระหว่างชุมชนกับเขตเศรษฐกิจพิเศษการประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ใด ๆ อาจมีผลกระทบกับคนในท้องถิ่นในอำนาจและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถจัดการทรัพยากรทั้งหมดในพื้นที่ได้อย่างเบ็ดเสร็จไม่ว่าจะเป็นการครอบครองที่ดินการจัดระบบชลประทานการจัดการป่าไม้และทะเล ซึ่งอาจมีผลให้เศรษฐกิจชุมชนและสังคมท้องถิ่นอ่อนแอลง

๒. ระบบเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยหรือทำมาหากินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาจได้รับผลกระทบในการสูญเสียอาชีพถิ่นฐานบ้านเกิดวิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษจะดำเนินการตามกฎหมายให้มีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของชุมชน เพื่อดำเนินการใช้พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรมเกษตรกรรมการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่น ๆ

๓. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจการดำเนินการในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถสร้างรายได้และผลกำไรจากสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยกเว้นภาษีการจ้างแรงงานราคาถูกและการได้รับการละเว้นข้อบังคับทางกฎหมายรวมถึงการไหลลงทุนของนักลงทุนต่างชาติแต่รายได้เหล่านี้อาจกระจุกตัวอยู่กับคนไม่กี่กลุ่มขณะที่ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรอาจมีรายได้จากเพียงค่าจ้างรายวันหรืออาจไม่ได้ผลประโยชน์จากส่วนนี้เลยหากเจ้าของกิจการเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งค่าแรงถูกกว่า

๔. การจ้างงานและการกระจายรายได้การประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ใด อาจนำมาซึ่งการย้ายถิ่นฐานอพยพแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้นมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีการนำคนต่างด้าวเข้ามา

ทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแทนคนในท้องถิ่นเนื่องจากแรงงานต่างด้าวมีค่าแรงถูกกว่า คนในท้องถิ่นอาจว่างงานและการเข้าไม่ถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะใช้ในการผลิตของคนในท้องถิ่น การดำเนินการของภาครัฐ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” และการจัดตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” เป็นเรื่องที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เห็นความสำคัญและได้ริเริ่มมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ โดยทาง สศช. มีประสบการณ์เชิงพื้นที่จากการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และการฟื้นฟูพื้นที่เศรษฐกิจจากมหาอุทกภัยที่จำเป็นที่จะต้องกำหนดเขตการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนภายในตัวเอง อันเป็นภารกิจที่ สศช. ดำเนินการและขับเคลื่อนภายใต้นโยบายของฝ่ายบริหาร โดยก่อนหน้านี้ ในปี ๒๕๔๖ คณะรัฐมนตรีได้มีมติวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๖ เรื่อง การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงรายโดยให้ใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้วของ ๓ หน่วยงานหลัก ได้แก่ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) กรมศุลกากร และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) เพื่อจัดให้มีเขตนิคมอุตสาหกรรมทั่วไป (กฎหมาย กนอ.) ที่ได้รับสิทธิประโยชน์แบบเขตปลอดอากร (กฎหมายกรมศุลกากร) พร้อมสิทธิประโยชน์ด้านภาษีเงินได้ (กฎหมาย สกท.) ให้ดำเนินการในรูปแบบการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Services : OSS) โดยในระยะแรก กนอ. เป็นเจ้าภาพดำเนินการ ส่วนระยะยาวให้ กนอ. ศึกษาเพื่อจัดการบริหารในลักษณะพื้นที่เฉพาะแบบเบ็ดเสร็จมีความเป็นเอกภาพในการกำกับดูแล ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับเดียว และการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการในส่วนการพัฒนากฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น คณะรัฐมนตรีได้เคยมีมติเห็นชอบในหลักการแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๗ และให้ไปศึกษาความเหมาะสมเพิ่มเติมโดยให้ความเห็นของคณะรัฐมนตรีไปพิจารณาด้วยว่าการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ควรต้องพิจารณาดำเนินการในลักษณะชุมชนที่ไร้พรมแดนระหว่างกัน (cross border community) เพื่อให้ประชาชนไทยและประเทศเพื่อนบ้านบริเวณชายแดนเดินทางไปมาหาสู่และติดต่อค้าขายกันได้สะดวกและคล่องตัว อันจะทำให้เกิดผลดีแก่ทั้งสองฝ่ายทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการดำเนินชีวิตของประชาชน วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้ก็ไม่ได้รับการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรเพราะมีการให้ชะลอไว้ก่อน เนื่องจากการได้รับการคัดค้านและต่อต้านจากภาคประชาชน ซึ่งต่อมาถึงสิ้นสุดวาระของรัฐบาลลงก่อน (เรวดี แก้วมณี, ๒๕๕๖) ในปี ๒๕๕๖ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแนวทางการศึกษาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นผู้ดำเนินการ สำหรับค่าใช้จ่ายในการศึกษาวิจัยความเหมาะสม จำนวน ๕๐ ล้านบาท อนุมัติให้ สศช. ใช้จ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕ งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นที่กระทรวงการคลังอนุมัติให้กันเงินไว้เบิกเหลือในปีแล้วภายในวงเงิน ๕๐ ล้านบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษา

๑. ทำการศึกษาวิจัยความเหมาะสมในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยให้ สศช. ทำความตกลงในรายละเอียดกับสำนักงบประมาณตามขั้นตอนต่อไปตามความเห็นของสำนักงบประมาณ ประเด็นการนำเสนอในที่ประชุมเพื่อหารือเรื่องแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน วันศุกร์ที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๖ มีสาระสำคัญดังนี้^{๑๔}

๑. สศช. รายงานสรุปเกี่ยวกับกรอบแนวคิด รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยทั่วไป การสังเคราะห์บทเรียนจากต่างประเทศ และพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๒. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา รายงานเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งกลไกและกระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

๓. ที่ประชุมมีมติ ดังนี้

๓.๑ ให้ สศช. เร่งรัดพิจารณาแนวทางการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาเพื่อดำเนินโครงการศึกษาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยควรเป็นบริษัทที่ปรึกษาซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติเป็นผู้ทำการศึกษาวินิจฉัยโอกาสศักยภาพและความเหมาะสมในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่เป้าหมายหลัก ภายในกรอบงบประมาณต่อกลุ่มพื้นที่กลุ่มพื้นที่ละ ๑๐ ล้านบาท ระยะเวลาการศึกษาไม่เกิน ๖ เดือน

๓.๒ สาระสำคัญของการศึกษาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในเบื้องต้นให้ประกอบด้วย ๔ ประเด็นหลัก ดังนี้

๑) ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาของพื้นที่ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามขอบเขตและระดับของการเป็นพื้นที่พิเศษที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่เป้าหมาย

๒) เครื่องมือในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๓) กลไกการบริหารจัดการของรัฐ และแนวทางการปรับปรุงกระบวนการให้บริการภาครัฐ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของแต่ละพื้นที่

๔) โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็น และเป็นปัจจัยต่อความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่ทั้งนี้ โดยระบุให้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษครอบคลุมถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน การสำรวจความต้องการของประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่รวมทั้งการประมาณการอุปสงค์ของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม

๓.๓ กรอบการศึกษาด้านพื้นที่ในโครงการศึกษาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในเบื้องต้น กำหนดให้เป็นการศึกษาใน ๕ กลุ่มพื้นที่หลัก ดังนี้

๑) ภาคเหนือ ประกอบด้วยพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๒) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยพื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหารจังหวัดนครพนม และจังหวัดหนองคาย

^{๑๔} สำนักนายกรัฐมนตรี, การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. พ.ศ.๒๕๕๖.

๓) ภาคตะวันออก ประกอบด้วยพื้นที่ชายแดนจังหวัดสระแก้ว

๔) ภาคตะวันตก ประกอบด้วยพื้นที่ชายแดนจังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

๕) ภาคใต้ประกอบด้วยพื้นที่ชายแดนอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และพื้นที่ชายแดนจังหวัดนราธิวาส

วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๖ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีที่มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจากร่างที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอมา โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ซึ่งเวลาดำเนินการจริงเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจะครอบคลุมและคาบเกี่ยวกับเขตบริหารการปกครองด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีหน้าที่ศึกษา กำหนดแนวนโยบาย หลักเกณฑ์ และคำจำกัดความของคำว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” “นิคมอุตสาหกรรม” “เขตอุตสาหกรรม” รวมถึง “เขตพัฒนาพื้นที่เฉพาะ” ส่วนพื้นที่ใดจะเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือไม่ ต้องดูความพร้อมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจจะเป็นบางส่วนของอำเภอ ทั้งอำเภอหรือทั้งจังหวัด ซึ่งการเห็นชอบให้พื้นที่ใดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจะเป็นผู้พิจารณาศักยภาพและความพร้อมว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน ส่วนบทบาทของ สศช. ในฐานะกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการชุดนี้ มีหน้าที่ทำงานในเชิงวิชาการและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของหลายหน่วย เช่น เรื่องมาตรการภาษี มาตรการทางการเงินและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีสำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ (สพท.) เป็นแกนประสานในเรื่องนี้ เมื่อมีการเข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๗๒/๒๕๕๗ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ลงวันที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนของประเทศ ตามนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งของภูมิภาคอาเซียน และข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการและมีการรวมที่ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงในสายเศรษฐกิจ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ผู้อำนวยการ สำนักงบประมาณ ประธานกรรมการหอการค้าไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ประธานสมาคมธนาคารไทย มีเลขาธิการ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ ลำดับของการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงนับตั้งแต่การแต่งตั้ง “คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” ที่มีภารกิจในการทำหน้าที่เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนของประเทศ ตามนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยในการประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ครั้งที่ ๑/๒๕๕๗ ซึ่งมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) ในฐานะหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นประธานที่ประชุมฯ ได้ให้ความเห็นชอบพื้นที่ที่

มีศักยภาพเหมาะสมในการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของไทยใน ๕ พื้นที่ชายแดน เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ได้อย่างสมบูรณ์ ได้แก่

๑. ด้านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก ติดกับประเทศพม่า ซึ่งมีมูลค่าการค้า ๔๖,๓๐๙ ล้านบาท

๒. ด้านศุลกากรอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ติดกับประเทศกัมพูชา มีมูลค่าการค้า ๕๙,๖๕๒ ล้านบาท

๓. ด้านศุลกากรอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ติดกับประเทศกัมพูชา มีมูลค่าการค้า ๒๖,๘๒๖ ล้านบาท

๔. ด้านศุลกากรมุกดาหาร ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มูลค่าการค้า ๓๐,๔๔๒ ล้านบาท และ

๕. ด้านศุลกากรสะเดา และด่านปาดังเบซาร์ จังหวัดสงขลา ติดกับประเทศมาเลเซีย โดยด่านสะเดามีมูลค่าการค้า ๓๓๐,๐๒๓ ล้านบาท และปาดังเบซาร์ มีมูลค่าการค้า ๑๖๓,๓๐๐ ล้านบาท (ไทยรัฐออนไลน์, ๒๕๕๗)

โดยเน้นการตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มการจ้างงานและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้ประชาชน แก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามายังพื้นที่ตอนใน ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรผิดกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้าน และปัญหาความแออัดบริเวณด้านชายแดน โดยให้ สศช. ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ๕ พื้นที่ (ตุลาคม ๒๕๕๗-ธันวาคม ๒๕๕๘) ในลักษณะก่อนและหลัง ในประเด็นเรื่อง ความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและความมั่นคง ความพึงพอใจของภาคส่วนต่าง ๆ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปรับปรุงเพื่อการปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ และก่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบในการพัฒนาและจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในระยะต่อไปให้มีประสิทธิภาพ

แนวคิดเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นมุ่งหวังที่จะพัฒนาพื้นที่พื้นที่หนึ่งขึ้นมาเพื่อรองรับการลงทุนโดยเฉพาะกลุ่มทุนจากต่างชาติ และภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะมีกฎหมายที่ค่อนข้างเป็นเสรี และให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ที่อยู่ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษมากกว่ากฎหมายปกติทั่วไปที่ใช้บังคับอยู่ภายนอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ สำหรับประเทศไทยแล้วเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นพัฒนาการที่ส่งต่อมาจากกฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรม (กนอ.) กล่าวคือจากการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรมแม้ว่าจะสามารถสร้างความน่าสนใจและดึงดูดให้เกิดการลงทุนในประเทศมูลค่ามหาศาลแต่กิจกรรมบางกิจกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ตามกระแสของเศรษฐกิจโลกกลับยังอยู่นอกขอบเขตที่กฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรมจะเข้าไปควบคุมจัดการได้ ดังนั้น กฎหมายว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงมีที่มาจากความคิดที่ว่ารัฐมีหน้าที่ต้องพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ จัดทำสาธารณูปโภคสาธารณูปการและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ และต้องพัฒนาการให้บริการของภาครัฐให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่โดยที่แต่ละพื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาแตกต่างกัน การพัฒนาพื้นที่ต่างๆ จึงต้องสอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่รวมทั้งต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ด้วย แต่ทั้งนี้พระราชบัญญัติ

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่เฉพาะที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีเจตนารมณ์ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะให้เป็นเขตอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรมส่งออกเท่านั้น อีกทั้งบทบัญญัติบางประการของกฎหมายดังกล่าวไม่เอื้อต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการให้บริการของภาครัฐให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นเพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เฉพาะสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของประชาชน และเพื่อให้การพัฒนาระบบบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศให้สูงขึ้น

โดยทั่วไปเขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง เขตที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการลงทุน โดยให้นักลงทุนในเขตได้รับสิทธิพิเศษด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษทางภาษีและด้านอื่นที่มีใช้ ภาษี รวมทั้งการได้รับประโยชน์ในการประกอบธุรกิจด้านความพร้อมของปัจจัยการผลิต การบริการพื้นฐานต่างๆ เช่น ระบบขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ถนน โทรคมนาคม และอื่นๆ ตลอดจนได้รับการผ่อนปรนกฎระเบียบบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษ การลดขั้นตอนในการติดต่อกับหน่วยงานราชการเกี่ยวกับการขออนุมัติหรือขอใบอนุญาตตามกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินการต่างๆ อันจะเป็นการช่วยลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจได้ เขตเศรษฐกิจพิเศษมีพัฒนาการเริ่มมาจากเขตนิคมอุตสาหกรรม หรือ Industrial Zone ก่อนต่อมาก็มี Export processing Zone หรือ Custom Free Zone หรือเขตปลอดอากร (Duty Free Shops) เขตท่าเรือปลอดภาษี (Duty Free Port) ซึ่งจะเน้นให้เป็นเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเป็นหลัก โดยให้สิทธิพิเศษทางภาษีอากร รวมทั้งสิทธิประโยชน์อื่นๆ และต่อมาได้ปรับเปลี่ยนให้สิทธิประโยชน์เพิ่มมากขึ้นเป็นพิเศษเฉพาะเขตพื้นที่ รวมทั้งการผ่อนคลายกฎระเบียบต่างๆ ของการก่อตั้งอุตสาหกรรม และเรียกชื่อให้ชัดเจนขึ้นว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้ประเทศต่างๆ ที่มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจะเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse) และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone) ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับการประกอบกิจกรรมประเภทใด และประเทศใดจะเน้นสร้างถ้อยคำใดให้เป็นแรงจูงใจนักลงทุนมากที่สุด เช่น ใช้คำว่าเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกสำหรับการประกอบกิจกรรมในลักษณะของการนำชิ้นส่วนสำเร็จรูปมาประกอบแล้วส่งออก หรือใช้คำว่าคลังสินค้าทัณฑ์บนสำหรับการนำผลิตภัณฑ์มาบรรจุกล่องแล้วส่งออก เป็นต้น

ดังนั้น ประเภทของธุรกิจที่สามารถลงทุนประกอบกิจการในเขตเศรษฐกิจนั้นจึงมีได้จำกัด เฉพาะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงการลงทุนในด้านอื่นๆ อย่างกว้างขวาง อาทิเช่น ด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยว การบริการ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเปิดกว้างสำหรับนักลงทุนในการเลือกประเภทกิจการที่จะลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ ให้มีการเข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อันเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจกับต่างประเทศ^{๑๕}

^{๑๕} สำนักนายกรัฐมนตรี, การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนา

สุมาลี วงษ์วิฑิต และคณะ (๒๕๕๐) ได้อธิบายถึงความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษไว้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ทั่วโลกทั้งที่เป็นโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ต้องปรับทิศทางการพัฒนาของตนเองเพื่อให้สามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศและให้แข่งขันได้ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมให้สมดุลแข่งขันได้และการกำหนดนโยบายต่างประเทศให้เชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศอื่นในโลก จึงเป็นยุทธศาสตร์การบริหารประเทศที่สำคัญในยุคนี้ด้วยเหตุนี้ ปัจจุบันนานาประเทศต่างให้ความสำคัญกับการกำหนดแผนและวางกลยุทธ์การพัฒนาออกมาในแนวทางต่างๆ ตามความเหมาะสมและความพร้อมของประเทศตน และแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจของหลายประเทศคือการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น เพราะต่างเห็นถึงความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษในหลายประการ เช่น

๑. เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการลงทุนต่างชาติและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ

เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษมีมาตรการที่เป็นการเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน โดยการให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเป็นพิเศษมากกว่าการลงทุนในเขตอื่นที่มีใช้เขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการส่งเสริมการลงทุนอีกทางหนึ่ง เพราะนักลงทุนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นชาวต่างชาติหรือเป็นคนของประเทศย่อมจะตัดสินใจเลือกลงทุนในเขตเศรษฐกิจเพื่อสร้างโอกาสทำกำไรได้มากกว่า และนอกจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศ จะเป็นการดึงดูดใจนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นนักลงทุนของประเทศตนเองไม่ให้อพยพการลงทุนไปประเทศอื่นด้วย ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อมีการลงทุนมากขึ้นในประเทศใด ประเทศนั้นก็ย่อมได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจตามมาหลายประการรวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่วัตถุดิบภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีรายได้ประชาชาติของประเทศเพิ่มขึ้นอันเป็นผลของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ

๒. เป็นการสร้างโอกาสการจ้างงาน

ผลของการลงทุนทั้งจากต่างชาติและการลงทุนในประเทศย่อมก่อให้เกิดการจ้างแรงงานจำนวนมาก เพราะการจัดตั้งอุตสาหกรรมย่อมต้องการแรงงานสร้างผลผลิต โอกาสของการจ้างงานจึงมีสูงมากขึ้นตามจำนวนของอุตสาหกรรมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น การสร้างอาชีพหรือวิชาชีพของคนในชาติย่อมหมายถึงการสร้างรายได้ ขจัดปัญหาการว่างงานหรือความยากจน และเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น เท่ากับเป็นการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมได้อีกทางหนึ่ง ขณะเดียวกัน การจ้างงานมากขึ้นก็ทำให้รัฐมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีเงินได้ อันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วย

๓. เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

จากการเคลื่อนย้ายการลงทุนเข้ามาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ สิ่งที่มาตามคือการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากนักลงทุนต่างชาติด้วยการนำเข้าเทคโนโลยีทันสมัยในกระบวนการผลิตหรือการประกอบธุรกิจของนักลงทุน รวมทั้งการเคลื่อนย้ายบุคลากรที่มีฝีมือมีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในวิทยาการใหม่ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากิจการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากว่าประเทศที่ได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นเป็นประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนาที่ต้องการเทคโนโลยีขั้นสูงและทันสมัย หรือ Know-how หรือขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ ก็จะทำให้เห็นความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเป็นแนวทางสำคัญในการเร่งการส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาเทคโนโลยีและเป็นเครื่องมือเสริมการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

๔. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การส่งเสริมการลงทุนต่างชาติและการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าลงทุนในประเทศ เท่ากับเป็นการเปิดประเทศเข้าสู่ระบบการค้าเสรี การเข้ามาของบุคคลากรและวิชาชีพ พูน วัตถุดิบ และแรงงานจากประเทศต่างๆ จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของนักลงทุนและประเทศที่เปิดให้ลงทุนไปในตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประเทศนั้นได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ก็ย่อมต้องมีการประชาสัมพันธ์นโยบายการลงทุนไปยังประเทศต่างๆ ทำให้ต้องมีการเจรจาระหว่างรัฐต่อรัฐและต่อหลายรัฐเพิ่มมากขึ้น การติดต่อประสานงานและร่วมมือกันในด้านต่างๆ ก็จะเกิดขึ้นตามมามากมาย

๕. ส่งเสริมการส่งออกและสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ

การส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้เพิ่มการผลิตสินค้าหรือบริการมากขึ้น และเป็นการลดอุปสรรคหรือข้อกีดกันทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ เมื่อมีสินค้าและบริการเพียงพอ รัฐก็สามารถผลักดันให้มีการส่งออกสินค้าดังกล่าวนั้นออกสู่ตลาดโลกได้ ซึ่งเมื่อนักลงทุนหรือผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้รับสิทธิประโยชน์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิตสินค้าหรือบริการนั้นๆ ก็จะมีคุณภาพที่ดีกว่าและราคาที่สู้กับตลาดของประเทศอื่นๆ ได้ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจกับนานาชาติในการค้าระดับโลกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อระบบการค้าเสรีแพร่ขยายไปทั่วโลกโดยผลของการก่อตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO) และทั่วภูมิภาคในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือ ASEAN ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนา และแต่ละประเทศเริ่มมีแนวคิดในการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยเน้นเรื่องการส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกสินค้าและบริการ อย่างไรก็ดี ความแตกต่างในระดับการพัฒนาและโครงสร้างการเมืองการปกครอง และระบบเศรษฐกิจของประเทศ บางประเทศจึงประสบกับความยากลำบากในการดำเนินการตามแผนพัฒนาดังกล่าว ดังนั้น ทางเลือกที่สำคัญที่ประเทศเหล่านั้นนำมาใช้ก็คือการพัฒนาพื้นที่เฉพาะก่อนด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แล้วจึงค่อยๆ ขยายกระจายการพัฒนาไปตามส่วนต่างๆ ของประเทศในระยะเวลาต่อไป

๖. เป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคหรือท้องถิ่น

ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ส่วนใหญ่จะต้องมีการศึกษาเขตพื้นที่ที่สมควรจัดตั้งขึ้น และเมื่อมีการกำหนดเขตพื้นที่แล้ว ก็ย่อมต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเตรียมการรองรับการจัดตั้งเขตพิเศษนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างถนน น้ำประปา หรือไฟฟ้ารวมทั้งระบบโทรคมนาคมต่างๆ ซึ่งล้วนแต่ทำให้เขตพื้นที่นั้นมีความเจริญและมีการพัฒนาขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิมนอกจากนั้น เมื่อมีก่อตั้งอุตสาหกรรมหรือธุรกิจใดในเขตเศรษฐกิจพิเศษหนึ่งๆ ก็เกิดการจ้างงานขึ้นในเขตพื้นที่นั้นๆ คนในเขตพื้นที่หรือภูมิกษณนั้นหรือเขตใกล้เคียงก็มีโอกาสในการสร้างอาชีพและรายได้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงเป็นการช่วยในการกระจายรายได้และขยายความเจริญไปสู่พื้นที่ต่างๆ ได้ในภูมิภาคหรือท้องถิ่นใกล้เคียง^{๑๖}

^{๑๖} สุมาลี วงษ์วิฑิต และคณะ, ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง: กรุงเทพฯ, พ.ศ. ๒๕๕๐.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่

การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area – based Approach) เป็นเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของประเทศ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงจากฐานราก คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม “คน” เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับครัวเรือน ชุมชน ก่อนที่จะขยายไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างที่ใหญ่ขึ้น การเปลี่ยนมุมมองการพัฒนามาให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาเชิงพื้นที่” ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของกระบวนการผลักดันการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาหรือส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงใช้ความรู้ในการหาวิธีจัดการหรือแก้ไขปัญหาของตนเอง ครัวเรือน ชุมชน และประเทศได้อย่างยั่งยืน ในส่วนของการขยายแนวความคิดหรือแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้เป็นการพัฒนาที่มาจากกรณีเริ่มของพื้นที่ (ชุมชน) อย่างแท้จริงนั้น ต้องมีการกำหนดประเด็น ปัญหาหรือความต้องการของพื้นที่ มีการสร้างเครื่องมือในการหาข้อมูล ความรู้ สร้างกลไกความร่วมมือ เพื่อสามารถจัดการกับประเด็น ปัญหาหรือความต้องการของพื้นที่ได้จริง^{๑๗}

๑. ความเป็นมาของโครงการตามแผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๔ เห็นชอบข้อเสนอของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้นำปรัชญาและแนวทางการทำงาน ของมูลนิธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ บรรจู่ไว้ในแผนบริหารราชการแผ่นดิน งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๘ ของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ภายใต้ชื่อ “แผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์ตามพระราชดำริ” เป็นการนำเอาแนวพระราชดำริและองค์ความรู้ด้านการพัฒนา ๖ มิติ ได้แก่ ดิน น้ำ การเกษตร ป่าไม้ พลังงานทดแทน และสิ่งแวดล้อม มาเป็นแนวทางในการพัฒนายึดพื้นที่เป็นหลัก บูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในด้านการปฏิบัติงานนั้นได้ยึดถือหลักการทรงงาน ๒๓ ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ มาเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้หลักการทรงงาน ๒๓ ประการ ยังสอดคล้องกับหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เรื่อง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” โดยประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงใจความสำคัญของการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based Approach) แบบองค์รวมมีวิธีการดำเนินงานภายใต้กรอบแนวทางเหล่านี้

๑.๑ เข้าใจเป้าหมายโครงการพระราชดำริ เพื่อให้ชาวบ้านพ้นจากความอดอยาก หมดหนี้สิน พ้นจากปัญหาความยากจนและลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท

๑.๒ วิธีการปฏิบัติงานในพื้นที่ ข้าราชการต้องไม่ชี้้นิ้วสั่งไม่คิดว่าเป็นนายชาวบ้าน เพื่อลดช่องว่างในการทำงานของราชการกับชาวบ้าน ทำงานแบบบูรณาการเชื่อมโยงงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ไม่ทำงานเป็นแท่ง ลงทำงานร่วมกันในพื้นที่ชุมชน

^{๑๗} กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. พ.ศ. ๒๕๕๘.

๑.๓ แนวทางการทำงานที่สำคัญ หน่วยงานราชการต้องเข้าไปเรียนรู้ รับฟังปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน

๑.๔ การทำงานพัฒนาต้องมีความพร้อมทั้งราชการและชาวบ้าน ไม่พร้อมไม่ทำ

๒. แผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ

๒.๑ เตรียมการก่อนลงพื้นที่ทำงานในหมู่บ้าน เริ่มจากการแต่งตั้งคณะอำนวยการระดับจังหวัด คณะทำงานระดับอำเภอ และให้คณะทำงานทั้งหมดศึกษาข้อมูลเบื้องต้นร่วมกัน

๒.๒ ก่อนประชุมชาวบ้าน ให้มีการจัดประชุมระดับจังหวัดเพื่อให้คณะทำงานทั้งหมดร่วมประชุมทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการในการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๒.๓ ประชุมชาวบ้านครั้งแรกโดยคณะทำงานระดับอำเภอ จัดประชุมเพื่อเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้าน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ ร่วมคิด ร่วมทำ มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ เมื่อชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและเห็นประโยชน์ หรือผลกระทบร่วมกัน เพื่อให้ชาวบ้านเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะทำโครงการนั้นหรือไม่ และถ้าทำ ชาวบ้านมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด ยินดีเสียสละเวลา แรงงานหรือทุนหรือไม่ ถ้าไม่พร้อม ไม่ทำ

๒.๔ นัดหมายผู้นำชุมชน และ อสพ. (อาสาพัฒนา) เพื่อเตรียมการสำรวจข้อมูล โดยต้องมีแผนการเดินทากายภาพเพื่อสำรวจปัญหาชุมชน จะต้องมีการปรับแผนร่วมกันเพื่อให้การสำรวจได้ข้อมูลที่เป็นจริงของพื้นที่นั้นๆ

๒.๕ สำรวจข้อมูลเศรษฐกิจ-สังคม โดยใช้แบบสำรวจที่ปรับแล้ว และวิธีการเดินทากายภาพ

๒.๖ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ จัดรูปแบบเพื่อการนำเสนอข้อมูลให้ชุมชน

๒.๗ คัดเลือกข้อมูล ระดมความคิด ความต้องการ แล้วจัดลำดับความสำคัญ

๒.๘ จัดทำแผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์

อัตราการเติบโตของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) จีดีพี หรือผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product-GDP) คือผลรวมสุดท้ายทั้งหมดของสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ และเป็นตัววัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมดที่สำคัญที่สุดของเศรษฐกิจระบบตลาด ผลรวมของจีดีพีจะเป็นตัวบ่งชี้ให้แก่นักเศรษฐศาสตร์และนักลงทุนให้เห็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสำหรับรัฐบาลเกือบทุกประเทศทั่วโลกได้ถืออัตราการเติบโตของจีดีพีเป็นเป้าหมายการบริหารแผ่นดินและตัวชี้วัดความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนของประเทศจีดีพีได้กลายเป็นมาตรวัดผลิตภาพที่บ่งชี้ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม จีดีพีไม่สามารถสะท้อนภาพความจริงที่ให้ปรากฏ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

๑. ทรัพยากรธรรมชาติหมด : จีดีพีเพิ่ม

จีดีพี ถือเอาการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติเป็นรายได้ การขุดเจาะเหมือง แร่ธาตุ ไม้ และก๊าซต่างๆ ล้วนไปเพิ่มให้กับรายได้หรือจีดีพีโดยไม่ได้คิดคำนวณการหมดไปของทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป ไม่อาจนำกลับมาใช้ใหม่ได้อย่างมีมูลค่า จีดีพีจึงไม่ได้คิดคำนวณถึงการฟื้นฟูธรรมชาติที่ต้องใช้เวลาอันยาวนานนับพันปีอย่างป่าไม้ให้คืนสภาพ ดังนั้น ค่าตัวเลขจีดีพีที่เพิ่มพูนขึ้น จึงย่อมนำมาซึ่งการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกัน

๒. มลภาวะเพิ่ม : จีดีพีเพิ่ม

การเพิ่มขึ้นของจีดีพียังหมายถึง การเพิ่มขึ้นของมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมด้วย กล่าวคือ มลภาวะที่เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของจีดีพี ไม่เคยถูกตรวจนับให้หักออกจากค่า จีดีพี แต่กลับบวก ค่าใช้จ่ายใดๆ ก็ตาม ที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขมลภาวะเป็นพิษเพิ่มเข้าไปให้กับจีดีพีอีกทอดหนึ่ง ในกรณี ผู้ประสบภัยจากสารเคมีที่ตกค้างในอาหาร อากาศ ฝุ่นตึ่ม เหล่านี้จนเป็นเหตุให้ต้องรับการบำบัด รักษาพยาบาลอาการเจ็บป่วยและอื่นใด ล้วนถือเป็นการที่ต้องบวกเพิ่มให้กับจีดีพีทั้งสิ้น แทนที่จะต้อง ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องหักออก

๓. การกระจายรายได้

จีดีพีไม่ได้คำนึงถึงการกระจายรายได้ มิได้สะท้อนถึงความกินดีอยู่ดีของคนในประเทศ ถ้า ประเทศนั้นมีความแตกต่างในการกระจายรายได้ การเติบโตของจีดีพี ก็จะส่งผลประโยชน์ต่อคนส่วน น้อยที่ถือครองทรัพย์สินส่วนใหญ่ ดังเช่นจากสถิติที่มีการสำรวจในปี ๒๐๐๗ คนที่รวยที่สุดในโลก ๒๐๐ คนแรก มีทรัพย์สินอยู่กว่า ๑ ล้านล้านเหรียญฯ และทรัพย์สินของมหาเศรษฐีที่ร่ำรวยที่สุด ๓ คนแรก ก็มีมูลค่ามากกว่าจีดีพีของประเทศที่ยากจนที่สุด ซึ่งมีประชากรกว่า ๖๐๐ ล้านคน อีกนัยหนึ่ง คนที่ร่ำรวยที่สุด ๓ คนแรกนั้น มีรายได้ทรัพย์สินมากกว่าจีดีพีของประเทศที่ยากจนที่สุด ๔๘ ประเทศ รวมกัน นอกจากนี้มีตัวเลขที่ระบุว่า คนที่ร่ำรวยที่สุดในโลก ๒๒๕ คน แต่มีความมั่งคั่งเท่ากับรายได้ ของประชากรโลกที่ยากจน ซึ่งมีอยู่ ๔๗% ของประชากรโลก

๔. กิจกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม

จีดีพี ไม่ถือเอากิจกรรมทางครอบครัว ชุมชน สังคม อันมีคุณค่าต่อเศรษฐกิจทั้งทางตรงและ อ้อมมาพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นการมีเวลาเพิ่มขึ้นในการใช้ชีวิตร่วมกันภายในครอบครัว ชุมชน หน่วย ของสังคมวิชาชีพต่าง ๆ การอาสาสมัครร่วมไม้ร่วมมือในชุมชน อย่างการลงแขก งานบุญต่างๆ ขณะเดียวกัน เมื่อแต่ละสมาชิกในครอบครัว ในชุมชนที่ทุ่มเวลาแทบทั้งหมดของตน ไม่ว่าจะเป็นหญิง หรือชาย สามีหรือภรรยา พ่อหรือแม่ มอบเวลาทั้งหมดของพวกเขาไปกับงานการผลิตบริการทั้ง กลางวันและกลางคืนเพื่อกระตุ้นจีดีพีโดยไม่รู้ตัว ผลก็คือ เวลาว่างในการเอาใจใส่ต่อกันและกันเพื่อ กิจกรรมสร้างสรรค์ของหมู่เหล่าต้องสูญเสียไป การห่างเหิน การไม่เข้าใจกัน การแตกร้าง การหย่าร้าง การแตกแยกในหน่วยชุมชน ไปจนกระทั่งการฆ่าตัวตายจากสภาพกดดันของภาวะสังคม มันกลับไม่นำ เอาความสูญเสียเหล่านี้ไปหักออกจากจีดีพี

๕. จีดีพีเพิ่ม : ความสุขลด

จีดีพี วัดความสุขของคนผ่านความร่ำรวย โดยเชื่อว่า ถ้าจีดีพีมีอัตราเพิ่มสูงมาก ประเทศ จะร่ำรวยและคนจะมีความสุข เพราะคิดว่าการกินดีอยู่ดีจะทำให้คนมีความสุข ซึ่งไม่เป็นจริง เพราะ คนมีความสุขหรือไม่ ไม่ได้ขึ้นกับความรวยโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสุขที่ยั่งยืน จีดีพีจึงไม่สามารถวัด ความสุขที่แท้จริงของคนได้ประเทศร่ำรวยมาก ๆ และมีจีดีพีสูง ๆ ใช่ว่าประชาชนของประเทศ เหล่านั้น จะมีความสุข หลายประเทศที่มุ่งเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อการก้าวเข้าสู่สถานะของการ เป็นประเทศกินดีอยู่ดี ทำให้ประชาชนต้องทำงานกันอย่างเคร่งเครียด สุดท้ายก็ต้องไปบรรเทา ความเครียดกันด้วยยาคลายเครียด ยานอนหลับหรือเข้าหาอบายมุข ซึ่งก็จะได้เพียงแค่ความสุข ชั่วคราวแล้วก็กลับมาทุกข์ใหม่แถมบางครั้งทุกข์มากกว่าเดิม กลับกลายเป็นว่าการมุ่งสร้างจีดีพีสูงๆ แทนที่ประชาชนจะมีความสุข กลับกลายเป็นตัวเร่งให้ประชาชนมีความกดดันและความทุกข์มาก ยิ่งขึ้นไปอีก

จากข้อเท็จจริงทั้งหลายที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า จีดีพีได้ละเมิดสามัญสำนึกธรรมดาๆ ของคนทั่วไป โดยแท้จริงมันนำรวมเอาตัวเลขทั้งผลรับและผลจ่าย (ซึ่งควรหักออก) มาบวกรวมไว้ด้วยกัน มันรวมเอาตัวเลขทั้งทรัพย์สินและหนี้สิน (ซึ่งควรหักออก) มารวมเข้าด้วยกันหมด และจากรากของจีดีพีที่รัฐบาลใช้ยึดกุมเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศนี้เอง เต็มไปด้วยข้อบกพร่อง ความไม่สมบูรณ์ครบถ้วนมากมาย และไม่อาจสะท้อนภาพความมั่งคั่งของคนในชาติและยังไม่ใช่มูลค่าส่วนใหญ่ในประเทศว่า เศรษฐกิจที่ฟื้นตัวดีขึ้น มั่งคั่งขึ้นนี้ แท้จริงแล้วเป็นของใครเท่าใดและแลกมาด้วยอะไร

ดังนั้นการนำจีดีพีมาใช้เป็นดัชนีชี้วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอาจเป็นแนวคิดที่ผิดพลาด ทำให้เกิดการเร่งรัดการใช้ทรัพยากรจนนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ไม่ยั่งยืนในที่สุด ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาของประเทศฐานโดยยึดหลักความสุขมวลรวมประชาชาติ เป็นการรักษาความสมดุลระหว่างวัตถุนิยมและจิตวิญญาณนิยม การใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยสูญเสียหรือมีต้นทุนทางสังคมให้น้อยที่สุด

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) การพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในช่วง ๔ ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมาก เมื่อปี ๒๕๔๓ ประเทศไทยและประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวม ๑๘๙ ประเทศจึงรวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติที่มหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และเห็นพ้องต้องกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับสากลที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี ๒๕๕๘ โดยเป้าหมายดังกล่าวเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) อันประกอบด้วย ๘ เป้าหมายหลัก คือ

๑. ขจัดความยากจนและความหิวโหย
๒. ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา
๓. ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและบทบาทสตรี
๔. ลดอัตราการตายของเด็ก
๕. พัฒนาสุขภาพของสตรี มีครรภ์
๖. ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่น ๆ
๗. รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ
๘. ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

ระยะเวลา ๑๕ ปีที่ผ่านมา เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษทั้ง ๘ ข้อ กำลังจะสิ้นสุดลง โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ ซึ่งเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี ๒๕๕๘ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๗๓ ครอบคลุมระยะเวลา ๑๕ ปี โดยประกอบไปด้วย ๑๗ เป้าหมายโดยเป้าหมาย ๑๗ เป้าหมายนั้น เป็นเพียงวิธีการที่ UN พยายามจะสื่อสารประเด็น

การพัฒนาที่ยั่งยืนที่หลากหลายและซับซ้อนให้คนทั่วไปเข้าใจง่ายขึ้น ในความเป็นจริง SDGs นั้นเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่อยู่บนฐานของแนวคิด ดังนี้^{๑๔}

๑. Inclusive Development คือ การพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง การพัฒนาที่คนยากจนคนเปราะบาง คนชายขอบจะต้องมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

๒. Universal Development คือ มิใช่การพัฒนาที่มุ่งเน้นที่ประเทศยากจนเท่านั้น แต่ทุกประเทศเองก็อยู่ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและต้องร่วมกันบรรลุเป้าหมายนี้เพื่อสร้างโลกที่ยั่งยืนให้กับคนรุ่นหลัง

๓. Integrated Development คือ การพัฒนาที่บูรณาการ หมายถึงว่า การบรรลุเป้าหมาย SDGs จะทำเพียง ๑ เป้าหมายหรือ ๑ เป้าประสงค์โดด ๆ ไม่ได้ เป้าหมาย SDGs มีความเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่นในระดับเป้าประสงค์ (Targets) การบรรลุ SDGs จะต้องดำเนินไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ

๔. Locally-focused Development คือ การพัฒนาที่จะต้องเริ่มจากระดับท้องถิ่น หรือ Bottom-up ด้วยเหตุผลที่ว่า บริบทของท้องถิ่น ทั้งชนบทและในเมืองนั้น เป็นบริบทที่ใกล้กับตัวผู้คนที่สุด และองค์กรที่บริหารจัดการเมืองหรือท้องถิ่นในชนบทเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้คนในพื้นที่ การบรรลุ SDGs จึงต้องถูกนำไปพิจารณาในระดับท้องถิ่นให้ได้และดำเนินการในระดับท้องถิ่นให้ได้

๕. Technology-driven Development คือ การพัฒนาที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีในการบรรลุทั้งเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร (ICT) และเทคโนโลยีจากการปฏิวัติด้านข้อมูล (Data Revolution) เพื่อให้ผลของการพัฒนาถูกเผยแพร่และถูกติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมาย ๑๗ ข้อนี้อาจแบ่งกลุ่มออกได้เป็น ๕ กลุ่ม (แบ่งตามองค์การสหประชาชาติ) ประกอบด้วย

๑. กลุ่ม People หรือกลุ่มด้านสังคม/ความเป็นอยู่ของผู้คน : ประกอบด้วยเป้าหมาย (๑) การลดความยากจน (๒) การขจัดความหิวโหย (๓) สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (๔) การศึกษาที่มีคุณภาพ และ (๕) ความเท่าเทียมกันทางเพศ

๒. กลุ่ม Prosperity หรือกลุ่มด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง : ประกอบด้วยเป้าหมาย (๗) พลังงานที่สะอาดและจ่ายซื้อได้ (๘) งานที่มีคุณค่าและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (๙) อุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน (๑๐) ลดความเหลื่อมล้ำ และ (๑๑) เมืองและชุมชนยั่งยืน

๓. กลุ่ม Planet หรือกลุ่มด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ประกอบด้วย เป้าหมาย (๖) น้ำและสุขาภิบาล (๑๒) การผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบและยั่งยืน (๑๓) การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (๑๔) ระบบนิเวศทางทะเลและมหาสมุทร และ (๑๕) ระบบนิเวศบนบก

๔. กลุ่ม Peace หรือกลุ่มด้านสันติภาพ : ประกอบด้วยเป้าหมาย (๑๖) สันติภาพและสถาบันที่เข้มแข็ง

^{๑๔} กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและการพัฒนา

๕. กลุ่ม Partnership หรือกลุ่มหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา : ประกอบด้วยเป้าหมาย (๑๗) หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาซึ่งกลุ่ม People Prosperity และ Planet ก็สอดคล้องกับองค์ประกอบหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ มิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในการทำกิจกรรมด้านการพัฒนา ด้านใดก็ตาม จะต้องคำนึงถึงทั้ง ๓ ด้านนี้พร้อม ๆ กัน เช่น หากมุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจก็ต้องพิจารณาผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย หากจะมีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมก็ต้องพิจารณาผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วยเป็นต้น ส่วน Peace และ Partnership นั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นประเด็น Cross-cutting ที่จะช่วยสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายของ ๓ องค์ประกอบข้างต้น หมายความว่ามีความเกี่ยวข้องกับทุกเป้าหมาย ยกตัวอย่างเช่น การมีสันติภาพในสังคมย่อมเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินการด้านอื่น ๆ และการมีชีวิตที่ดี การมีรัฐที่มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ และไม่คอร์รัปชัน ย่อมส่งผลอย่างสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทุกเป้าหมาย^{๑๙}

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม

นวัตกรรม (innovation) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์จนแยกกันไม่ออก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการตลอดจนโครงสร้างทางสังคม อีกทั้งเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ โดยสามารถสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพิ่มขีดความสามารถขององค์กร (Lado & Maydeu-Olivares, ๒๐๐๑) และสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน (Hult, Hurley & Knight, ๒๐๐๔) ทั้งนี้ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนวัตกรรมเอาไว้อย่างหลากหลายโดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

นวัตกรรมเป็นความคิดใหม่ซึ่งถูกค้นพบหรือมีการใช้เป็นครั้งแรก เป็นการรับรู้ถึงความใหม่ของความคิดที่เกิดขึ้น ซึ่งนวัตกรรมมีความเกี่ยวข้องกับทุกคน หากสามารถเข้าใจและเข้าถึงนวัตกรรมได้ก่อนก็จะสามารถเข้าใจกลไกความสำเร็จได้เช่นเดียวกัน (Rogers, ๑๙๙๕) สอดคล้องกับที่ Morton (๑๙๙๘) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า เป็นการทำให้เกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง (renewal) ซึ่งหมายถึงนวัตกรรมไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นการสร้างสิ่งใหม่ ๆ แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่สามารถเป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาสิ่งเก่าที่มีอยู่เดิมก็ได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ นวัตกรรมยังหมายถึงการแก้ไขหรือการประดิษฐ์ความคิดใหม่ ๆ ซึ่งจะได้รับการนำไปพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะมาตอบสนองความต้องการของลูกค้า ส่วน Drucker (๑๙๘๕) ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ประกอบการในการสร้างศักยภาพทางการแข่งขันในเชิงธุรกิจและความมั่งคั่ง เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อสร้างธุรกิจและบริการที่แตกต่างจากคู่แข่ง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่หรือจากการสร้างขึ้นใหม่ รวมทั้งเป็นการพัฒนาขึ้นจากองค์ความรู้ใหม่ จากการศึกษาของ Tidd & Bessant (๒๐๐๔) ได้ให้คำจำกัดความว่า นวัตกรรมเป็นผลของงานวิจัยและพัฒนาที่ได้มีการสร้างสรรค์และปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ตามแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารองค์กรได้วางแผนเอาไว้ ส่วน Rogers (๑๙๘๓) ก็พูดถึงมุมมองของความใหม่ของนวัตกรรมเช่นเดียวกัน โดยได้อธิบายไว้ว่า นวัตกรรมคือการกระทำ หรือวัตถุใหม่ ๆ ซึ่งได้รับการรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวบุคคลแต่ละคน หรือหน่วยอื่น ๆ ของ

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน

การยอมรับในสังคม การพิจารณาว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นนวัตกรรมนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ของแต่ละบุคคลว่า สิ่งนั้นๆเป็นสิ่งใหม่หรือไม่ ดังนั้น นวัตกรรมของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจไม่ใช่ นวัตกรรมของบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ก็ได้ และนวัตกรรมคือกระบวนการปรับเปลี่ยนแนวคิดที่มีคุณค่าให้อยู่ในรูปแบบมูลค่าเพิ่ม สำหรับองค์กร (Merx-Chermin & Nijhof, ๒๐๐๔)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (๒๕๕๓) อธิบายว่า นวัตกรรมหมายถึงแนวความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีความใหม่และมีการนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ เช่น การสร้างตลาดใหม่ผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการและการบริการใหม่ ซึ่งเป็นการทำในสิ่งที่แตกต่างจากที่ผู้อื่นได้สร้างสรรค์ โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัวให้เป็นโอกาส และถ่ายทอดไปสู่สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

กล่าวโดยสรุป นวัตกรรม หมายถึง การนำความรู้และความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการสร้างหรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการจัดการ และสิ่งอื่นๆ ซึ่งจะทำให้เกิดสิ่งใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและตลาด โดยนวัตกรรมนี้จะเป็นตัวสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและผลกำไรให้กับองค์กรในระยะยาว^{๒๐}

๒.๓.๑ รูปแบบของนวัตกรรม

รูปแบบของนวัตกรรม (form of innovation) สามารถแบ่งได้อย่างหลากหลายหลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม หากจแนกรูปแบบของนวัตกรรมตามวัตถุประสงค์การนำไปใช้ จะสามารถแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, ๒๕๕๓) ดังนี้

(๑) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation)

นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ คือ หมวดยของผลิตภัณฑ์ใหม่หรือการดำเนินการปรับเปลี่ยนขนาดเล็กจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อลูกค้า (Langley, Pals & Ortt, ๒๐๐๕) ส่วนสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (๒๕๕๓) อธิบายว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ คือ นวัตกรรมในรูปแบบของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภค นวัตกรรมผลิตภัณฑ์เป็นรูปแบบการใช้ นวัตกรรมที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ไม่เคยมีในตลาดมาก่อน รวมถึงสินค้าเดิมที่พัฒนาให้มีความโดดเด่นแตกต่างไปจากสินค้าเดิมที่มีอยู่ในตลาด นอกจากนี้ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ยังสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ขององค์กร และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์นั้นได้รับแรงผลักดันจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นองค์กรจึงควรมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างลูกค้าและคู่ค้า

(๒) นวัตกรรมบริการ (Service Innovation)

นวัตกรรมบริการ คือ แนวคิดและการพัฒนาการให้บริการขององค์กร (Michel, Brown & Gallan, ๒๐๐๗) ซึ่งการพัฒนาการให้บริการใหม่นั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อความสามารถทางการแข่งขันในหลากหลายธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมบริการ (Gallouj & Weinstein, ๑๙๙๗) ซึ่งการให้บริการนั้นจะมุ่งเน้นไปที่ตัวลูกค้าหรือผู้รับบริการเป็นสำคัญ (Lee & Chen, ๒๐๐๙) ทั้งนี้ นวัตกรรมบริการเป็นรูปแบบการใช้ นวัตกรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน มีลักษณะที่จับต้อง

^{๒๐} สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, นวัตกรรม:ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ. วารสารคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๑๒๘ ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓.

ไม่ได้ (intangible) ซึ่งหมายความว่ารวมถึงวิธีการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจโดยมักอยู่ในรูปวิธีการใหม่ในการให้บริการแก่ลูกค้าหรือผู้บริโภค เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตมาสรรค์สร้างเป็นนวัตกรรมบริการใหม่ ๆ เช่น การซื้อขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, ๒๕๕๓) และนวัตกรรมบริการสามารถแสดงให้เห็นได้ถึงความสามารถในการเปลี่ยนแปลงขององค์การทั้งในส่วนของการนำเสนอบริการต่อลูกค้าและการให้ลูกค้ามีส่วนร่วมต่อองค์การ นอกจากนี้นวัตกรรมบริการควรที่จะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสร้างคุณค่าทั้งต่อองค์การและลูกค้า

(๓) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation)

นวัตกรรมกระบวนการ คือกระบวนการ การดำเนินงานใหม่หรือการปรับปรุงกระบวนการเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคนิค อุปกรณ์ หรือ ซอฟต์แวร์ (software) ต่างๆ เพื่อที่จะช่วยในการลดต้นทุน พัฒนากิจกรรมต่างๆในการผลิตหรือการส่งมอบผลิตภัณฑ์ใหม่ (OECD, ๒๐๐๕) สอดคล้องกับที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (๒๕๕๓) อธิบายว่า นวัตกรรมกระบวนการเป็นรูปแบบการใช้วัตรกรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เพราะเป็นการปรับเปลี่ยนแนวทาง กระบวนการ กระบวนการผลิต หรือวิธีการในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธุรกิจ (B๒B E-Commerce) ที่ช่วยลดความจำเป็นในการจัดหาเอกสารของภาคธุรกิจ อันส่งผลต่อการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจอย่างมาก เป็นต้น นอกจากนี้ Langley, Pals & Ortt (๒๐๐๕) ให้คำจำกัดความของนวัตกรรมกระบวนการเอาไว้ว่าคือ เครื่องมือ อุปกรณ์ และความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสื่อกลางระหว่างปัจจัยนำเข้า (input) และปัจจัยนำออก (output)

๒.๓.๒ ประเภทของนวัตกรรม

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (๒๕๕๓) ได้มีการแบ่งประเภทของนวัตกรรมออกเป็น ๔ ประเภท ตามระดับความใหม่ขององค์ประกอบ (component) หรือระบบ (system) ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(๑) นวัตกรรมส่วนเพิ่ม (Incremental Innovation)

เป็นการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพดีขึ้นหรือทำการปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยการพัฒนาองค์ประกอบของสิ่งนั้น ๆ แต่ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยนวัตกรรมส่วนมากที่พบเห็นในปัจจุบันนี้ส่วนมากจะเป็นนวัตกรรมในลักษณะนี้ กล่าวคือ เป็นการปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน (system) โดยรวม เช่น การพัฒนารูปแบบของสินค้าที่เดิมมีวางขายในตลาดอยู่แล้ว โดยพัฒนาจากรุ่นที่ ๑ ไปสู่รุ่นที่ ๒ และ ๓ ตามลำดับ เป็นต้น

(๒) นวัตกรรมที่ประกอบด้วยหน่วยแยกต่าง ๆ ที่สามารถรวมกันได้ (Modular Innovation)

เป็นนวัตกรรมที่มีการนำองค์ประกอบใหม่มาใช้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานโดยรวมที่มีอยู่เดิม กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของผลิตภัณฑ์ แต่โครงสร้างโดยรวมยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง นวัตกรรมในลักษณะนี้มีความต้องการในการเรียนรู้ใหม่ ๆ แต่ยังคงอยู่ภายใต้กรอบที่ชัดเจน เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เดิมใช้กระแสไฟฟ้าเป็น

แหล่งพลังงาน ต่อมาได้เปลี่ยนไปใช้แหล่งพลังงานอื่นแทน โดยที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน หรือวิธีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้น เป็นต้น

(๓) นวัตกรรมสถาปัตยกรรม (Architectural Innovation)

เป็นการปรับปรุงหรือนำระบบการทำงานรูปแบบใหม่มาใช้โดยอาจเป็นการปรับปรุง องค์ประกอบต่าง ๆ ให้ดีขึ้น หรืออาจคงรูปแบบการทำงานเป็นลักษณะเดิม ทั้งนี้ คุณลักษณะที่สำคัญ ของนวัตกรรมประเภทนี้คือ การปรับโครงสร้าง (reconfiguration) ของระบบที่มีอยู่เดิมเพื่อให้ เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปแบบใหม่ โดยนวัตกรรมในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นในช่วงที่มีความทำ ทายในการประยุกต์และรวบรวมความรู้ที่มีอยู่เดิมหรือเป็นการรวมระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ โดยนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ภายใต้กรอบการดำเนินงานใหม่อีกครั้ง เช่น สาย การบินต้นทุนต่ำ (low-cost airlines) เป็นต้น

(๔) นวัตกรรมในลักษณะเฉียบพลัน (Radical Innovation)

เป็นการพัฒนาองค์ประกอบและระบบการทำงานใหม่ทั้งหมด กล่าวคือ ใช้อองค์ประกอบใหม่ใน ระบบการทำงานที่ออกแบบขึ้นใหม่ซึ่งแตกต่างจากเดิมอย่างชัดเจน เช่น การคิดค้นโทรศัพท์ การ พัฒนาคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล เป็นต้น

๒.๓.๓ แหล่งที่มาของนวัตกรรม

กนกวรรณ ภูใหม่ (๒๕๕๙) ได้แบ่งจุดกำเนิดนวัตกรรมในองค์การธุรกิจมาจาก ๒ แหล่ง คือ

(๑) การคิดค้นภายในองค์การ

องค์การมักมีการจัดตั้งหน่วยงานวิจัยและพัฒนาขึ้นภายในองค์การและจัดหาผู้ที่มี ความสามารถในการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ซึ่งการเกิดนวัตกรรมที่มี คุณค่าอย่างต่อเนื่องนั้น โดยทั่วไปมักมาจากการกระตุ้นนวัตกรรม โดยการใช้วัฒนธรรม องค์การ เป็น กลไกผลักดันให้บุคลากรทั้งหมดขององค์การตื่นตัว สร้างความแปลกใหม่และความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ ให้กับองค์การ

(๒) การแลกเปลี่ยน เรียนรู้และรับนวัตกรรมจากภายนอก

คือการเปิดรับแนวคิดใหม่จากภายนอก ซึ่งจะทำให้แนวคิดใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและ หลากหลายนากกว่า รวมถึงอาจจะมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าการพัฒนาเองทั้งหมด โดยอาจใช้การจ้าง หน่วยงานภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่า หรืออาจจะร่วมมือในเชิงพันธมิตรกับหน่วยงานที่มี ความพร้อมและบุคลากรในการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ เพื่อร่วมกันคิดค้นนวัตกรรมจากความถนัด ของทั้งคู่ เป็นต้น

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

พระมหาอนุชา สิริวิณโณ (๒๕๕๖) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่น โดยการริเริ่มหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมจากวัดและพระสงฆ์ใน ประเทศไทยนั้น พระสงฆ์ดำเนินการพัฒนามาโดยตลอด แต่เป็นการพัฒนาด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ เพราะเป็นหน้าที่เบื้องต้นที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติ อันเป็นการสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้า และหลักการของพระพุทธศาสนาโดยรวม อย่างไรก็ตามบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาชนบทนั้น เริ่มปรากฏเป็นรูปธรรมหลังจาก ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา ซึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์นั้นกล่าวว่าเมื่อมนุษย์ซึ่งเป็นปัจเจกบุคคล รวมตัวกันหาที่อยู่อาศัยแห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่บางอย่าง และเพื่อดำรงสังคมมนุษย์ให้คงอยู่สืบไป เมื่อนานวันเข้าความหลากหลายและความแตกต่างย่อมเกิดขึ้น เพื่อทำการควบคุมผู้คนในสังคมให้เป็นระเบียบ จึงต้องมีการสร้างหน่วยงานขึ้นมาทำ หน้าที่กำกับดูแล ในหน่วยงานนั้นมีปัจเจกบุคคลเป็นผู้ทำหน้าที่^{๒๐} การทำอย่างนี้เป็นประจำอย่างต่อเนื่องเรียกว่าบทบาทหน้าที่ อย่างไรก็ตามมีผู้ศึกษาบทบาทหน้าที่ไว้หลากหลาย ซึ่งในที่นี้จะขอยกตัวอย่าง ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาท” หมายถึง การทำ ตามหน้าที่ที่กำหนดไว้โดยอาจออกเป็น ๒ ความหมาย คือ

๑) บทบาทหน้าที่ที่ตามโครงสร้างทางสังคม ที่มีมาพร้อมกับตำแหน่ง และแสดงถึงลักษณะเฉพาะและคุณสมบัติที่ควรจะได้รับตำแหน่ง

๒) บทบาทหน้าที่ที่เกิดจากการกระทำระหว่างกัน หรือการปะทะกันทางสังคมซึ่งผ่านช่วงเวลาที่ยาวนานพอสมควร และมีการปรับตัวให้เป็นแบบแผนตามสถานการณ์ที่ปรากฏในปัจจุบัน

ส่วนบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์อย่างไม่เป็นทางการนั้น เป็นการพัฒนาโดยพระสงฆ์เป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการเองโดยไม่ผ่านการสร้างหรือขึ้นจากรัฐบาล แต่เป็นความคิดของพระเถระผู้ใหญ่ในพื้นที่นั้นๆ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นคนในพื้นที่จึงมองเห็นปัญหาและความยากลำบากของชุมชนที่อยู่ตามชนบท พระสงฆ์กลุ่มนี้ทางานด้านพัฒนามานานเนื่องมาจากเกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ในฐานะที่ดำรงตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และในฐานะที่มีหน้าที่ชี้แนะความสุข แก่ประชาชนในชุมชนตามพุทธบัญญัติ นับตั้งแต่มีการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ บทบาทพระสงฆ์เริ่มมีความชัดเจน กล่าวคือ มีอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์เอง รวมทั้งอำนาจในการช่วยเหลือชุมชนที่วัดตั้งอยู่ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้เกิดพระสงฆ์ผู้นำ ท้องถิ่นขึ้น ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พระสงฆ์กลุ่มนี้ได้ออกจาริกช่วยเหลือประชาชนในถิ่นห่างไกลตามชนบท จนกระทั่งได้มีการตั้งศูนย์โรงเรียนราษฎร์ของวัดแห่งประเทศไทยขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ประสานงานการพระพุทธศาสนาขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งทั้งสองศูนย์นี้เป็นศูนย์ใหญ่ที่คอยดูแลสนับสนุนโครงการพัฒนาของพระสงฆ์ ทั้งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นมา โดยได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากมูลนิธิอาเซียเนอเรียมา จากระยะเวลาที่ปรากฏดังกล่าว พระสงฆ์ผู้นำการพัฒนาท้องถิ่นของไทยนับว่ามีประสบการณ์ด้านการพัฒนาชนบทมาอย่างยาวนาน และได้เรียนรู้ปัญหาและอุปสรรคอย่างรอบด้าน พระสงฆ์กลุ่มนี้จึงมีความสามารถในการจัดทำ โครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่นนั้น มีรูปแบบหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมความสามารถของพระสงฆ์ และการมองเห็นทิศทางการพัฒนาจากประชาชนหรือผู้นำท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ต่างๆ ในแต่ละระดับดังนี้

^{๒๐} พระมหาอนุชา สิริวัฒน, การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปฐมนารายณ์ท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๕๖, หน้า ๔๓.

๑. การพัฒนาแบบ “พระสงฆ์-ชาวบ้าน” กล่าวคือ พระสงฆ์เป็นผู้ริเริ่มงานพัฒนา โดยเข้าไปอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้าน เพื่อขับเคลื่อนโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยไม่ได้อาศัยกลไกของรัฐ คือ ไม่ได้อาศัยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และข้าราชการอื่นๆ

๒. การพัฒนาแบบ “พระสงฆ์-ผู้ใหญ่บ้าน-ชาวบ้าน” ซึ่งการพัฒนาท้องถิ่น รูปแบบนี้เกิดขึ้นจากลักษณะ ๒ ประการดังนี้

๒.๑ เกิดจากผู้ใหญ่บ้านมีความเห็นด้านการพัฒนาสอดคล้องกับพระสงฆ์จึงให้ความร่วมมือในการพัฒนาทุกด้าน

๒.๒ เกิดจากผู้ใหญ่บ้านมีความเห็นการพัฒนาของพระสงฆ์ อันเนื่องมาจากตนเองเสียประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าว ซึ่งต่อมามีความคิดเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นภายในหมู่บ้านนั้นเป็นเรื่องธรรมดา หรืออาจมีความเข้าใจในตัวพระสงฆ์ระดับผู้นำรูปนั้นๆ มีความจริงใจและมุ่งมั่นต้องการพัฒนาท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านจึงให้การช่วยเหลือพระสงฆ์ โดยชี้แนะการพัฒนาท้องถิ่นแก่ชาวบ้านอีกช่องทางหนึ่ง

๒.๓ การพัฒนาแบบ “พระสงฆ์-กำนัน-ชาวบ้าน” การพัฒนาในลักษณะนี้เริ่มแรก พระสงฆ์ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านด้านต่างๆ โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยที่กำนันจะสังเกตการณ์อยู่ห่างๆ เนื่องจากยังไม่มีความแน่ใจในทิศทางการพัฒนาว่าจะสำเร็จหรือล้มเหลว เมื่อพระสงฆ์กับชาวบ้านดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำนันจะเข้ามาให้ความร่วมมือร่วมกับพระสงฆ์และชาวบ้านเพราะถ้าไม่เข้าร่วมอาจถูกแย่งชิงบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นจากพระสงฆ์

๒.๔ การพัฒนาแบบ “พระสงฆ์-ข้าราชการ-ชาวบ้าน” การพัฒนาในรูปแบบนี้อย่างน้อยปรากฏการพัฒนา ๓ แนวทาง คือ

แนวทางที่ ๑ การร่วมมือระหว่าง พระสงฆ์-ครูใหญ่-ชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูใหญ่ที่เคยเป็นภิกษุมามาก่อน มีความคุ้นเคยกับพระสงฆ์มาก และรู้งานด้านการพัฒนาเป็นอย่างดี

แนวทางที่ ๒ การร่วมมือระหว่าง พระสงฆ์-ข้าราชการฝ่ายปกครอง-ชาวบ้าน การพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบนี้ ทำให้งานด้านการพัฒนาเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพราะได้รับความร่วมมือจากฝ่ายปกครองของอำเภอ

แนวทางที่ ๓ การร่วมมือระหว่าง พระสงฆ์-ข้าราชการ-ชาวบ้าน ซึ่งหมายถึงราชการที่สังกัดอยู่ในกระทรวงทบวงกรมต่างๆ โดยมีได้จำกัดแต่เพียงกระทรวงมหาดไทยอย่างเดียว ผลจากการพัฒนาท้องถิ่นที่มีข้าราชการเข้าช่วยทำให้เข้าถึงงบประมาณ เครื่องมือที่ทันสมัย และสามารถกำจัดจุดอ่อนบางประการของพระสงฆ์จากการพัฒนาท้องถิ่นของพระสงฆ์ดังได้กล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าไม่ได้กำหนดการพัฒนาที่ตายตัว หากแต่พัฒนาตามสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น มีการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน การพัฒนาอาจผูกพันกับราชการก็ได้หรือไม่ผูกพันก็ได้ กล่าว คือ ข้าราชการมิใช่ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ หากแต่ขึ้นอยู่กับกรร่างโครงการของพระสงฆ์และความสามารถในการแสวงหางบประมาณ และความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นสำคัญ ซึ่งผลงานการพัฒนาของพระสงฆ์สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. การพัฒนาวัด มีการสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุ รวมทั้งปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดให้สะอาดร่มรื่น

๒. การพัฒนาชุมชน ได้แก่ “การสร้างและซ่อมแซมถนน สะพาน สระน้ำ บ่อบาดาล รวมไปถึงการปรับปรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสร้างอาคารศูนย์พัฒนาประจำหมู่บ้าน นำประชาชนปลูกต้นไม้ เป็นต้น”

๓. การพัฒนาทางการศึกษาโดยการเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อสอนพระภิกษุและสามเณรออกสอนและอบรมศีลธรรมตามโรงเรียนและเปิดให้มีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่อเนื่องถึงการส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ตามสมควร

๔. การพัฒนาทางการเผยแผ่และสังคมสังเคราะห์ โดยเริ่มหลักสูตรอบรมประชาชน ผู้ต้องขัง บรรยายธรรมทางวิทยุ ตลอดจนแนะนำ ประชาชนในด้านต่าง อาทิ ด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ รวมทั้งหลักการดำรงตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

สอดคล้องกับหลักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ต่อความเสื่อม ความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก

สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรม เรียกว่า สัปายะ มี ๗ อย่างด้วยกัน

๑. ที่อยู่ซึ่งเหมาะ : วัด ราวป่า โคนต้นไม้ สำนักปฏิบัติธรรม ภูมิจึง อาราม เรือนว่างอันเป็นที่สบาย สงบ ปราศจากผู้คนสัญจรพลุกพล่าน ไม่ใกล้หนองน้ำ บ่อน้ำ หรือแหล่งชุมชนจนเกินไป อันอาจจะเกิดความรำคาญ มีรบกวนขอบเขต ปลอดภัยต่อความเป็นอยู่ มีที่ที่เหมาะสมสำหรับ การปฏิบัติธรรม การเดินจงกรมเปลี่ยนอิริยาบถ

๒. การเดินทางที่เหมาะสม : มีทางโคจร หรือ ทางเดิน ถนนหนทางไปมาได้สะดวก ไม่ใกล้ถนน ไม่ใกล้ทาง ในการบินขบาตไม่ลำบากนัก เหมาะแก่การจาริก อีกทั้งภายในสถานที่ก็ควรมีทางเดินจงกรม ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม

๓. การพูดคุยที่เหมาะสม : การสนทนา พูดคุยกันแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ ได้ฟังสิ่งที่จะทำให้จิตใจเกิดศรัทธา วิริยะ อุสสาหะ ความสงบระงับในการที่จะทำความเพียร และพูดแต่พอประมาณ

๔. บุคคลที่ถุกกันเหมาะสม : มีบุคคลที่ติดต่อคบหาผู้ตั้งมั่นในศีลธรรม มีความสันโดษ มักน้อย ชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเพียร ความสงบ และถ้าเป็นครูบาอาจารย์ หรือบุคคลที่เคยเจริญกรรมฐานมาแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์มาก

๕. อาหารที่เหมาะสม : อาหารที่บริโภค ควรเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในอัตภาพแห่งตน เมื่อบริโภคเข้าไปแล้ว ไม่ทำให้เกิดทุกขเวทนา เช่น ท้องอืด ท้องร่วง ท้องเดิน เป็นอาหารที่จะเป็นคุณประโยชน์แก่ร่างกาย

๖. ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม : หมายถึงอากาศตามฤดูกาล ความร้อน ความเย็น ของอากาศ ที่ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป อันจะทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยแก่ร่างกาย

๗. อิริยาที่เหมาะสม : หมายถึงอิริยาบถทั้ง ๔ หรือ การเคลื่อนไหว ยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถใดที่ทำให้จิตสงบระงับ ก็แสดงว่าอิริยาบถนั้นสบาย

จึงสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับชุมชนเป็นการริเริ่มการพัฒนาและพัฒนาาร่วมกันอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดและพระสงฆ์นั้นเป็นหน่วยงานที่มีความเสียสละ

ต่อการพัฒนาท้องถิ่นมาอย่างยาวนานทั้งเกิดจากความต้องการของรัฐและความต้องการของพระสงฆ์เอง หากแต่ความต้องการพัฒนาท้องถิ่นของพระสงฆ์ เป็นความต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนตามพื้นที่ชนบท ด้วยความปรารถนาให้มีความสามารถเลี้ยงตนเองได้ ไม่เป็นจุดด้อยของสังคม จากบทบาทดังกล่าวพระสงฆ์ส่งเสริมในหลายๆ ด้านต่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชน จึงนับว่าประสบความสำเร็จทั้งด้านการสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน และได้รับการยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างกว้างขวาง ทั้งยังคาดหวังต่อแนวทางการพัฒนาความรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ อีกด้วย

๒.๕. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การสร้างเครือข่ายนั้นอาจจะแสดงออกหรือพัฒนาแบบแนวตั้งและแนวนอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และฐานะของคนในเครือข่ายนั้นๆ เครือข่ายแบบแนวตั้ง คนในเครือข่ายจะเรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ ฝ่ายที่อยู่ในระดับสูงจะมีฐานะอุปถัมภ์ การแลกเปลี่ยนระหว่างชั้นมีลักษณะไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ส่วนเครือข่ายแบบแนวนอนสถานการณ์และฐานะของคนในกลุ่มที่เข้ามาเป็นเครือข่ายนั้น มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร บริการ หรือแม้แต่ความรู้ มีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ในกรณีที่ไม่ซับซ้อนไม่ต้องมีตัวกลางคอยประสานงาน แต่ในกรณีที่มีความซับซ้อนหรือมีสมาชิก ในเครือข่ายหลายกลุ่มอาจมีแม่ข่ายเป็นตัวกลางในการประสานงานต่างๆ

สุเทพ สุนทรเณสัช อธิบายว่า เครือข่ายเป็นรูปแบบทางด้านความสัมพันธ์ขอ 'สมาชิกภายในสังคม ที่มีแบบแผนสายสัมพันธ์ต่างๆ ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งมีหลักการว่าสายสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้กระทำต่างๆ ปกติจะมีลักษณะ ควบคู่ขนานกัน ในด้านเนื้อหาความเข้มข้นสนองสิ่งต่างให้แกกันและกัน โดยมีความเข้มข้นมากน้อยต่างกันและมีลักษณะการทอดต่อกัน หรือนำไปสู่เครือข่ายชนิดต่าง ๆ ที่เกิดโดยความสนใจแต่มีข้อจำกัดว่าแนวโน้มที่จะเกิดเครือข่ายต่างๆ ที่มีพรมแดนชัดเจนจะแบ่งกลุ่มออกจากกัน และส่งผลให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือกัน^{๒๒}

พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ กล่าวถึงเครือข่ายสังคมว่าหมายถึง สายสัมพันธ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ อีกหลายคนในสังคม โดยต้องมีปฏิสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเครื่องใช้ไม้สอย การบริการระหว่างบุคคลทั้งที่เป็นกลุ่มไม่เป็นทางการองค์การทางสังคมต่าง ๆ เปรียบเสมือนสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ และขณะเดียวกันบุคคลนั้น ๆ ก็เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมทางสังคมของบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ เช่นกัน^{๒๓}

^{๒๒} สุเทพ สุนทรเณสัช, ทฤษฎีสังคมวิทยาธรรมสมัย, (เชียงใหม่ : บริษัท สำนักพิมพ์ โกลบอลวิชั่น จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖.

^{๒๓} พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์, การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม, (เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยทางสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖), หน้า ๓๔๖ - ๓๔๗.

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ ได้อธิบายถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายว่า คือ การที่ปัจเจกบุคคลหรือสถาบันมารวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งต้องมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เพียงการรวมกลุ่มเท่านั้นยังไม่อาจเป็นเครือข่ายงานได้ หากจะให้เป็นเครือข่ายต้องมีปัจจัยอีกข้อ คือ ความร่วมมือกันที่จะติดต่อสื่อสาร ความเต็มใจที่จะประสานงานกัน ข้อสำคัญ สมาชิกต้องมีการยอมรับที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ใช่เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น

นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับขั้นตอนของการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมภายในเครือข่าย เพราะจะสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่จะร่วมมือกันของเครือข่าย ส่วนหลักปฏิบัติในการสร้างเครือข่ายได้แก่

๑. ระบุกลุ่มหรือบุคคล ที่สามารถทำหน้าที่กระตุ้นหรือทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้
๒. การจัดการเครือข่ายที่ดี ต้องมีศิลปะในการสานประโยชน์ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ละฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน
๓. ในการพัฒนา การปฏิบัติและติดตามผลของกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ของเครือข่าย จะต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างใกล้ชิด ระหว่างสมาชิกเครือข่ายผู้ได้รับผลประโยชน์และผู้ให้ทุน
๔. จำเป็นต้องมีความสนใจร่วมกัน วัตถุประสงค์และทัศนะร่วมกัน และมีวิธีการทำงาน ที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก

การสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social Network Construct) หมายถึง กิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นกลุ่มองค์กร หรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดการ กิจกรรม หรือการผลิตระหว่างองค์กรสมาชิก ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำให้ความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย เหตุผลในการสร้างเครือข่ายทางสังคม มีหลายประการ ได้แก่

- (๑) บุคคลต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก
- (๒) บุคคลต้องการทรัพยากรในการทำงาน
- (๓) บุคคลต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน
- (๔) บุคคลต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา
- (๕) บุคคลต้องการประหยัด และ
- (๖) บุคคลต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงมีปัจจัยเสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายทางสังคม อาจมีสาเหตุจากปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวไว้ข้างต้น ได้แก่

- (๑) สถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ซ้ำซ้อน หลากหลาย และขยายตัว จนเกินความสามารถของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่ม ที่จะดำเนินการแก้ไข
- (๒) เครือข่ายเป็นเครื่องมือหรือยุทธศาสตร์ในการสร้างพื้นที่ทางสังคม และ
- (๓) เพื่อให้การประสานผลประโยชน์เป็นไปอย่างเท่าเทียม จากที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่าเหตุผลสำคัญของการสร้างเครือข่ายทางสังคม คือ การมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคล ซึ่งไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร ส่งผลให้สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย อันเป็นการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ส่วนประกอบของเครือข่ายทางสังคม (Social Network Components) ส่วนประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ประกอบด้วย

- (๑) หน่วยชีวิตหรือสมาชิก
- (๒) จุดมุ่งหมาย
- (๓) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก
- (๔) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน และ (๕) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร^{๒๔}

ส่วนประกอบของเครือข่าย ในความคิดเห็นของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ มี ๗ ประการประกอบด้วย^{๒๕}

- (๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน
- (๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน
- (๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน
- (๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง
- (๕) มีกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน
- (๖) มีการพึ่งอิงร่วมกัน และ
- (๗) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน^{๒๖}

นอกจากนี้ มีการใช้ตัวอักษรย่อภาษาอังกฤษ คือ LINK เพื่ออธิบายส่วนประกอบของเครือข่าย ประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ

- (๑) การเรียนรู้ (Learning)
- (๒) การลงทุน (Investing)
- (๓) การดูแล (Nursing) และ
- (๔) การรักษา (Keeping)^{๒๖๒๘}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย

- (๑) สมาชิกของเครือข่าย
- (๒) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน
- (๓) การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย
- (๔) การสื่อสารภายในเครือข่าย (๕) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายจัดเป็นแนวคิดที่สำคัญและถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย ในการอธิบายภาพการเคลื่อนตัวจากกลุ่มสู่การรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการ หรือสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้ จากแนวคิดและความหมายของ

^{๒๔} พระมหาสุทนต์ อาภากร, เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, พ.ศ. ๒๕๔๗).

^{๒๕} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ชัคเชสมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๓).

^{๒๖} ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธ์, สื่อสารกับสังคมเครือข่าย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, พ.ศ. ๒๕๔๖).

เครือข่ายทางสังคมของนักวิชาการหลากหลาย สามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายสังคมหมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย มีการแลกเปลี่ยน รวมตัวขององค์กรในชุมชนต่าง ๆ โดยมีความเท่าเทียมกัน เป็นการจัดการที่เกิดจากการเรียนรู้และความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ เป็นการรวมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากร เกิดความร่วมมือและความขัดแย้งกัน ก่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบต่างๆให้เกิดความเหมาะสมในสังคม ซึ่งแนวคิดเครือข่ายทางสังคมเป็นแนวคิดที่จะช่วยในการอธิบายภาพการเคลื่อนตัวจากกลุ่มสู่การรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองในการจัดการหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน

อย่างไรก็ตาม ในการเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายนั้น ควรรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับด้วย ประโยชน์อย่างแรกที่จะได้ คือ แทนที่จะต้องทำงานคนเดียวหรือกลุ่มย่อย ๆ ก็ให้มาทำงานรวมกลุ่ม มาร่วมกันกำหนดประเด็นสำคัญทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับชาติ ซึ่งอาจจะมาจากการประชุมเครือข่าย ประโยชน์อย่างหนึ่งก็คือ การได้รับข้อมูลใหม่ ความรู้ใหม่ ทำให้เกิดความเข้าใจ รวมทั้งความเชื่อถือซึ่งกันและกันมากขึ้น

๒.๖ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาอังกฤษในเชิงวิชาการหลายคำที่ใช้สื่อความหมายทำนองเดียวกัน ได้แก่ People's Participation, Citizen Involvement, Popular Participation, Grass-Roots Participation เป็นต้น

อรทัย ก๊กผล กล่าวว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมือง ในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรง ส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขตกว้างขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ ของประชาชนโดยส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด โดยหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือการมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ อิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่าเมื่อพิจารณาจากความหมายที่องค์การระหว่างประเทศ บุคคลผู้มีบทบาททางด้านการพัฒนาสังคมทั้งในและต่างประเทศ^{๒๗} รวมทั้งนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ

^{๒๗} อรทัย ก๊กผล, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : จริยสุนิหวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๒), ๑๗-๑๙.

ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมหรือได้ให้ความหมายหรือได้ให้นิยามคำว่า การมีส่วนร่วมไว้ หลากหลายข้างต้นแล้วเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้นขั้นแรก จะต้องเกิดขึ้นจากจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนที่จะร่วมมือร่วมใจกันอย่างเต็มใจเต็มกำลังตาม ความรู้ความสามารถของตนเองในการเข้าแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน โดยร่วมกันวางแผน จัดรูปแบบวางแผนเป้าหมายรวมถึงการจัดหางบประมาณในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเองตลอดจน ร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน

ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้เข้า มามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและใช้โอกาสที่ได้รับ แสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิด แก้ไขปัญหาความต้องการของตนโดยการช่วยเหลือจากหน่วยงาน ภายนอกน้อยที่สุด^{๒๘}

เจริญ ภัสระ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง ความพร้อมและโอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายประชาชน ยอมรับผิชอบและกระทำ กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันและยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทรรณะที่แตกต่าง กันอีก ๔ ความหมาย คือ^{๒๙}

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการ ได้เพิ่มความสามารถในการควบคุม ทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ตามสภาวะสังคมที่เป็นอยู่

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของ ตนเอง ในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อ ประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิก สังคม และในการมีส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการ ตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

๓. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการ ดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และ ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและ ได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญและแสดงถึงวิธีแก้ปัญา และลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของ หน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ประภาพร ศรีสถิตธรรม ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคน ขึ้นไปมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ในการตัดสินใจที่จะส่งผลกระทบต่อพวกเขาในอนาคต ซึ่งอาจจะถูก

^{๒๘} ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติการ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๗๖.

^{๒๙} เจริญ ภัสระ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ, วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐, พฤษภาคม), หน้า ๑๒, ๑๑-๑๔.

กำหนดขึ้นมาอย่างเป็นทางการหรือได้รับการสนับสนุนอย่างไม่เป็นทางการก็ได้ และจากการสำรวจพบว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมจากทั่วโลก นั้นมี ๖ ขั้นตอน ดังนี้^{๓๐}

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
  ๒. การทราบถึงผลงานการดำเนินการ
  ๓. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ
  ๔. มีการรับรองสิทธิส่วนบุคคล
  ๕. มีอิสระในการโต้แย้ง
  ๖. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย
- ๒.๖.๑ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมสามารถสร้างความยอมรับในคุณค่าและวัฒนธรรมในชุมชนและสามารถเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานที่ไม่พึงปรารถนาของชุมชนได้ เป็นวิธีการที่สามารถสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เป็นการระดมพลังความคิด พลังกาย กำลังใจและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ออกมาใช้โดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้วิทยาการที่ซับซ้อนจากภายนอกให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีการกระจายอำนาจพร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ต่างๆ ไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยสอดคล้องกับปรัชญาสังคมและการเมืองที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การพัฒนา และมีโอกาสเข้ามากำหนดชะตาชีวิตของตนเอง และการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้เอง เป็นหัวใจสำคัญของงานพัฒนา การพัฒนาใดๆ ก็ตามถ้าขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว กิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนงค์ พัฒนจักร ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น ควรมีสาระสำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

๑. การให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้นำความรู้และข้อมูลต่างๆ สื่อระหว่างกันเป็นการลดช่องว่างของการสื่อความเข้าใจและความร่วมมือตลอดจนช่วยให้ประชาชนสามารถเลียนแบบ ดัดแปลง หรือสร้างสรรค์ในการพัฒนาตนเอง
  ๒. ช่วยจัดโครงการพัฒนา เพื่อให้เป็นแบบจำลองและแบบฝึกหัดแก่ประชาชนในท้องถิ่นและเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการใช้ชีวิตของชาวชนบทให้มองเห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมให้ดีที่สุด
  ๓. การปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมของประชาชนให้สอดคล้องกับการทำงานร่วมกันในรูปแบบและวิธีการที่มีกฎเกณฑ์ มีระบบ และมีความซับซ้อน
- นอกจากนี้ ยังได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ ๓ รูปแบบ คือ

^{๓๐} ประภาพร ศรีสถิตธรรม, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชน ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา” ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓. หน้า ๑๖.

๑. การมีส่วนร่วมเชิงชั้น (Active) หมายถึง การเข้าร่วมตั้งแต่การเริ่มและติดตามในกระบวนการ การกำหนดความต้องการแผนงาน ตลอดจนการเข้าร่วม ในกิจกรรมการดำเนินงาน และความสนใจในผลงานการพัฒนา

๒. การมีส่วนร่วมแบบไม่เชิงชั้น (Passive) หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมโดยไม่ให้ความสำคัญของการกำหนดแผนงานและนโยบาย ตลอดจนไม่ให้ความสนใจในผลการดำเนินงาน

๓. การมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชา (Insert) หมายถึง การเข้าร่วมโดยการถูกชักจูง จำยอมหรือถูกบังคับบัญชา โดยสภาพแวดล้อมบุคคล ซึ่งการเข้าร่วมประเภทนี้จะแปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป^{๓๑}

๒.๖.๒ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม

สมนึก ปัญญาสิงห์ ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมว่า

๑. ต้องยึดหลักปัญหาและความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมหากกิจกรรมนั้นเป็นเรื่องใหม่ก็ต้องใช้เวลากระตุ้น เร่งเร้าสร้างความสนใจ จนเป็นที่ยอมรับต่อกิจกรรมนั้น

๒. กิจกรรมต้องดำเนินการตามลักษณะกลุ่มเพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิก ปลุกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าการเห็นแก่ตัว

๓. แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถที่หลีกเลี่ยงการพึ่งพาจากภายนอกให้มากที่สุด โดยเฉพาะในขั้นการเริ่มต้น ต้องทำให้ประชาชนรู้สึกแสดงความเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น และการเน้นการช่วยเหลือตนเองและสมาชิกในสังคมด้วยกัน

๔. กิจกรรมการพัฒนาที่เข้าไปต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมสอดคล้องกับสภาพของชุมชนรวมถึงศักยภาพของทรัพยากรในชุมชน และสอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

๕. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำในชุมชน ได้แก่ ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากราชการ

๖. ขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นกล่าวคือ ร่วมหาข้อมูล หาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหารือและแนวทางการแก้ไข ตัดสินปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมติดตามประเมินผล^{๓๔}

โดยสรุปนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่มุ่งกระตุ้น ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนา เรียนรู้ ตระหนักในปัญหา สามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และพึ่งตนเองได้ในที่สุด การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะแตกต่างกันก็แต่ในรูปแบบและวิธีการเท่านั้น การเข้าร่วมพัฒนาของประชาชนอาจทำได้โดยบังคับหรือโดยสมัครใจก็ตามแต่ความจำเป็น อาจจะทำในกรอบนโยบายที่กำหนด หรือทำตามความจำเป็นที่ผู้อยู่ร่วมในชุมชนถือปฏิบัติ ส่วนจะทำได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย

^{๓๑} อนงค์ พัฒนจักร, การมีส่วนร่วมของสตรีในการจัดการทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น, รายงานการศึกษาดูงานของศูนย์ประสานงานสหประชาชาติ, สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๕, หน้า ๔๑.

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหานุชา สิริวัฒน (๒๕๕๖)^{๓๒} ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปุณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

๑) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแล้วพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทด้านการพัฒนาในท้องถิ่นเสมอมา ด้วยการปรับใช้ภาระหน้าที่ทั้ง ๖ ด้าน ซึ่งได้แก่ (๑) การปกครองพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสยังคงทำหน้าที่ดูแลกิจการในวัดเป็นสำคัญ (๒) การศาสนศึกษา ให้การส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรในวัด (๓) การเผยแผ่ตอบรับนโยบายของมหาเถรสมาคมทั้งของรัฐและของท้องถิ่น (๔) การสาธารณูปการ ดำเนินการก่อสร้างศาสนสถานให้เพียงพอต่อพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป (๕) การศึกษาสงเคราะห์ พระสงฆ์ที่มีศักยภาพด้านสอนหลักธรรมมีบทบาทในการสอนจริยธรรมในสถานศึกษา และ (๖) การสาธารณสงเคราะห์มีส่วนร่วมในการร่วมก่อสร้างสาธารณประโยชน์ที่สำคัญในชุมชน อย่างไรก็ตามหากเป็นพระสงฆ์ที่ไม่ใช่พระนักพัฒนาก็ดำเนินการพัฒนาไปตามบทบาทหน้าที่ที่ตนดำรงอยู่ บางรูปอยู่ในฐานะผู้ส่งเสริมบทบาท บางรูปอยู่ในฐานะผู้ปฏิบัติการ แต่หากเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาท่านจะดำเนินการเอง โดยจัดทำในรูปโครงการส่งเสริมชุมชน มีทั้งมุ่งพัฒนารายได้ พัฒนาจริยธรรม และพัฒนาการศึกษา ส่วนบทบาทพระสงฆ์วัดเทพปุณารามยังคงเป็นบทบาทตามลักษณะงานที่คณะสงฆ์กำหนดให้ โดยความโดดเด่นคือการส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมด้วยกลวิธีเผยแผ่ต่างๆ แต่ที่น่าสนใจคือการยกระดับคุณธรรมด้วยวรรณกรรมพื้นบ้าน การนี้จึงส่งผลเชิงกระตุ้นเตือนวิธีใหม่ต่อทัศนคติของพุทธศาสนิกชน

๒) องค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น มีผลมาจากพุทธดำรัสพระธรรมวินัย และวัดที่มีลักษณะก่อกลสังเคราะห์พุทธศาสนิกชนในระบบความสัมพันธ์ ผนวกกับกฎระเบียบทางคณะสงฆ์ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้พระสงฆ์ควบคุมดูแล ทั้งผู้ได้ปกครองและประชาชนตามความสามารถ แต่บทบาทที่เป็นประโยชน์ก่อกลแก่ชุมชนมักมาจากความมุ่งมั่นเสียสละเฉพาะตัวของพระสงฆ์แต่ละรูป โดยมีภูมิแรงผลักดันมาจากสภาพปัญหาในชุมชนที่บางครั้งหน่วยงานท้องถิ่นก็ตอบสนองต่อรูปแบบการปฏิบัติของพระสงฆ์

๓) ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นและแนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น หากเป็นการดำเนินงานอย่างปกติปัญหาหลักคือระบบคู่สัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนภาระงาน ทั้งความสัมพันธ์ของพระสงฆ์แต่ละระดับและความสัมพันธ์กับประชาชนในแต่ละสถานะตำแหน่ง ทั้งนี้พระสงฆ์ระดับผู้ปกครองขาดการกำกับดูแลบริหารสั่งการและติดตามประเมินผล ผนวกกับขาดการกำหนดนโยบายเชิงพัฒนาอย่างสอดคล้องกับนโยบายท้องถิ่น แม้กระทั่งพระสงฆ์ยังขาดทักษะเชิงลึกทั้งด้านหลักธรรมและศาสตร์สมัยใหม่ในการทางานการพัฒนาหลายๆ รูปแบบสำหรับแนวทางส่งเสริมต้องเริ่มที่องค์กรสงฆ์ควรปรับปรุงแบบวิธีการทางานของพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับลักษณะทางสังคมใหม่ โดยที่เจ้าคณะผู้ปกครองต้องควบคุมและแก้ไขปัญหากระตุ้นให้วัดโดยเจ้าอาวาสต้องจัดกิจกรรมให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนและผู้เฝ้าของแต่ละหน่วยงาน

^{๓๒} พระมหานุชา สิริวัฒน, การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปุณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖.

พร้อมทั้งโน้มน้าวชี้แจงบทบาทพระสงฆ์ต่อสังคมถึงการอิงอาศัยกันต่อการพัฒนาอย่างจริงจัง ด้วยการเปิดรับวิสัยทัศน์ระดับองค์กร ผู้นำ และชุมชน ให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

จินดา คุณสมบัติ (๒๕๕๗)^{๓๓} ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบเพื่อการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติในโรงพยาบาลทั่วไปแห่งหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบเพื่อการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติที่มีการนำไปใช้งานจริง ได้แก่ ๑) การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน ๑๔ ครั้ง ๒) เอกสารที่รวบรวมจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน ๑๖ เรื่อง ๓) คู่มือการดูแลแผลจำนวน ๑ เล่ม และแนวปฏิบัติสำหรับเตรียมให้ผู้ป่วยเข้ารับการผ่าตัด แนวปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อจากการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำและแนวปฏิบัติการระบุตัวผู้ป่วยอย่างละ ๑ เล่ม ๔) เรื่องเล่าเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีและงานวิจัยจำนวน ๑๕ เรื่อง ๕) รายงานการประชุมของชุมชนนักปฏิบัติจำนวน ๙ ครั้ง และ ๖) มีการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยและสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้จริง

พระราชวรมนี (พล อาภากร) (๒๕๕๘)^{๓๔} ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พระธรรมทายาท : เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อการพัฒนาสังคม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการทำงานของเครือข่ายอดีตพระธรรมทายาทว่า ส่วนหนึ่งมีบทบาทสำคัญเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาสังคม โดยมุ่งเน้นการทำงานที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาควบคู่กับการใช้หลักการพัฒนาชุมชน เพื่อการประยุกต์ให้กับชุมชนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของสังคมไทยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้บนหลักการของการพัฒนาทางพุทธศาสนาเพื่อความยั่งยืน

พระครูสมุทรวิทย์ ผาสุก (๒๕๕๙)^{๓๕} ได้ศึกษาเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชน มีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต่อการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคีชุมชนสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและคนในชุมชนมีความรักสามัคคีในการอนุรักษ์ตลาดร้อยปี ซึ่งเป็นศูนย์รวมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมของความศรัทธา ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้คนในชุมชนเกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

^{๓๓} จินดา คุณสมบัติ, การพัฒนารูปแบบเพื่อการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติในโรงพยาบาลทั่วไปแห่งหนึ่ง, วารสารการพยาบาลสารปีที่ ๔๑ เมษายน-มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ หน้า ๒๖-๓๔.

^{๓๔} พระราชวรมนี (พล อาภากร), พระธรรมทายาท: เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อการพัฒนาสังคม, วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ ๑๘ ฉบับเดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘.

^{๓๕} พระครูสมุทรวิทย์ ผาสุก, พระสงฆ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๔ ฉบับพิเศษ หน้า ๒๗๐-๒๘๓, พ.ศ. ๒๕๕๙.

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาศึกษาวิเคราะห์ ร่วมกันกับการเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ การสังเกต และนำองค์ความรู้จากประเด็นที่ศึกษามานำเสนอเป็นขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่การศึกษา
- ๓.๓ ผู้ให้ข้อมูล
- ๓.๔ แผนการดำเนินการวิจัย
- ๓.๕ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๗ การรักษาจริยบรรณและการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล
- ๓.๘ การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล
- ๓.๙ การวิเคราะห์ สรุปและนำเสนอข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสร้างแบบสอบถามเก็บข้อมูลเนื้อหาให้ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้บริหารเทศบาล/ตำบล ผู้ใหญ่บ้าน นักพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน องค์การหอการค้า พาณิชย์จังหวัด จำนวน ๒๕ รูป/คน ดังนี้

๓.๑.๑ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร เพื่อค้นคว้าข้อมูลความเกี่ยวกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ คือ แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

๓.๑.๒ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในภาคสนามด้วยวิธีการ คือ

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกชุมชน ๒ อำเภอ ได้แก่ ชุมชนอำเภอเมืองหนองคาย เขตเทศบาลอำเภอเมืองหนองคาย และชุมชนเทศบาลตำบลอำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย

๒) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) สังเกตถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล อำเภอเมืองหนองคาย ประกอบด้วย ตำบลค้ายบกหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ ตำบล ด้านองค์ประกอบขององค์กรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย ด้านบทบาท และเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

๓) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๔) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อยืนยันข้อมูลการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายที่ผู้วิจัยเสนอ

๓.๒ พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาที่คณะผู้วิจัยเลือกสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลค้ายบกหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ ตำบล

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัย จำนวน ๒๕ รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย

๑. พระสงฆ์	จำนวน ๘ รูป
๒. ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น	จำนวน ๔ คน
๓. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน ๔ คน
๔. ผู้นำชุมชน	จำนวน ๕ คน
๕. หอการค้าจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๒ คน
๖. พาณิชย์จังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๗. พัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
รวมทั้งหมด	จำนวน ๒๕ รูป/คน

ดังมีรายชื่อ ต่อไปนี้

๑. พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
๒. พระครูพิศาลสารบัณฑิต ร.ศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ตำบลค่ายบกหวาน
๓. พระมหาประทีป อภิวิทูตโน, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร มจร. วิทยาเขตหนองคาย ตำบลค่ายบกหวาน
๔. พระครูภาวนาโพธิวิสุทธิ เจ้าคณะตำบลพระธาตุบังพวน
๕. พระอธิการกฤษณะ วรรณโม พระสอนศีลธรรม ตำบลค่ายบกหวาน
๖. พระอาทร มหาวีโร ตำบลค่ายบกหวาน
๗. พระอธิการทัตธน กตปุญโญ มจร. วิทยาเขตหนองคาย
๘. พระครูนิมิต สาธุวัฒน์ จังหวัดหนองคาย
๙. นายเกียรติศักดิ์ ผิวบาง องค์การบริหารส่วนตำบลค่ายบกหวาน
๑๐. นายสุขสันต์ ชัยทองคำ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน
๑๑. จำเริญเกียรติศักดิ์ สีใส นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสระใคร
๑๒. นางบังอร สิงหาพรหม สอ.บต. สระใคร
๑๓. นายสมพร ทองชมพู กำนันตำบลพระธาตุบังพวน
๑๔. นายวิรัช ไกรยะวงศ์ กำนันตำบลหินโงม
๑๕. นายภาณุวัฒน์ พัสพงษ์ กำนันตำบลสระใคร
๑๖. นายคารมณ อ่อนสิงห์ กำนันตำบลสีกาย
๑๗. นายจิรายุ สีกะมุต กำนันตำบลโพนสว่าง
๑๘. นางสาวรัชดา อาภรณ์ศิลป์ ผู้นำชุมชนสระใคร
๑๙. นางธัญญ์วรัตน์ เหลืองอ่อน ผู้นำชุมชนโพธิ์ชัย
๒๐. นางสมพร ทองชมพู ผู้นำชุมชนพระธาตุบังพวน
๒๑. นายสัญญา โยธยงษ์ ผู้นำชุมชนสีกาย
๒๒. นางวิลาวุฒิย์ กนกศิลป์ ที่ปรึกษาประธานหอการค้าจังหวัดหนองคาย
๒๓. นางชยานันท์ มาลี หอการค้าจังหวัดหนองคาย
๒๔. นายสุระชัย วิชาชัย สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย
๒๕. นายภควัฒร์ คำพวง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย

๓.๔ แผนการดำเนินการวิจัย

ใช้เวลาในการวิจัย ๗ เดือน

ขั้นตอน ที่	รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลา									
		ม.ค ๒๕ ๖๓	ก. พ. ๒๕ ๖๓	มี.ค . ๒๕ ๖๓	เม. ย ๒๕ ๖๓	พ. ค ๒๕ ๖๓	มิ.ย ๒๕ ๖๓	ก.ค ๒๕ ๖๓	ส.ค ๒๕ ๖๓	ก.ย . ๒๕ ๖๓	
๑.	การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากวรรณกรรม งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง			↔							
๒.	สร้างกรอบและเตรียมเครื่องมือในการวิจัย				↔						
๓.	การศึกษา รวบรวมข้อมูลในภาคสนาม - การวางแผนการลงพื้นที่สนาม - ประสานงาน ผู้เกี่ยวข้องเพื่อลงพื้นที่ ในการศึกษารวบรวมข้อมูล					↔					
๔.	วิเคราะห์ข้อมูลและ สรุปผลการวิจัย							↔			
๕.	จัดทำรายงานการวิจัย								↔		

๓.๕ เครื่องมือการวิจัย

ก. เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือสำหรับใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์เอกสาร โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๓.๕.๒ แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาองค์ประกอบขององค์กรที่มีส่วนร่วมและบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษในจังหวัดหนองคายในแต่ละประเด็นเปิดกว้างแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และลึกพอที่จะนำมาสรุปประมวลวิเคราะห์ผลได้ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล อายุ ตำแหน่ง

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลสภาพปัจจุบันขององค์กรที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทและเครือข่ายของพระสงฆ์ในการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๓.๕.๓ แบบบันทึกภาคสนาม/แบบสังเกต (Non-participatory Observation) แบบไม่มีส่วนร่วม ประกอบด้วย ข้อมูล ชื่อกลุ่มเป้าหมาย วัน เวลา สถานที่ที่ทำการสังเกต กิจกรรมที่เกิดขึ้น จุดมุ่งหมายในการสังเกต

ข. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเกษตรธุรกิจพิเศษ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๔) สร้างเครื่องมือวิจัย ให้ครอบคลุมเนื้อหาในการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยและประเด็นศึกษาต่าง ๆ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข และเสนอผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ตรวจสอบความถูกต้องและอนุมัติเครื่องมือวิจัย

๖) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Work) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้บริหารเทศบาลตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หอการค้าจังหวัดหนองคาย พาณิชยจังหวัดหนองคายและพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคายในเขตอำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำบงหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ ตำบล และนำข้อมูลที่ได้มาประกอบเนื้อหางานวิจัย โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

๑. การเก็บข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล โดยการลงพื้นที่ภายในชุมชนที่เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน ๑๒ ตำบล ๑ อำเภอ ได้แก่ ตำบลค่ายบกหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร ๑ ตำบล โดยเป็นการวิจัยภาคสนาม พร้อมกับการสังเกตกิจกรรมของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้บริหารเทศบาลตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หอการค้าจังหวัดหนองคาย พาณิชยจังหวัดหนองคายและพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย จำนวน ๒๕ รูป/คน โดยมีเนื้อหาที่จะศึกษาแนวทางของสภาพปัจจุบันขององค์การที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนารวมถึงบทบาทและเครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคายโดยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ สิ่งตีพิมพ์ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมบทบาทและเครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์กับการวิจัยภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้บริหารเทศบาลตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หอการค้าจังหวัดหนองคาย พาณิชยจังหวัดหนองคายและพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย

๓) รวบรวมข้อมูลจากการประชุมสัมมนาปฏิบัติการ ประชุมกลุ่มย่อย ในเนื้อหาสาระการมีส่วนร่วมบทบาทและเครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย

๒. การสัมภาษณ์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยดำเนินการ ดังนี้

ก. ขั้นเตรียมการ ได้แก่ กำหนดลงพื้นที่ในการวิจัยโดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ กำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์ จากนั้นกำหนดวันเวลาสถานที่กับผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบสังเกต สมุดบันทึก และเทปบันทึกเสียง

ข. ขั้นตอนการ ได้แก่ ลงพื้นที่วิจัยเพื่อพบกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยมีการดำเนินการ ดังนี้ จัดประชุมสัมมนากลุ่มย่อย แนะนำตัวเอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมบทบาทและเครือข่ายของพระสงฆ์ที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย ชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการประชุมสัมมนาและการสัมภาษณ์ จากนั้นขออนุญาตทำการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ค. ขั้นสรุป ได้แก่ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมสัมมนา ประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ ทำการสรุปโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยนำเสนอการบรรยายขั้นตอนหรือวิธีการต่าง ๆ

๓. การสังเกต

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสังเกต (Non-participatory Observation) แบบไม่มีส่วนร่วม ทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตประกอบด้วย

- ๑) ผู้วิจัยจะสังเกตถึงบริบทแวดล้อมที่เป็นสภาพปัจจุบัน สถานการณ์ ความสัมพันธ์ขององค์กรเครือข่ายและบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาในบริบทที่เป็นองค์รวมประกอบการสัมภาษณ์
- ๒) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบสังเกต กล้องถ่ายภาพ และเทปบันทึกเสียง

๓.๗ การรักษารายบรรณและการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ให้ความเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ของผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกทุกครั้ง คณะผู้วิจัยจะแนะนำตนเอง อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้เกียรติสร้างความไว้วางใจ และยึดถือความสมัครใจยินยอมในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลเป็นประเด็นสำคัญ โดยในการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยจะขออนุญาตในการบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกต และในระหว่างการสัมภาษณ์หากผู้ให้ข้อมูลไม่ยินยอมในการให้ข้อมูลหรือขอยุติการสัมภาษณ์ก็สามารถที่จะกระทำได้ในทันที

๓.๘ การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยสรุปประเด็นคำตอบต่อผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบผลการบันทึกและการยินยอมในการให้ข้อมูล และขอให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบว่ามีประเด็นหนึ่งประเด็นใดที่ต้องการเพิ่มเติมอีกหรือหือลดทอนหรือไม่ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

๓.๗.๑ ตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้ากับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึก การบันทึกเสียง ภาพถ่ายบริบทแวดล้อม และหลักฐานทุกชิ้นว่าไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง

๓.๗.๒ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์เชิงลึกว่าเป็นความจริงและสอดคล้องกัน

๓.๗.๓ ตรวจสอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในช่วงเวลาที่แตกต่างกันเพื่อยืนยันข้อมูลว่าเป็นความจริงและสอดคล้องกัน

๓.๗.๔ ตรวจสอบความครอบคลุมประเด็นการศึกษาของข้อมูลโดยการนำข้อมูลไปตรวจสอบกับวัตถุประสงค์การศึกษา

๓.๙ การวิเคราะห์ สรุปและนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เชิงลึกภาคสนามแล้วคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดเรียงแยกย่อยเป็นประเด็นเพื่อใช้ในการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและเสริมสร้าง

เครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายแล้วนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย” สามารถนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

๔.๑ องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๔.๒ บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๔.๓ รูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๔.๑ องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษา พบว่า สถานการณ์ปัจจุบันในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคายมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ (ลาว) โดยเฉพาะในเขตอำเภอสระใคร มีความตื่นตัวต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากอำเภอสระใคร มีโอกาสในการเป็นเขตอุตสาหกรรม ทำให้มองเห็นโอกาสในการพัฒนาและการประกอบอาชีพที่หลากหลายในอนาคต โดยเฉพาะหมู่บ้านไชยา ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร คือ พื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรให้เป็นพื้นที่สำหรับการดำเนินการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ^{๓๖} ซึ่งในปัจจุบันมีการพัฒนาแบบบูรณาการจากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐ ภาคเอกชน คณะสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันนี้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างมากและผลลัพธ์ที่ได้ในการพัฒนาภาพรวมมีผลเป็นบวกและมีทิศทางที่ดี^{๓๗} ดังนี้

๔.๑.๑ หน่วยงานภาครัฐ

ในส่วนของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอเมืองหนองคาย ทั้ง ๑๒ ตำบล ๑ อำเภอ หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคเพื่อการผลิต พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน ด้านการเดินทางและปัจจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุนความเจริญของเมือง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกฎระเบียบและความร่วมมือข้ามพรมแดนและสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ จากผลการศึกษาพบว่าในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐาน

^{๓๖} สนทนากลุ่มย่อย ห้องประชุมอาคารบริหาร มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

ถนน ไฟฟ้า ประปา และมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ไม่เอื้อต่อการให้บริการในรูปแบบของระบบ สาธารณูปโภคให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ต่าง ๆ และมีการจัดการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิง นิเวศน์ ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ จากการศึกษาการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ทางด้านภาครัฐ พบว่า สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคายเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการ พัฒนาซึ่งหน่วยงานมีการดำเนินการประสานงาน ให้คำแนะนำและสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการ พัฒนาชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มงาน ๑ ฝ่าย คือ

(๑) กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน มีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และแปลงนโยบาย ยุทธศาสตร์รัฐบาล ลงสู่กรอบแนวทางการพัฒนาชุมชนระดับจังหวัดให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาของจังหวัดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนสู่การ ปฏิบัติเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล รวมถึงการติดตามและประเมินผลการ ดำเนินงาน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และรายงานผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานจนถึงการประสานงานกับหน่วยงานเครือข่ายการพัฒนา ทุกภาคส่วนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อบูรณาการยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาในแต่ละ ระดับที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากผลการศึกษาพบว่าด้านการพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายนั้นมีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การปรับปรุงพื้นที่โครงสร้าง พื้นฐาน คือ มีการสร้างทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ หนองคาย-โพนพิสัย ทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ โพน พิสัย-บึงกาฬ ตอน ๑ ด้านศุลกากรหนองคายแห่งใหม่พร้อมสิ่งปลูกสร้างประกอบ และถนนแยกทาง หลวงหมายเลข ๒ ทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ แล้วเสร็จ และกำลังดำเนินการสร้างทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ แยกสาย ๒ (บ.หนองสองห้อง)-อ.ท่าบ่อ-อ.ศรีเชียงใหม่ ตอน ๒ เพื่รองรับการพัฒนาและ เตรียมเปิดประมูลให้ลงทุน^{๓๘}

(๒) กลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน มีหน้าที่พัฒนารูปแบบ วิธีการและองค์ความรู้ในการ พัฒนาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่และบริบทแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง รวมถึงสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม และเครือข่าย องค์กรชุมชน รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชนและอาชีพจนถึงการบริหารจัดการทุนชุมชน ทั้งทางด้านวิชาการ เครื่องมือการทำงาน และการปฏิบัติงานให้กับทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง จากผลการศึกษาพบว่า มีการสนับสนุนให้เกิด การพัฒนาและยกระดับสินค้าการเกษตรในพื้นที่และการประมง การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้ แข็งแรง (OTOP) โดยส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ให้ได้ มาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการอาชีพ เช่น การจัดตั้งกลุ่มสินค้า OTOP ในพื้นที่ต่าง ๆ การอบรมเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตและยกระดับสินค้า และการจัดกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ อีกทั้ง จากการศึกษาพบว่าการส่งเสริมงานหมู่บ้านท่องเที่ยว เช่น ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีริมโขงสี กายเหนือ ต.สีกาย^{๓๙} เมืองบาดาลจำลองและตลาดน้ำพญานาค ต.หาดคำ^{๔๐} และนาคา นาคินคร แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต.หินโงม^{๔๑}

^{๓๘} สทนากลุ่มย่อย ห้องประชุมอาคารบริหาร มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายสัญญา โยธยงษ์ ผู้นำชุมชนสีกาย

(๓) กลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน มีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์และพัฒนารูปแบบวิธีการจัดทำระบบสารสนเทศชุมชนและเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับพื้นที่และชุมชน พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาเพื่อให้หน่วยงานเครือข่ายการพัฒนาทุกภาคส่วนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลที่สามารถใช้ในการกำหนดกรอบแนวทางจัดวางยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาระดับหมู่บ้าน (Village Development Report : VDR) รวมถึงประสาน สนับสนุน ส่งเสริมให้จังหวัด อำเภอ หน่วยงาน เครือข่ายพัฒนาทุกภาคส่วน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนนำข้อมูลสารสนเทศชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ อย่างถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จากการศึกษาพบว่าการจัดระบบการให้ข้อมูลข่าวสารแก่เครือข่ายและประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูล แบบ On-line และ Off-line โดยใช้เทคโนโลยีทางระบบ ICT มาประยุกต์ใช้ เช่น การให้ข้อมูลทางเว็บไซต์ การประชุมเครือข่าย On-line โดยผ่านโปรแกรม Microsoft Team และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารสารสนเทศผ่านช่องทาง Youtube^{๔๒}

(๔) ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่บริหารจัดการงานทั่วไป งานสารบรรณ งานพัสดุ งานอาคารสถานที่และยานพาหนะ งานการเงินและบัญชีจัดทำและประสานแผนบริหารงบประมาณ แผนบริหารทรัพยากรบุคคลและแผนการจัดการปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารทุกด้านเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของจังหวัด และประชาสัมพันธ์เผยแพร่งานพัฒนาชุมชนเพื่อสื่อสารภาพลักษณ์และเผยแพร่ข่าวสารของกรมการพัฒนาชุมชนและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน ภาคีการพัฒนาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่าการจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อสรุปแผนการปฏิบัติงาน ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ จัดอบรม และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญในการพัฒนาและลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายให้แก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๔๓}

ทักษะต่าง ๆ ในการบริหารจัดการขององค์กรภาครัฐได้แสดงไว้ อาทิ

“การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอเมืองหนองคาย ทั้ง ๑๒ ตำบล ๑ อำเภอนั้นการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก การมุ่งเน้นด้านการลงทุนเป็นสิ่งสำคัญที่เราต้องมีความพร้อมเพื่อรองรับการขยายตัวเขตเศรษฐกิจในอนาคต”^{๔๔}

“ต้องมีความเตรียมพร้อมด้านการพัฒนาสินค้าที่เป็นสินค้าท้องถิ่นให้ได้มาตรฐานและสามารถขายได้ทั้งในตลาดท้องถิ่นและตลาดของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเราได้มีการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการโดยให้ความรู้และสนับสนุนเครื่องมือในการผลิตเพื่อจะยกระดับสินค้าให้ดีขึ้นให้ได้”^{๔๕}

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายคารมณ อ่อนสิงห์ กำนันตำบลสีกาย

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายวิรัช ไกรยะวงศ์ กำนันตำบลหินโงม

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายภควัตร คำพวง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายภควัตร คำพวง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายสุระชัย วิชาชัย สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย

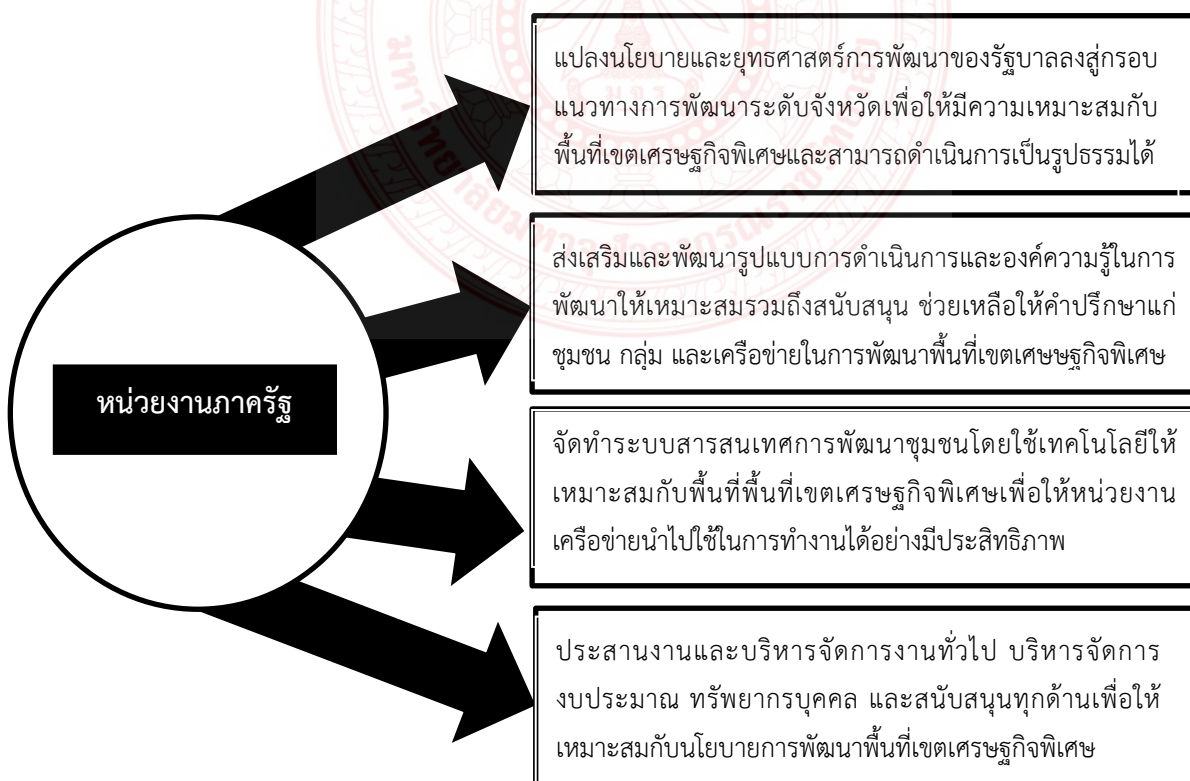
^{๔๕} สัมภาษณ์ ภควัตร คำพวง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย

“ทางด้านเครือข่ายการพัฒนาในจังหวัดหนองคายนี้ถือว่าดีมาก ยกตัวอย่างเช่น ระบบเทคโนโลยีเครือข่ายข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา ถ้าอยากได้ข้อมูลตรงไหนก็จะสามารถขอได้ทันทีและมีการส่งข้อมูลแบบออนไลน์มาให้ใช้ได้ทันการทำงาน”^{๔๖}

สรุปโดยรวมองค์กรภาครัฐมีบทบาทและหน้าที่ในการศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นไปตามเป้าหมายของจังหวัดและเป็นไปตามความต้องการของชุมชน จากการศึกษาพบว่าสำนักงานพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทมากในการเป็นตัวกลางในการสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ผู้นำชุมชน เครือข่ายองค์กรในการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งให้บริการข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันในพัฒนาการทำงานให้สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่งานพัฒนาชุมชนเพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานเครือข่ายในการพัฒนา อาทิ สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง ด้านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรม สรรพากรจังหวัด สำนักงานทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานสาธารณสุข และสำนักงานแรงงานจังหวัดหนองคาย เป็นต้น”^{๔๗}

บทบาทและหน้าที่ขององค์กรประกอบภาครัฐสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

^{๔๗} สัมภาษณ์ ภควัฒร์ คำพวง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย

๔.๑.๒ อบต./ผู้นำชุมชน

ในส่วนของอบต./ผู้นำชุมชน พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (อบต.) และผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นและมีการทำงานร่วมกันในพื้นที่ท้องถิ่นอย่างเกี่ยวเนื่องและครอบคลุมกันทุกด้าน อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญมากในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ให้สามารถดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย และสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกัน^{๔๘} ดังนี้

(๑) อบต.

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ อบต.มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา ๑๖^{๔๙} ดังนี้

- ๑) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- ๒) การจัดให้มีเส้นทางคมนาคมและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
- ๓) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- ๔) การสาธารณสุขโรค และการก่อสร้างอื่นๆ
- ๕) การสาธารณสุขการ
- ๖) การส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ
- ๗) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๘) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ๙) การจัดการศึกษา
- ๑๐) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
- ๑๑) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- ๑๒) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- ๑๓) การจัดให้มี และบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- ๑๔) การส่งเสริมกีฬา
- ๑๕) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- ๑๖) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- ๑๗) การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- ๑๘) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
- ๑๙) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล การจัดให้มี และควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน
- ๒๐) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- ๒๑) การจัดให้มี และควบคุมการฆ่าสัตว์

^{๔๘} สนทนากลุ่มย่อย ห้องประชุมอาคารบริหาร มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

^{๔๙} พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

- ๒๒) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ
- ๒๓) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๒๔) การผังเมือง
- ๒๕) การขนส่ง และการวิศวกรรมจราจร
- ๒๖) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- ๒๗) การควบคุมอาคาร
- ๒๘) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ๒๙) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
- ๓๐) กิจกรรมใด ที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

จึงจะเห็นว่าหน่วยงาน อบต. ได้เข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างมากและครอบคลุมไปในทุก ๆ ด้าน จากการศึกษาพบว่า หน่วยงาน อบต. เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาระดับท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่^{๕๐} โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน มีการประกาศกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของชุมชนในพื้นที่ สร้างกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ มีการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงมีการการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายด้วย^{๕๑}

ทัศนะต่าง ๆ ในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองท้องถิ่นได้แสดงไว้ อาทิ

“การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมันเป็นเรื่องพิเศษซึ่งชาวบ้านไม่เข้าใจ ชุมชน และราชการส่วนย่อยก็ยังไม่เข้าใจตรงนี้ดี คือมีการเปลี่ยนแปลงเร็วเกินไป การประชาสัมพันธ์ก็ยังไม่ทั่วถึงทางเราก็จะเป็นตัวกลางประสานให้รัฐบาลกับชุมชน รับข้อมูลข่าวสารลงไปบอก ไปแจ้ง ให้ทราบ เพื่อนำไปปฏิบัติ เตรียมรับมือกับเรื่องที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจและด้านองค์กรต่าง ๆ ที่ทางงานร่วมกันตรงนี้ก็เตรียมรับมือการเปลี่ยนแปลงเพื่อลดปัญหาที่มันจะเกิดขึ้น”^{๕๒}

“การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ก็จะเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาเดิมให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าให้แก่ชุมชน เช่น ข้าว ปลานิล มะพร้าว เครื่องจักรสาน ปุ๋ยชีวภาพ ทำให้ชุมชนเกิดการร่วมตัวในการสร้างผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งได้รับการดูแลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมพัฒนาชุมชน และกรมชลประทาน ในการให้ความรู้แก่ประชาชน สมาชิกภายในชุมชนเอง ก็ให้ความสำคัญต่อการร่วมกลุ่มต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อขายเป็น

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายสุสันต์ ชัยทองคำ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน

^{๕๑} สัมภาษณ์ จำเริญเกียรติศักดิ์ สีใส นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสระใคร

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายสมพร ทองชมพู กำนันตำบลพระธาตุบังพวน

รายได้ ทางกำนันผู้ใหญ่บ้านก็จะเป็นแหล่งรวมกลุ่มและประสานงานกับทางราชการให้ในเรื่องต่าง ๆ”^{๕๓}

(๒) ผู้นำชุมชน

จากการศึกษาพบว่าในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายในชุมชนท้องถิ่นนั้น สังคม สิ่งสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาก็คือผู้นำชุมชน เพราะผู้นำชุมชนมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการรับผิดชอบในการวางแผน สั่งการ สื่อสาร ดูแล และควบคุมให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๕๔} ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติภารกิจของชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ ต้องรับผิดชอบในกระบวนการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจ และผู้นำชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม อำนวยความสะดวกให้สมาชิกในชุมชนเกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันด้วยดีเป็นการช่วยให้หน้าที่ผู้นำชุมชนบรรลุเป้าหมายในการพัฒนา โดยบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนมีดังนี้

- ๑) สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน
- ๒) กระตุ้นให้สมาชิกทำสิ่งที่ประโยชน์ต่อชุมชน
- ๓) พัฒนาสมาชิกให้เกิดภาวะผู้นำ
- ๔) ร่วมกับสมาชิกกำหนดเป้าหมายของชุมชน
- ๕) บริหารงาน และประสานงานในชุมชน
- ๖) ให้คำแนะนำ และชี้แนวทางให้กับชุมชน
- ๗) บำรุงขวัญกำลังใจสมาชิกในชุมชน
- ๘) เป็นตัวแทนชุมชนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ
- ๙) ส่งเสริมอาชีพที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน
- ๑๐) ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามความเหมาะสม
- ๑๑) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม
- ๑๒) เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี
- ๑๓) วางระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสุขภาพจากการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๑๔) จัดการเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ
- ๑๕) การป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง
- ๑๖) การอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน
- ๑๗) การทะนุบำรุงศาสนา
- ๑๘) การจัดการความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๑๙) การจัดทำระบบข้อมูล แผนชุมชน สวัสดิการชุมชน

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางคารมณ อ่อนสิงห์ กำนันตำบลสีกาย

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสมพร ทองชมพู ผู้นำชุมชนพระธาตุบังพวน

๒๐) การเสริมสร้างการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการป้องกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน^{๕๕}

จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาอย่างใกล้ชิดกับประชาชนหรือคนในชุมชนอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ จากการศึกษาพบว่าในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายนั้น ผู้นำชุมชนได้ทำงานร่วมกับ อบต. ในการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ^{๕๖} จัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยการมุ่งเน้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง จักสาน และแปรรูปอาหารท้องถิ่นในชุมชนให้มีมาตรฐานและสนองต่อความต้องการของตลาด รวมถึงการจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ^{๕๗}

ทักษะต่าง ๆ ในการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนได้แสดงไว้ อาทิ

“ทำงานร่วมกับ อบต. กันนั้น ผู้ใหญ่บ้าน โดยรับนโยบายมาแจ้งให้คนในชุมชนช่วยกันปฏิบัติ โดยมากเป็นเรื่องของการพัฒนาอาชีพ รวมกลุ่มกันทำสินค้า ทาง อบต. จะจัดงบประมาณและเจ้าหน้าที่มาเพื่อให้พัฒนาให้สินค้าท้องถิ่นมีมาตรฐานขึ้น”^{๕๘}

“มีการจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับสนับสนุนจากภาครัฐ โดยการเน้นสินค้าด้านการเกษตร และประมง เพื่อรองรับเป้าหมายทางการตลาดของการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่กำลังเกิดขึ้น”^{๕๙}

สรุปโดยรวมหน่วยงาน อบต. และผู้นำชุมชนมีหน้าที่ในการพัฒนาพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในพื้นที่ คือ การสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ความรู้ จัดทำแผนพัฒนา พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และทำงานตามนโยบายของทางภาครัฐที่มอบให้ในระดับของอำเภอและตำบลในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

^{๕๕} สันทนากลุ่มย่อย ห้องประชุมอาคารบริหาร มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นางสาวรัชดา อารณศิลป์ ผู้นำชุมชนสระใคร

^{๕๗} สัมภาษณ์ นางธัญญ์วรัตน์ เหลืองอ่อน ผู้นำชุมชนโพธิ์ชัย

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางสมพร ทองชมพู ผู้นำชุมชนพระธาตุบังพวน

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายสัญญา โยธยงษ์ ผู้นำชุมชนสีกาย

บทบาทและหน้าที่ขององค์ประกอบ อบต./ผู้นำชุมชน สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

๔.๑.๓ องค์กรภาคเอกชน

ในส่วนขององค์กรภาคเอกชนพบว่าหอการค้าจังหวัดหนองคายเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่มีเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเสริมสร้างด้านการลงทุนโดยทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจในการลงทุนแต่ยังไม่สามารถพัฒนาทางด้านการลงทุนได้มากนักเนื่องจากยังขาดระบบการวางแผนปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์ที่ดีซึ่งทำให้ความคืบหน้าด้านการทางานด้านการลงทุนทาง

เศรษฐกิจยังไม่เป็นรูปธรรม^{๖๐} ในปัจจุบันพบว่าภาคเอกชนยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อยและโดยมากยังเป็นด้านนโยบายที่ยังไม่ได้ดำเนินการปฏิบัติ โดยหอการค้ามีนโยบายด้านการส่งเสริมข้อมูลด้านการลงทุน และส่งเสริมการตลาดของผลิตภัณฑ์รวมถึงการจับคู่ธุรกิจในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ^{๖๑}

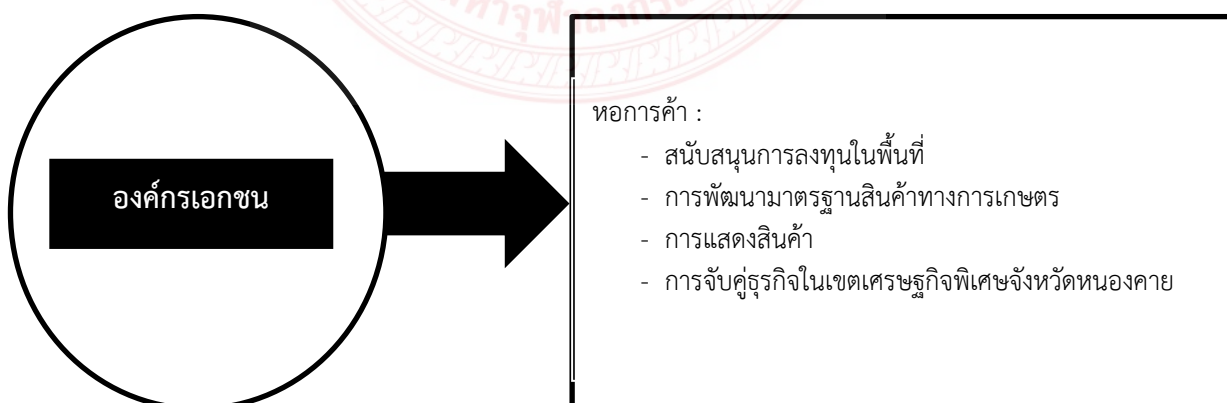
ทักษะต่าง ๆ ในการบริหารจัดการขององค์กรด้านเอกชนได้แสดงไว้ อาทิ

“จังหวัดหนองคายเป็นเมืองชายแดน มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ หลายวัฒนธรรม ทั้งทางด้านภาษา ด้านอาหาร และด้านการแต่งกายที่บางพื้นที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จึงเป็นจุดเด่นที่สร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรมสังคม ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพราะจะทำให้เกิดการเกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจ ในอนาคตจะมีการการลงทุนเพิ่มขึ้น นักลงทุนจากจังหวัดหนองคายสามารถข้ามไปลงทุนในประเทศลาว นักลงทุนจากประเทศลาวเดินทางเข้ามาศึกษาดูงานในประเทศไทย เพราะช่องทางการเดินทางต้องเข้ามาทางจังหวัดหนองคาย วัฒนธรรมของชาวจังหวัดหนองคายจึงเป็นสิ่งดึงดูดนักลงทุนได้เป็นอย่างดี เพราะมีความใกล้เคียงกัน”^{๖๒}

“ในส่วนงานบริการของหอการค้าที่จะรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ก็จะเป็นในเรื่องของการสนับสนุนด้านการแสดงสินค้า จับคู่ธุรกิจ และการออกไปรับรองมาตรฐานสินค้าด้านการเกษตร”^{๖๓}

สรุปโดยรวมองค์กรภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดหนองคาย เรื่องการลงทุน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรเพื่อให้ได้มาตรฐาน การสนับสนุนด้านการแสดงสินค้าและการจับคู่ธุรกิจ

บทบาทและหน้าที่ขององค์กรประกอบ องค์กรภาคเอกชน สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

๔.๑.๔ องค์กรสงฆ์

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

^{๖๑} สัมภาษณ์ นางชยานันท์ มาลี หอการค้าจังหวัดหนองคาย

^{๖๒} สัมภาษณ์ วิลาวัณย์ กนกศิลป์ หอการค้าจังหวัดหนองคาย

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางชยานันท์ มาลี หอการค้าจังหวัดหนองคาย

ในส่วนขององค์กรสงฆ์พบว่า เป็นองค์กรประกอบที่มีบทบาทการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคายแทบจะทุกมิติ เพราะพระสงฆ์เป็นองค์กรประกอบหลักในการช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธาและปัญญาจึงมีผลต่อการปฏิบัติตามของคนในชุมชนอย่างมาก^{๖๔} อีกทั้งมีการส่งเสริมการศึกษาของประชาชนในชุมชน เพราะวัดและพระสงฆ์ได้มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาของชุมชนทั้งความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม รวมถึงมีการส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษและช่วยแก้ไขปัญหของชุมชน โดยเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวและกลมเกลียวจิตใจอีกด้วย^{๖๕} บทบาทหน้าที่ขององค์กรสงฆ์ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีดังนี้^{๖๖}

(๑) งานพระธรรมทูต เป็นการแนะนำ ชักชวนให้พุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้และปฏิบัติธรรม นำธรรมะมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดย ภาระงานของพระธรรมทูตจึง ได้แก่ การเทศน์ การบรรยาย การสนทนาธรรมีกถา นำพาฝึกสมาธิ นำพาเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียนและพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์

(๒) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) อันเป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ด้วยความตั้งใจที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน ซึ่งวิธีการดำเนินการคือตั้งพระสงฆ์ในพื้นที่เข้ามาเป็นแกนนำ พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทให้พัฒนาศักยภาพของตนด้วยด้วยการกระทำซึ่งทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนท้องถิ่น

(๓) งานอบรมจริยธรรม โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียน ประชาชนในพื้นที่ ข้าราชการ โดยหลังจากการอบรมผ่านพ้นไปพุทธศาสนิกชนแต่ละกลุ่มจะมีความเข้าใจในพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น และสามารถปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม

(๔) การเผยแผ่ข่าวสารทางสื่อมวลชน เป็นการดำเนินการโดยการเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสารเผยแผ่ธรรมะ และการเผยแพร่ตามช่องทางอินเทอร์เน็ต

(๕) การเผยแผ่ตามศักยภาพของวัด เป็นการจัดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน อาทิ การจัดอุทยานการศึกษา การพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา การส่งอบรมส่งเสริมอาชีพ การจัดสถานที่เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

ทัศนะต่าง ๆ ในการบริหารจัดการขององค์กรด้านเอกชนได้แสดงไว้ อาทิ

“เรื่องของวิถีชีวิตของชุมชนชาวหนองคายของเรามันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เกี่ยวเนื่องกับฮีต ๑๒ คลอง ๑๔ เป็นเรื่องของวิถีชีวิตของชุมชนเรา ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจก็จะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเพราะเป็นสิ่งที่สามารถกลมเกลียวจิตใจของคนในทุก ๆ แล้วก็สามารถนำหลักธรรมต่างๆ มาบูรณาการเข้ากับชีวิตได้แม้แต่ในครอบครัวของเราก็ต้องมีธรรมะ พ่อแม่ลูกก็ต้องมีธรรมะ พูดถึงเรื่องของภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีการพัฒนามาก็มีการพัฒนามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เกษตร การประมงทำให้ประชาชน ชุมชนมีความรู้และมีปัญญาและต่อยอดในเรื่องต่าง ๆ ทางภาครัฐ

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

^{๖๕} สันทนากลุ่มย่อย ห้องประชุมอาคารบริหาร มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสารบัณฑิต ร.ศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ตำบลค่ายบกหวาน

ก็มีมีส่วนที่เข้าไปช่วยให้ความรู้ ทางภาคเอกชนก็ช่วยเรื่องเศรษฐกิจ ในขณะนี้ทางสถาบันส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรใหม่ของมหาวิทยาลัย เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรพุทธเกษตรเพื่อรองรับเศรษฐกิจพื้นเศรษฐกิจพิเศษ คือ ในในส่วนของเครือข่าย วชร ๗๕๐๘ เป็นเครือข่ายภายในโซนภาคอีสานที่มีการเชื่อมโยงในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพพัฒนาชุมชนฐานรากจนไปถึงเรื่องของการสร้างเครือข่ายและมีการพัฒนาร่วมกันทั้งระดับเจ้าคณะตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เพื่อให้มีฐานข้อมูลที่ต้องสำหรับชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ตำบลพระธาตุบังพวนหมู่ ในหมู่บ้านก็จะมีมีการประสานงานของเครือข่ายที่ทำงานร่วมกัน วัดก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างรวดเร็ว เพราะวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน ซึ่งเครือข่ายได้รับข้อมูลของจังหวัดส่งลงมาอำเภอ ลงสู่ชุมชน วัด และลงสู่ประชาชน ก็จะช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้มาก”^{๖๗}

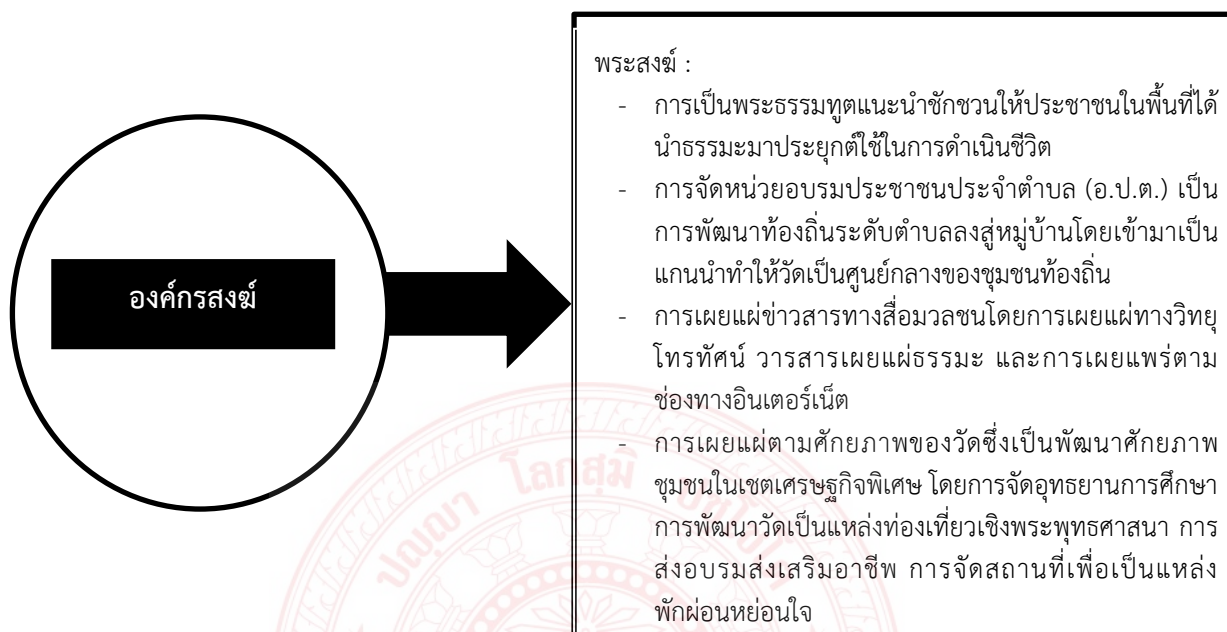
“วัดมีความสำคัญในการการส่งเสริมการศึกษาของประชาชนในชุมชนเพราะวัดและพระสงฆ์ได้มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาของชุมชนทั้งความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม รวมถึงมีการส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชนที่จะเกิดขึ้นจากการได้รับผลกระทบโดยเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวและกล่อมเกลาคจิตใจ”^{๖๘}

สรุปโดยรวมองค์กรสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดหนองคายโดยการเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจของประชาชนในพื้นที่ที่ช่วยกล่อมเกลาคจิตใจ ลดปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากการพัฒนา โดยเป็นพระธรรมทูต แนะนำชักชวนให้ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติธรรม นำธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตผ่านการเทศน์ การบรรยาย การสนทนาธรรม และมีการจัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) อันเป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ด้วยความตั้งใจที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้านโดยเข้ามาเป็นแกนนำทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการเผยแผ่ข่าวสารทางสื่อมวลชน เป็นการดำเนินการโดยการเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร เผยแผ่ธรรมะ และการเผยแผ่ตามช่องทางอินเทอร์เน็ต และการเผยแผ่ตามศักยภาพของวัดซึ่งเป็นพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการจัดอุทยานการศึกษา การพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา การส่งอบรมส่งเสริมอาชีพ การจัดสถานที่เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาโพธิวิสุทธิ์ เจ้าคณะตำบลพระธาตุบังพวน

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระมหาประทีป อภิวิฑูโน, ผศ.ดร. มจร. วิทยาเขตหนองคาย ตำบลค้ายบกหวาน

บทบาทและหน้าที่ขององค์ประกอบ องค์การสงฆ์ สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

๔.๑.๕ ประชาชนในชุมชนพื้นที่

ในส่วนของประชาชนในพื้นที่ที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่ต้องพัฒนาด้านการมีส่วนร่วม แนวคิดและทัศนคติของชุมชนโดยจากการศึกษาพบว่าประชาชนในชุมชนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายเป็นรูปแบบเฉพาะของคนหนองคาย ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันสวยงาม ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งที่รุนแรงในหมู่ประชาชน ถึงแม้ประชาชนในชุมชนอาจมีความคิดเห็นที่ต่างกันบ้างแต่ก็ไม่มี ความรุนแรงใด ๆ เกิดขึ้น มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมายาวนาน โดยชุมชนในเขตการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายนี้ประกอบด้วย^{๒๙}

๔.๑.๕.๑ ชุมชนตำบลคำบักหวาน

ชุมชนตำบลคำบักหวานอยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอเมืองหนองคายมีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น ๑๕ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านนาฮี หมู่ ๒ บ้านบักหวาน หมู่ ๓ บ้านโพนตาล หมู่ ๔ บ้านโคกสำราญ หมู่ ๕ บ้านหนองหมื่น หมู่ ๖ บ้านหนองสองห้อง หมู่ ๗ บ้านคำโป่งเป้ง หมู่ ๘ บ้านหนองสองห้องน้อย หมู่ ๙ บ้านดอนกอก หมู่ ๑๐ บ้านหนองสองห้อง หมู่ ๑๑ บ้านหนองสองห้องใหญ่ หมู่ ๑๒ บ้านคำย่นคร หมู่ ๑๓ บ้านโพธิ์เงิน หมู่ ๑๔ บ้านอนามัย หมู่ ๑๕ บ้านบุญเพียง มีอาชีพการเกษตรและ

^{๒๙} เขียวช่วง กลียาณมิตร, เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย, ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, พ.ศ. ๒๕๕๘.

ทำเครื่องจักสาน ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กระติบข้าว กระติบข้าว ข้าวแตน งานประดิษฐ์จากผ้า จักสานจากไม้ไผ่ (กระติบข้าว) จักสานจากไม้ไผ่ (มวยนั่งข้าว) จานโซว์ ชูต แต่ง กาย สตรี ผลิตภัณฑ์จักสาน ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย ผ้าฝ้ายขิด ผ้าฝ้ายมัดหมี่ ผ้ามัดหมี่ ผ้ามัดหมี่ลายพญานาค มวยนั่งข้าว หมวกไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผารูปแบบต่าง ๆ

๔.๑.๕.๒ ชุมชนตำบลในเมือง

ชุมชนตำบลในเมืองจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๘ ตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลเมืองหนองคาย มีพื้นที่ประมาณ ๔.๕ ตารางกิโลเมตรต่อมาพื้นที่ลดลงเหลือ ๓.๒ ตารางกิโลเมตร เนื่องจากถูกน้ำโขงและน้ำฝนเกิดกัดเซาะตลิ่ง ต่อมาปี พ.ศ.๒๕๓๗ ได้ขอขยายเขตเทศบาลจากเดิม ๓.๒ ตารางกิโลเมตร เป็น ๓๕.๑๕ ตารางกิโลเมตร อาชีพหลัก ค้าขาย รับราชการ รับจ้างทำการเกษตร ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนมหอมม่วง ขาหมูเวียดนาม ข้าวเกรียบงา ฝ้ายสำเร็จ สร้อยแขนกุหลาบ อาหารแปรรูปจากเนื้อสัตว์ เสื้อคลุมย้อมสีธรรมชาติ เสื้อผ้าฝ้าย แหวนเนื้อไม้มะยม ไม้พายเป็น

๔.๑.๕.๓ ชุมชนตำบลบ้านเตื่อ

ชุมชนตำบลบ้านเตื่อแต่ก่อนขึ้นอยู่กับตำบลหินโงม ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๐๓ แยกออกมาเป็นตำบลบ้านเตื่อ มี ๖ หมู่บ้าน จนถึงปัจจุบันมีทั้งหมด ๑๖ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านหมากก่อง หมู่ ๒ บ้านเตื่อเหนือ หมู่ ๓ บ้านเสริมสุข หมู่ ๔ บ้านหัวหาดใต้ หมู่ ๕ บ้านพวกใต้ หมู่ ๖ บ้านปากสวาย หมู่ ๗ บ้านหัวหาดเหนือ หมู่ ๘ บ้านเตื่อใต้ หมู่ ๙ บ้านพวกเหนือ หมู่ ๑๐ บ้านหมากก่อง หมู่ ๑๑ บ้านหมากก่อง หมู่ ๑๒ บ้านหมากก่อง หมู่ ๑๓ บ้านหมากก่อง หมู่ ๑๔ บ้านหมากก่อง หมู่ ๑๕ บ้านหมากก่อง หมู่ ๑๖ บ้านหมากก่อง อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง ปลุกผัก ปลุกยาสูบ ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เครื่องดื่มสมุนไพร มะตูมตากแห้ง มะม่วงแช่อิ่ม

๔.๑.๕.๔ ชุมชนตำบลพระธาตุบังพวน

ชุมชนตำบลพระธาตุบังพวนเดิมชื่อตำบลดอนหมู ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เปลี่ยนชื่อเป็นตำบลพระธาตุบังพวน เนื่องจากตั้งชื่อให้สอดคล้องกับโบราณสถานคู่บ้านคู่เมือง นั่นก็คือ วัดพระธาตุบังพวน ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของคนในชุมชน กำนันคนแรกชื่อ นายพา แสงสีอ่อน อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม จักสาน ทอเสื่อ ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เหนียงงา ผ้ากล้วย เสื่อ มวยนั่งข้าว เหนียว

๔.๑.๕.๕ ชุมชนตำบลโพธิ์ชัย

ชุมชนตำบลโพธิ์ชัย เป็นตำบลที่มีชุมชนอพยพมาตั้งถิ่นฐานมานาน โดยมีขุนพูน เป็นกำนันคนแรก มีทั้งหมด ๘ หมู่บ้าน ต่อมาเทศบาลเมืองหนองคายได้ขยายพื้นที่การปกครอง หมู่บ้านส่วนใหญ่ของตำบลจึงอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาล เหลือเพียง ๒ หมู่บ้านคือบ้านโนนสังข์ และบ้านนาหว้าอยู่นอกเขตเทศบาล เลยถูกรวมให้ขึ้นกับตำบลมีชัย ต่อมาตำบลมีชัยได้ขยายหมู่บ้านประมาณ ๒๐ หมู่บ้าน ในปี ๒๕๑๓ ก็เลยแยกเป็นตำบลโพธิ์ชัยขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีนายผอง อินทรวงศ์ เป็นกำนัน มีจำนวน ๑๒ หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านในเขตเทศบาล ๔ หมู่บ้าน อยู่ในเขตของ องค์การบริหารส่วนตำบล ๘ หมู่บ้าน อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ น้ำพริกปลาร้า

๔.๑.๕.๖ ชุมชนตำบลโพนสว่าง

ชุมชนตำบลโพนสว่าง มีเนื้อที่ ๒๔,๘๕๕ ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมือง แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสร้างพอก บ้านนาอ่าง บ้านโพนสว่าง บ้านสวยหลง บ้านดงเว้น บ้านดาวเรือง บ้านสร้างอ่าง บ้านป่าตอง บ้านสมสะอาด บ้านใหญ่ดงเจริญ

๔.๑.๕.๗ ชุมชนตำบลมีชัย

ชุมชนตำบลมีชัยในปัจจุบัน ได้รับการขยายเขตเพื่อรวมเข้ากับทางเทศบาลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ยังมีโครงสร้างหลักซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านต่างๆ ดังนี้ หมู่ ๑ คุ่มจอมมณี หมู่ ๒ คุ่มมีชัย หมู่ ๓ คุ่มดอนแดงใต้ หมู่ ๔ คุ่มดอนแดงเหนือ หมู่ ๕ คุ่มดอนโพธิ์ หมู่ ๖ คุ่มบ้านเหล่าจอมมณี หมู่ ๗ คุ่มสามัคคี หมู่ ๘ คุ่มบ้านโคกแมงเงา หมู่ ๙ คุ่มดอนกลาง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลากหลายแตกต่างกันออกไป ไม่มีการประกอบการเกษตรเป็นหลัก เนื่องจากการขยายเขตของเทศบาล จึงมีผู้ที่ประกอบอาชีพทำธุรกิจและข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงอาชีพพนักงานบริการทั่วไป

๔.๑.๕.๘ ชุมชนตำบลเวียงคุก

ชุมชนตำบลเวียงคุกในตำนานอุรังคนิทานได้กล่าวถึง หมื่นกังโฮง(กลางโรง) ได้อพยพผู้คนมาจากเมืองสาเกตุ(จังหวัดร้อยเอ็ด)เพราะเมืองล่ม มาตั้งบ้านเรือนอยู่ปาก "ห้วยคุก" และการบรรจุพระธาตุบังพวน(พระธาตุขี้โพนหรือกระเพาะอาหาร) ซึ่งอยู่ใต้เมืองนี้ด้วย และตำนานท้องถิ่นว่ามีเจ้ามหาชีวิตลาวองค์หนึ่งทำคุคำ (ครุทองคำ) มาตกที่ห้วยนี้ จึงเรียกว่า "ห้วยคุกทองคำ" และกร่อนเสียงเป็น "คุก" จนตั้งเมืองและเวียง (นคร) ขึ้นจึงเรียกชื่อตามว่า "เวียงคุก" มีอาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม ทำสวน ประมง ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ทำขนมฝอยทอง

๔.๑.๕.๙ ชุมชนตำบลสีกาย

ชุมชนตำบลสีกายเดิมขึ้นอยู่ในการปกครองของตำบลหินโงม อำเภอเมืองหนองคาย ในปี ๒๕๒๕ จึงได้แยกออกมาเป็นตำบลสีกายมี ๘ หมู่บ้าน อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ไข่เค็ม ตระกร้าทางมะพร้าวรูปทรงหกเหลี่ยม

๔.๑.๕.๑๐ ชุมชนตำบลหนองกอมเกาะ

ชุมชนตำบลหนองกอมเกาะ เดิมขึ้นอยู่กับตำบลมีชัยต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้แยกออกมาเป็นตำบลหนองกอมเกาะ แบ่งเขตการปกครองเป็น ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านดอนตู หมู่ ๒ บ้านนาไก่อ หมู่ ๓ บ้านคูนางขาว หมู่ ๔ บ้านนาเหล่าทอง หมู่ ๕ บ้านนาทา หมู่ ๖ บ้านโนนธาตุ หมู่ ๗ หนองเต็น หมู่ ๘ บ้านแจ้งสว่าง หมู่ ๙ บ้านหนองกอมเกาะ หมู่ ๑๐ บ้านหนองขาม หมู่ ๑๑ บ้านศรีเจริญ อาชีพหลัก ทำนา รับจ้าง อาชีพเสริม รับจ้าง จักสาน ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กรอบรูปไม้ หมวกจักสาน

๔.๑.๕.๑๑ ชุมชนตำบลหาดคำ

ชุมชนตำบลหาดคำ แต่เดิมขึ้นกับตำบลวัดธาตุ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้แยกออกมาตั้งเป็น ตำบลหาดคำ มีจำนวน ๘ หมู่บ้าน และมีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่เป็น ๑๕ หมู่บ้าน ต่อมาได้แยกไป ขึ้นกับเทศบาลเมือง จำนวน ๓ หมู่บ้าน ปัจจุบันตำบลหาดคำมีจำนวน ๑๒ หมู่บ้าน อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง ปลูกยาสูบ ปลูกลำไย ปลูกผัก ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาบิลเลียงใน กระชัง ลำไย

๔.๑.๕.๑๒ ชุมชนตำบลหินโงม

ชุมชนตำบลหินโงม เมื่อประมาณ ๕๐๐ ปีที่แล้ว พระวอได้อพยพผู้คนจากเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว โดยการล่องแพตามลำน้ำโขง พอมาถึงบ้านค้อ แพก็ไม่เคลื่อนต่อไป พระวอจึงนำคณะ ขึ้นตั้งบ้านเรือนที่บริเวณบ้านค้อ ในบริเวณบ้านค้อมีสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น บุ่งเรือคำ สถานที่นี้เป็นที่หยุดพักของนักแสวงบุญที่เดินทางมากราบไหว้บูชาพระธาตุเมืองหนองคาย เมื่อตั้งบ้านเรือน แล้วในช่วงว่างจากงานชาวบ้านจะจัดงานประเพณีต่าง ๆ ขึ้น เช่น การแข่งขันเรือก้อม ในการแข่งขัน เรือก้อม ชาวบ้านจะต้องพายให้ถึงบุ่งเรือคำ เมื่อพายถึงบุ่งเรือคำแล้ว เรือทุกลำจะพายไม่ไป พวก ฝีพายจึงลงมดดู ชาวบ้านริมฝั่งร้องถามว่า เรือเป็นอะไรจึงร้องตอบว่า งมหิน พวกฝีพายบพบว่าเป็น ก้อนหินในน้ำเป็นลักษณะหินก้อนใหญ่วางทับกันอยู่ในน้ำโขง จากนั้นชาวบ้านจึงเรียกบ้านงมหินและ กลายเป็นหินโงม ในปัจจุบันประกาศตั้งเป็นตำบล ปี ๒๔๕๗ อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง ทั่วไป ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กล้วยไม้ ทอเสื่อกก

๔.๑.๕.๑๓ ชุมชนอำเภอสระใคร

ตำบลสระใคร คำว่า "สระใคร" คงจะเพี้ยนมาจากคำว่า "สไกร" หรือ "สร้อยไกร" ในภาษา เขมร แปลว่า ต้นไม้ใหญ่ เก่งกล้า ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าอายุ ๑๐๘ ปี ว่าชาวสระใครสืบเชื้อสายมา จากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากเมืองยศสุนทร (จังหวัดยโสธร) เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๒๐๐ โดยผู้เฒ่าได้ พาคณะบริวารบำไพร่อพยพมาตั้งรกรากและปกครองแบบอย่างเจ้านครสืบทอดกันเรื่อยมา จนได้ สถาปนาขึ้นเป็นเมืองหนองคายในปี พ.ศ. ๒๓๖๕ และในเวลาต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้ขยับขยาย ชุมชนเป็นตำบลสระใคร จังหวัดหนองคาย อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม ทำหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ทาง เศรษฐกิจ คือ ที่นอน

สรุปโดยรวมประชาชนในพื้นที่คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน อำเภอเมืองหนองคาย (๑๒ ตำบล ได้แก่ ค่ายบกหวาน ในเมือง บ้านเตื่อ พระธาตุบังพวน โพธิ์ชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย หนองกอมเกาะ หาดคำ และหินโงม) อำเภอสระใคร (๑ ตำบล ได้แก่ สระใคร) ตั้งอยู่ใกล้เขต เศรษฐกิจพิเศษเวียงจันทน์-โนนทอง และเขตพัฒนาไฮสปีดสถาน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว (สปป.ลาว) มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายในรูปแบบเฉพาะของคนหนองคาย ภายใต้ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันสวยงาม ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งที่รุนแรงในหมู่ ประชาชน มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมายาวนาน นับถือศาสนาพุทธ มีความ เชื่อแลศรัทธาในพญานาค ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร และอาชีพเสริมคือการทำสวน การ

ประมง ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป และเครื่องจักสาน

ทักษะต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตขององค์ประกอบของประชาชนในได้แสดงไว้ อาทิ

“ชาวบ้านในเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายโดยมากมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก ไม่ค่อยมีข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทรุนแรง อยู่กันอย่างสันติสุข นับถือศาสนาพุทธและมีความผูกพันกับวัดตั้งแต่เกิดจนตาย มีขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน”^{๗๐}

“โดยทั่วไปก็ทำนา ทำไร่ ถ้าวางจากทำนาก็ไปรวมกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านทำสินค้าขายในท้องถิ่น ส่วนมากเป็นการแปรรูปอาหารกับเครื่องจักสานจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น”^{๗๑}

บทบาทและหน้าที่ขององค์ประกอบประชาชนสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

ด้านองค์ประกอบทางภาครัฐจากการศึกษาพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคายมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ (ลาว) โดยในเขต

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายสุระชัย วิชาชัย สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวรัชดา อารณศิลป์ ผู้นำชุมชนสระใคร

เศรษฐกิจพิเศษอำเภอเมืองหนองคาย ที่ประกอบด้วย ๑๒ ตำบล ๑ อำเภอ หน่วยงานภาครัฐได้ทำการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคเพื่อการผลิต พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน ด้านการเดินทางและปัจจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุนความเจริญของเมือง มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี และองค์ความรู้ด้านทรัพยากรทางปัญญา มีการกำหนดกฎระเบียบและความร่วมมือข้ามพรมแดน และสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ จากผลการศึกษาพบว่าในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในส่วนของการสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา และมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ไม่เอื้อต่อการให้บริการในรูปแบบของระบบสาธารณูปโภคให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ต่าง ๆ และมีการจัดการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ จากการศึกษาการพัฒนาเขตเศรษฐกิจทางด้านภาครัฐ พบว่า สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคายเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาซึ่งหน่วยงานมีการดำเนินการประสานงาน ให้คำแนะนำและสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มงาน ๑ ฝ่าย ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับจังหวัด คือ กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่แปลงนโยบายและยุทธศาสตร์รัฐบาลลงสู่การปฏิบัติจริงมีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และรายงานผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคในการทำงานเพื่อประโยชน์ในการประสานงานกับหน่วยงานเครือข่ายในแต่ละระดับที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน โดยในปัจจุบันมีการปรับปรุงพื้นที่โครงสร้างพื้นฐาน คือ มีการสร้างทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ หนองคาย-โพนพิสัย ทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ โพนพิสัย-บึงกาฬ ตอน ๑ ด้านศุลกากรหนองคายแห่งใหม่พร้อมสิ่งปลูกสร้างประกอบ และถนนแยกทางหลวงหมายเลข ๒ ทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ แล้วเสร็จ และกำลังดำเนินการสร้างทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ แยกสาย ๒ (บ.หนองสองห้อง)-อ.ท่าบ่อ-อ.ศรีเชียงใหม่ ตอน ๒ เพื่อรองรับการพัฒนาและเตรียมเปิดประมูลให้ลงทุน ต่อไปคือกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชนกลุ่มนี้จะทำหน้าที่พัฒนารูปแบบ วิธีการ และองค์ความรู้ในการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่โดยให้การสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำในการทำงานต่อชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม และเครือข่ายองค์กรชุมชน รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งทางด้านวิชาการ เครื่องมือการทำงานซึ่งกลุ่มงานกลุ่มนี้จะลงพื้นที่และดำเนินการปฏิบัติในพื้นที่จริงเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและยกระดับสินค้าการเกษตร การประมง โดยส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการด้านอาชีพ เช่น การจัดตั้งกลุ่มสินค้า OTOP ในพื้นที่ต่าง ๆ การอบรมเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตและยกระดับสินค้า รวมถึงมีการส่งเสริมงานหมู่บ้านท่องเที่ยว เช่น ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีริมโขงสี่กั๊กเหนือ ต.สี่กั๊ก เมืองบาดาลจำลองและตลาดน้ำพญานาค ต.หาดคำ และนาคา นาคินคร แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต.หินโงม เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเติบโตด้านการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ส่วนกลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชนนั้นมีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดทำระบบสารสนเทศชุมชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้หน่วยงานเครือข่ายการพัฒนาทุกภาคส่วน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลที่สามารถใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประสาน เปียแพร่ สนับสนุน ส่งเสริมให้จังหวัด อำเภอ ตำบล และหน่วยงานเครือข่ายพัฒนาทุกภาค

ส่วน นำข้อมูลสารสนเทศชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ อย่างถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูล แบบ On-line และ Off-line โดยใช้เทคโนโลยีทางระบบ ICT มาประยุกต์ใช้ เช่น การให้ข้อมูลทางเว็บไซต์ การประชุมเครือข่าย On-line โดยผ่านโปรแกรม Microsoft Team และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารสารสนเทศผ่านช่องทาง Facebook หรือ Youtube ฝ่ายสุดท้ายที่เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมคือฝ่ายอำนวยการทำหน้าที่หน้าที่บริหารจัดการงานทั่วไป ประสานงานด้านแผนบริหารงบประมาณ แผนบริหารทรัพยากรบุคคล และแผนการจัดการปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารทุกด้านเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของจังหวัด และประชาสัมพันธ์เผยแพร่งานพัฒนาชุมชนเพื่อสื่อสารภาพลักษณ์และเผยแพร่ข่าวสารของกรมการพัฒนาชุมชนและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน ภาคีการพัฒนาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีการจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อสรุปแผนการปฏิบัติงาน ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ จัดอบรม และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญในการพัฒนาและลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายให้แก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ

ด้านหน่วยงาน อบต./ผู้นำชุมชน เป็นหน่วยงานระดับย่อยลงมาจากหน่วยงานภาครัฐ กล่าวคือ รับนโยบายและยุทธศาสตร์จากหน่วยงานระดับจังหวัดมาปฏิบัติในระดับอำเภอ และระดับตำบล โดย อบต. จะทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำเส้นทางคมนาคมและบำรุงรักษาควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ จัดทำสาธารณูปโภคสาธารณูปการ การส่งเสริมการประกอบอาชีพ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม จัดการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น จัดระบบสารสนเทศ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น รักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง จัดระบบการสาธารณสุข การอนามัย การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย การขนส่ง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และผู้นำชุมชนทำหน้าที่สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน กระตุ้นให้สมาชิกทำสิ่งที่เป็ประโยชน์และมีส่วนร่วมต่อชุมชน บริหารงาน และประสานงานในชุมชน ให้คำแนะนำ ชี้แนวทาง บำรุงขวัญสมาชิกในชุมชน เป็นตัวแทนชุมชนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ส่งเสริมอาชีพที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เสริมสร้างสุขภาพอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน การทำนุบำรุงศาสนา จัดการความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำระบบข้อมูล แผนชุมชน เสริมสร้างการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการป้องกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน เห็นได้ว่าทั้ง อบต. และผู้นำชุมชน มีบทบาทหน้าที่ที่คล้ายคลึงกันและทำงานไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็คู่ขนาน ซึ่ง อบต. จะเน้นมิติทางด้านนโยบายระดับปฏิบัติการในขณะที่ผู้นำชุมชนเน้นการจัดการกับคนในพื้นที่ ดังนั้นองค์ประกอบข้อนี้จึงเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดหนองคายเพื่อตอบสนองตามนโยบายของทางภาครัฐ

ด้านองค์กรเอกชนจากการศึกษาพบว่าหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทและเป็นเครือข่ายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดหนองคาย ได้แก่ องค์กรหอการค้า ที่เข้ามามีบทบาทด้านการลงทุนในพื้นที่ การพัฒนามาตรฐานสินค้าทางการเกษตร การจัดแสดงสินค้า OTOP และการจับคู่ธุรกิจเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย แต่ในปัจจุบันการทำงานของภาคเอกชนยังอยู่ในระดับนโยบายและไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบทำให้ยังไม่เห็นผลการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น องค์กรประกอบด้านนี้ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขวิธีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดหนองคายเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

ด้านองค์กรสงฆ์ถือว่าเป็นหน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดหนองคาย เนื่องจากเป็นตัวกลางในการสื่อสารพัฒนาจากทุกองค์ประกอบโดยวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำทางความคิดของประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่ซึ่งเป็นการพัฒนาลงสู่ระดับหมู่บ้านและมีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่โดยพระสงฆ์จะทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตแนะนำชักชวนให้ประชาชนในพื้นที่ได้นำธรรมะมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีการจัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นการพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้านโดยเข้ามาเป็นแกนนำทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนท้องถิ่น ทำการเผยแผ่ข่าวสารทางสื่อมวลชนโดยการเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสารเผยแผ่ธรรมะ และการเผยแพร่ตามช่องทางอินเทอร์เน็ต และเป็นพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการจัดให้วัดเป็นอุทยานการศึกษา การพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา การอบรมส่งเสริมอาชีพ และการจัดสถานที่วัดเพื่อให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนเข้าถึงได้

ด้านประชาชนในพื้นที่เป็นองค์ประกอบระดับท้องถิ่นที่รอหน่วยงานต่าง ๆ ไปทำการพัฒนาโดยประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นประกอบไปด้วยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย (๑๒ ตำบล ได้แก่ ค่ายบกหวาน ในเมือง บ้านเตื่อ พระธาตุบังพวน โพธิ์ชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย หนองกอมเกาะ หาดคำ และหินโงม) อำเภอสระใคร (๑ ตำบล ได้แก่ สระใคร) โดยรวมมีนิสัยและมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายในรูปแบบเฉพาะของคนหนองคายที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้อย่างแน่นแฟ้น และยาวนานมีทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันสวยงาม นับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อและศรัทธาในพญานาค การประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร อาชีพเสริมคือการทำสวน การประมง ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยรวม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป และเครื่องจักสาน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สามารถพัฒนาให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายต่อไป

๔.๒ บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่าบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เป็นเครือข่ายของการทำงานในระบบการปกครองของพระสงฆ์ที่ไล่ชั้นตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญใน

การเป็นผู้ปกครอง บังคับบัญชา ดูแลและแนะนำให้เกิดความสามัคคี ประองตอง ร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงาน กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้^{๗๒}

๔.๒.๑ บทบาทของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย จากการศึกษาบทหน้าที่ในองค์ประกอบขององค์การสงฆ์ตามที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจหนองคายพบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพระสงฆ์มีบทบาทในมิติต่าง ๆ ดังนี้

(๑) บทบาทด้านการพัฒนาสังคม ซึ่งการพัฒนาชุมชน โดยพระสงฆ์มุ่งเน้นการพัฒนา

(๑.๑) การพัฒนาทางด้านจิตใจของคนในชุมชน เนื่องจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการอพยพของประชากร การเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตด้านเทคโนโลยี ทำให้สังคมชนบทที่เคยสงบมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมชุมชนในพื้นที่เกิดการเสื่อมถอย พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อพยุลงสภาพจิตใจของคนในชุมชนไม่ให้เกิดความเครียดอันเป็นบ่อเกิดของปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา จากการศึกษาพบว่าในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายนี้มีการเผยแพร่ หลักธรรมของ ศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อขัดเกลาจิตใจของประชาชนในพื้นที่ โดย “ศีล” หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือเรียกว่าความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนาถ้วน จังละบาปได้^{๗๓} หลัก ศีล ๕ ประกอบด้วย

(๑) ปาณาติบาต เวรมณี หมายถึง เจตนาถ้วนจากการฆ่าสัตว์ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนชีวิตร่างกายของผู้อื่นสัตว์อื่น แต่เป็นผู้มีใจประกอบด้วยเมตตากรุณามีความรักความหวังดีต่อกันเป็นพื้นฐาน

(๒) อทินนาทานนา เวรมณี หมายถึง เจตนาถ้วนจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย มีความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของคนโดยไม่เบียดเบียนทรัพย์สินและไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ด้วยการลักขโมย เป็นต้น

(๓) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี หมายถึง เจตนาถ้วนจากการประพฤติดินในกาม ซึ่งเป็นความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทางคู่ครอง ไม่ละเมิดสิทธิ์ในบุคคลผู้เป็นที่รักของผู้อื่น รวมทั้งไม่ผิดประเวณีทางเพศ ไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตนเองมีใจมั่นคงในคู่ครองของตน

(๔) มุสาวาหา เวรมณี หมายถึง เจตนาถ้วนจากการพูดเท็จ คือ มีความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาที่เป็นเท็จหลอกลวง มีความซื่อสัตย์ มีสัจจะ รักษาสัจจะ พูดแต่คำมีประโยชน์ศุขมานอันสามัคคี

(๕) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐาณา เวรมณี หมายถึง เจตนาถ้วนจากของมีนเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการ

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสารบัณฑิต ร.ศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ตำบลค่ายบกหวาน

เบียดเบียนตนเอง ด้วยการดื่ม การสูบ ฆิต สิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย เป็นเหตุให้เกิดความประมาทพลาดพลั้ง เสียสติสัมปชัญญะ และทำให้เสียคุณภาพความเป็นคน

สรุปโดยรวมลักษณะศีล “ศีล” เป็นคำสอนเพื่อความประพฤติดีที่งดงาม เป็นการหาเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ปราศจากมิถิลาชีพ เพื่อมุ่งเน้นให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และการดำเนินงานเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ จะต้องมีการสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมควรจะร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื้อถือ ชิงกันและกัน นำไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้ เป็นการร่วมมือของกลุ่มคนในการทำกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความสมัครใจ โดยการขับเคลื่อนเครือข่าย หมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้การประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากในการที่จะเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ หลักธรรมที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกันและถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา พกการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่ามีการบริหารจัดการในทุกกระบบอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติการในทุกระดับไม่ว่าจะเป็น คณะสงฆ์ระดับเจ้าคณะ ผู้ปกครองสงฆ์ และผู้บริหารหน่วยงานราชการระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายการให้ข้อมูลและดำเนินการร่วมกันอยู่ตลอดเวลาซึ่งเครือข่ายของพระสงฆ์ในจังหวัดหนองคายมีการใช้ระบบการบริหารจัดการเชิงระบบ ดังนี้ คือ

- (๑) การนำองค์การ
- (๒) การวางแผนเชิงกลยุทธ์
- (๓) การมุ่งเน้นพุทธบุตร
- (๔) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้
- (๕) การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน
- (๖) การมุ่งเน้นบุคลากร
- (๗) การมุ่งสู่ผลลัพธ์ หรือเป้าหมายสูงสุดคือสัมฤทธิ์ผลอันเป็นเลิศ

มีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลเน็ตเวิร์คและโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลาเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความร่วมมือ และได้สนับสนุนโครงการในทุกด้านอย่างเต็มที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดเป็นรูปธรรม^{๗๔}

(๑.๒) การพัฒนาชุมชนทางด้านวัตถุ โดยการสร้างการอำนวยความสะดวกในวัดเพื่อให้บริการแก่ประชาชน อาทิ การจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเดินทางมาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ จากการศึกษาพบว่าในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายนี้มีการนำหลักธรรมของ สปปายะ ๗ เป็นสิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย ประกอบด้วย

- (๑) อาวาสสปปายะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะสมกัน เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสารบัณฑิต ร.ศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ตำบลคำยบหวาน

(๒) โจรสัปปายะ ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสมดี เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชน ที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป

(๓) ภัตสัปปายะ การพูดคุยที่เหมาะสมกัน เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ

(๔) บุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสมกัน เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิ ปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ

(๕) โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะสมกัน เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ ยาก

(๖) อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมกัน เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

(๗) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาปถที่เหมาะสมกัน เช่น บางคนถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับ นั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี^{๗๕}

มาประยุกต์ใช้พัฒนาวัดและศาสนสถานเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษในเชิงสนับสนุนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ๗ ด้านดังนี้

(๑) ด้านสภาพทั่วไปของสถานที่ ศาสนสถาน อาทิ การทำความสะอาดสถานที่ จัด ให้มีความร่มรื่น และสะดวกในการใช้สอยพื้นที่

(๒) ด้านการเดินทาง อาทิ การจัดความสะดวก สบายในการเดินทางสัญจร

(๓) ด้านสื่อสาร อาทิ การอธิบาย เผยแพร่หลักธรรมเพื่อการพัฒนาและการอยู่ ร่วมกันอย่างผาสุก

(๔) ด้านบุคลากรทางสงฆ์ อาทิ การจัดให้มีการบุคลากรทางสงฆ์ เช่น พระสงฆ์ เพื่อ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และเป็นผู้รู้ด้านศาสนพิธีต่าง ๆ

(๕) ด้านโภชนาการ อาทิ การจัดอาหารที่เป็นประโยชน์ หรือ การปลูกผักปลอด สารพิษเพื่อนำมาประกอบอาหารในวัดเพื่อต้อนรับประชาชน ชาวบ้าน ที่เข้ามาในศาสนสถาน

(๖) ด้านธรรมชาติแวดล้อม อาทิ การปลูกต้นไม้เพื่อให้เป็นร่มเงาและทำให้อากาศดี

(๗) ด้านอิริยาปถ อาทิ การจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม อบรมวิชาชีพแก่ชุมชน เช่น การส่งเสริมให้รักษาศีล ๕ การปฏิบัติธรรม การจัดอบรมวิชาชีพพุทธเกษตร

ทัศนคติที่แสดงเกี่ยวกับการนำหลักสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนามีดังนี้

“หลักสัปปายะนั้นหมายถึงการรังสภาพเอื้อที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ ปัจจัย ที่เอื้อต่อการเป็นอยู่ดีและการที่จะพัฒนาตน ช่วยให้ความเจริญตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย เกื้อหนุนสิ่งสถานที่ หรือบุคคลซึ่งเป็นที่สบายเหมาะสมกันเกื้อกูลโดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการบำเพ็ญและ ประคับประคองรักษาสติปัญญามี ๗ อย่าง คือ อาวาสที่อยู่โจจรที่บิณฑบาต หรือ แหล่งอาหารภัตสละ เรืองพูดคุยที่ส่งเสริมการปฏิบัติ บุคคลผู้ที่อยู่ใกล้แล้วจิตผ่องใสสงบมั่นคง โภชนะอาหาร อุตุคุณภูมิ และสภาพแวดล้อมอิริยาปถ เพื่อให้องค์กรเกิดความสงบและสันติสุข แนวทางการจัดการวัดเพื่อให้มี ส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจหนองคายตามหลักสัปปายะ ๗ สำหรับวัดโพธิ์ชัยพยุักษ์คือจัดการ

^{๗๕} พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)

ด้วยหลักสัปปายะ ๗ ให้เหมาะสมแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้ประชาชนสามารถมาอยู่ร่วมกันและเหมาะสมแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม หรือเที่ยวชมทั้งในด้านอาคารสถานที่ โดยจัดการ (๑) ด้านอาคารสถานที่ (อวาสสัปปายะ) ควรมีแนวทางการดำเนินการ ให้มีการวางแผน อาทิ การวางแผนในการสร้างอาคารสถานที่ มีการจัดระบบผังผัง มีการแบ่งโซนพื้นที่เป็นสัดส่วน มีการควบคุมดูแลและสั่งการ อาทิ การมีระบบทะเบียนทรัพย์สินหรือเอกสารเกี่ยวกับอาคารสถานที่เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้สนใจ เป็นต้น มีเป้าหมายอาคารสถานที่ที่เป็นไปเพื่อการปฏิบัติธรรมหรือเผยแผ่ธรรม ควรให้ความสำคัญต่ออาคารและสถานที่ที่มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น และสวยงามด้วยธรรมชาติ เป็นต้น (๒) ด้านการบริหารจัดการการสัญจรทั้งภายในและภายนอกวัด (โคจรสัปปายะ) มีแนวทางการดำเนินการ คือ มีการวางแผน เช่น การสร้างวัดควรเลือกสถานที่ที่สะดวกแก่การเดินทางของผู้ปฏิบัติธรรม มีการควบคุมดูแลและสั่งการ เช่น ควรจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการต้อนรับผู้เดินทางมาสู่วัด ตลอดถึงคอยให้ข้อมูลข่าวสารภายในวัด เช่น เรื่องขอบเขตขนาดพื้นที่ แผนภูมิแผนผังสถานที่ภายในวัด ตลอดถึงคอยอธิบายกฎระเบียบข้อห้ามในการเดินทางตามจุดต่าง ๆ ภายในวัด มีการเน้นทางเดินเท้าภายในวัดที่ไม่ลื่นล้น สะอาด ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ เดินไปมาได้สะดวก พร้อมทั้งเน้นความปลอดภัยจากหรือสัตว์อันตรายต่าง ๆ เป็นต้น (๓) ด้านการบริหารจัดการด้านการเผยแผ่ธรรม (ภัสสสัปปายะ) มีแนวทางการดำเนินการ คือ การวางแผน เช่น ควรมีการวางแผนตารางวันเวลาในการปฏิบัติธรรม ตลอดถึงจำนวนของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ซึ่งต้องสอดคล้องกับความสามารถของทางวัดที่จะให้การอบรมส่วนหนึ่งก็เพื่อจะได้จัดการบรรยายหรืออบรมได้อย่างทั่วถึงกัน ควรมีการวางกฎกติกาหลักการหรือทิศทาง และรูปแบบการเทศน์ การบรรยายที่ได้มาตรฐานเดียวกัน กล่าวคือ การทำแผนโครงการการอบรมบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ด้านการเผยแผ่หรือการบรรยาย เป็นต้น มีการควบคุมดูแลและสั่งการ เช่น ควรแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องในรูปแบบของการเผยแผ่ตลอดถึงการนำเทคโนโลยีหรือสื่อการสอนปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด (๔) ด้านการบริหารจัดการด้านบุคลากร (บุคคลสัปปายะ) มีแนวทางการดำเนินการ คือ มีการวางแผนเช่น ควรสร้างอุดมการณ์และปณิธานต่อพระภิกษุสามเณรรุ่นใหม่ให้มีศรัทธาแน่นแฟ้นตั้งมั่นในธรรมวินัย ผู้รับสนองงานเป็นเจ้าอาวาสรูปต่อไป ควรมีอุดมการณ์ทัศนคติ มีแนวทางที่สอดคล้องและพัฒนาไปตามแบบแผนที่ได้วางไว้ เป็นต้น มีการควบคุมดูแลและสั่งการ เช่น เจ้าอาวาสคือผู้นำจะต้องนำด้วยการปฏิบัติให้ดูก่อน ควรสร้างบุคลากรให้มีความเสียสละทางานอุทิศตนเพื่อพระศาสนา และรู้หน้าที่ ควรสร้างบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพและทักษะประสบการณ์หรือส่งเสริมด้านการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ควรมีการกำหนดกติกาที่ทุกคนเห็นพ้องตรงกันที่จะประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกัน เป็นต้น มีด้านเป้าหมายและความคุ้มค่า เช่น มุ่งสร้างบุคลากรเจ้าหน้าที่เป็นบุคคลต้นแบบทางด้านผู้นำทางศาสนา เป็นต้น (๕) ด้านการบริหารจัดการด้านอาหาร (โภชนะสัปปายะ) ควรมีแนวทางการดำเนินการ คือ มีการวางแผน เช่น ควรสรรหาหรือหมุนเวียนรูปแบบอาหารที่มีรสชาติที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมตามหลักโภชนาการคือครบห้าหมู่ สะอาดถูกสุขอนามัย เรียบง่าย ประหยัดพอประมาณ มีการควบคุมดูแลและสั่งการ เช่น ควรมีจัดการเศษอาหารและขยะ อย่างเป็นระบบถูกต้องตามหลักสุขลักษณะ เป็นต้น มีเป้าหมายและความคุ้มค่า เช่น ควรจัดให้มีการฉันพร้อมกัน เลิกพร้อมกันเพื่อความสามัคคี และความเรียบร้อย ควรสร้างศรัทธาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ญาติโยมได้เลื่อมใสศรัทธาและอุปถัมภ์อาหารและปัจจัยต่างๆ เป็นต้น (๖) ด้านการบริหารจัดการด้านอากาศและ

สภาพแวดล้อม (อุตุสัปปายะ) มีแนวทางการดำเนินการ คือ มีการวางแผน เช่น ควรบริหารจัดการวัดให้เป็นธรรมชาติที่สุด เช่น มีต้นไม้ แม่น้ำ เป็นต้น เพื่อช่วยสร้างอากาศที่ดีให้กับวัด ควรสร้างวัดในที่ที่ไม่หนาว ไม่ร้อน เกินไป เพื่อให้สภาพร่างกายไม่เจ็บป่วย เป็นต้น มีการควบคุมดูแลและสั่งการ เช่น ควรจะมีวิธีเตรียมการป้องกันก่อนที่จะถึงฤดูฝนในแต่ละปี เช่น สร้างเสนาสนะให้มัน คงแข็งแรงคุ้มแดดคุ้มฝนได้เป็นอย่างดี รักษาสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ เป็นต้น ควรดูแลความสะอาดด้านสิ่งแวดล้อม มีการกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือ ขยะอยู่บ่อยครั้ง เป็นต้น มีเป้าหมายและความคุ้มค่า เช่น ควรแนะนำให้ผู้อาศัยหรือผู้เข้ามาที่วัด รู้จักบริหารร่างกายให้แข็งแรง รู้จักอาหาร อากาศที่เหมาะสมแก่ตน ผู้ปฏิบัติธรรมควรเตรียมผ้าห่ม เครื่องนุ่งห่มให้สอดคล้องกับฤดูกาล หรือพกพายาส่วนตัว หรือ ยากันยุงมาด้วย หรือทางสำนักงานกลางควรมีเอาไว้ให้บริการอย่างเพียงพอ เป็นต้น (๗) ด้านการบริหารจัดการด้านกิจกรรมและโครงการ (อิริยาบถสัปปายะ) มีแนวทางการดำเนินการ คือ มีการวางแผน เช่น ควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นไปแบบสังฆะสามัคคี ควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่สอดคล้องหรือส่งเสริมตามหลักของพระธรรมวินัย เป็นต้น มีการควบคุมดูแลและสั่งการ เช่น ควรจัดให้มีการจัดอบรมสำหรับชาวไทยมีรูปแบบการจัดเน้นคุณภาพ ไม่เอาปริมาณ รับจำนวนจำกัด สำหรับชาวต่างชาติ ควรให้มีการฝึกอบรมด้านปริยัติอย่างเพียงพอ ด้านปฏิบัติพอเป็นแนวทาง เพื่อให้ไปทำต่อหลังการอบรม เป็นต้น มีด้านเป้าหมายและความคุ้มค่า เช่น คนพลุกพล่านมีเสียงดัง ควรให้พระภิกษุสามเณรนำพาผู้ที่เข้ามาจากที่ต่าง ๆ กลุ่มต่าง ๆ เดินชมวัดและอธิบาย เพื่อให้คนเหล่านั้นได้ฟังมากกว่าพูด เพื่อเสริมสร้างเพิ่มเติมสติปัญญา ควรอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลที่ไม่สะดวกในการปฏิบัติตาม โดยให้สมควรแต่ไม่ให้เกินพอดี เช่น คนที่นั่งลำบากให้ใช้ยืนหรือเดินแทน คนที่ยืนลำบากก็ให้นั่งในท่าที่สบาย เป็นต้น ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า ด้านอवास ควรมีกรอบแนวคิดและทิศทางในการก่อสร้าง ด้านโคจร ควรบริหารจัดการวัดให้ตั้งอยู่ในทำเลที่สะดวกแก่การเข้าถึง ด้านภัสสะ ควรมีการพูดคุย สนทนาปราศรัยหรือเผยแพร่ธรรมะพอเหมาะ เน้นการปฏิบัติมากกว่าการพูดคุย ด้านบุคคล มีปฏิปทาอาจารย์วัตรตรงงามนำเคารพศรัทธานำเข้าใกล้พูดคุยสนทนาธรรมะ ด้านโภชนะ เครื่องบริโภค ถูกกายถูกใจเกื้อกูลต่อสุขภาพเหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ด้านอุตุ สภาพะดินฟ้าอากาศเหมาะสม และ ด้านอิริยาบถ กิจกรรมการปฏิบัติธรรมหรือการเป็นอยู่มีความเหมาะสม การบริหารจัดการวัดตามแนวทางสัปปายะดังกล่าวได้ช่วยให้วัดโพธิ์ชัยพุกฤษ เป็นวัดที่ผู้คนรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี ซึ่งได้เป็นเครื่องยืนยันได้หลักสัปปายะเป็นหลักการที่เกิดสันติสุขภายในวัด ที่จะต้องดำเนินการให้ครบทั้ง ๗ ข้อ พร้อมทั้งจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพราะว่าสภาพสังคมการเมืองและเศรษฐกิจ ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วัดจึงจำเป็นต้องตั้งรับให้ทันต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ควรบริหารจัดการวัดโดยมีการวางแผน การควบคุมดูแลและการสั่งการ และมีการกำหนดเป้าหมายและความคุ้มค่า พร้อมกับการศึกษาเหตุปัจจัยด้านอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างการจัดการวัดให้เกิดสันติสุขต่อไป”^{๗๖}

(๒) บทบาทการพัฒนาด้านประเพณีวัฒนธรรม

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาโพธิวิสุทธ์ เจ้าคณะตำบลพระธาตุบังพวน

(๒.๑) การเผยแพร่ธรรมะ โดยการเทศน์ การเป็นวิทยากร การให้คำแนะนำในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการพัฒนาให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จนถึงประชาชนชนทั่วไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

(๒.๒) การจัดกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิมอันได้แก่ ฮีตสิบสองที่เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานที่ดำรงชีพอยู่ในสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้งแล้งทำให้เกิดความเชื่อว่าการดำเนินชีวิตสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองต้องมีการประกอบพิธีกรรม มีการเช่นสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และร่วมทำบุญตามประเพณีทางพุทธศาสนาด้วยทุก ๆ เดือนในรอบปีนั้นมีการจัดงานบุญพื้นบ้านประเพณีพื้นเมืองกันเป็นประจำ จึงได้ถือเอาประเพณี ๑๒ เดือนเรียกกันว่า ฮีตสิบสอง ถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน

ฮีตสิบสองเดือนหรือประเพณีสิบสองเดือนนั้น ชาวอีสานร่วมกันประกอบพิธีนับแต่ต้นปี คือ

(๑) เดือนอ้าย หรือเดือนเจียง งานบุญเข้ากรรม มิ่งงานบุญดอกผ่ำ (นำผ้าห่มหนาวไปถวายสงฆ์) ประเพณีเส็งกลอง ทำลานตี (ลานนวดข้าว) ทำปลาแดก (ทำปลาร้าไว้เป็นอาหาร) เกี่ยวข้าวในนา เล่นว่าว ชักว่าวสนุก นิมนต์พระสงฆ์เข้าประวาสนกรรมตามประเพณีนั้นมีการทำบุญทางศาสนา เพื่ออธิษฐานทดแทนบุญคุณต่อบรรพบุรุษ ชาวบ้านเลี้ยงผีแล่น ผีบรรพบุรุษ มีการตระเตรียมเก็บสะสมข้าวปลาอาหารไว้กินในยามแล้ง

(๒) เดือนยี่ งานบุญคูณลาน ทำบุญที่วัด พระสงฆ์เทศน์เรื่องแม่โพสพ ทำพิธีปลงข้าวในลอมและฟาดข้าวในลาน ขนข้าวเปลือกขึ้นเล้า (ยุ้งฉาง) นับเป็นความเชื่อในการบำรุงขวัญและสิริมงคลทางเกษตรกรรม มีทั้งทำบุญที่วัดและบางครั้งทกบุญที่ลานนวดข้าว เมื่อขนข้าวใส่ยุ้งแล้วมักไปทำบุญที่วัด

(๓) เดือนสาม บุญข้าวจี่ มีพิธีเลี้ยงลาตาแฮก (พระภูมินา) เพราะชนข้าวขึ้นยุ้งแล้วงานเอ็นขวัญข้าวหรือกู่ขวัญข้าว เพื่อบูชาเดือนสามทำบุญข้าวจี่ตอนเย็นทำมาฆบูชา ลงเข็นฝ้ายหาหัวฟืน (ไม้เชื้อเพลิงถ้าไม้ไผ่ตายแล้ว กิ่งไม้แห้ง-ฟืน) ตามประเพณีหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวใส่ยุ้งแล้ว มีการทำบุญเช่นสรวงบูชาเจ้าที่นา ซึ่งชาวอีสานเรียกว่าตาแฮก และทำบุญแผ่ส่วนกุศลให้ผีปู่ย่าตายาย อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยการทำข้าวจี่(ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนสอดไส้น้ำตาลหรือน้ำอ้อยชุบไข่ปิ้งจนเหลือง) นำไปถวายพระพร้อมอาหารคาวหวานอื่น ๆ

(๔) เดือนสี่ บุญพระเวส (อ่านออกเสียงพระ-เวด) มิ่งงานบุญพระเวส (ฟังเทศน์มหาชาติ) แห่พระอุปคุตตั้งศาลเพียงตา ทำบุญแจกข้าวอุทิศให้ผู้ตาย (บุญเปตพลี) ประเพณีเทศน์มหาชาติเหมือนกับประเพณีภาคอื่น ๆ ด้วย เป็นงานบุญทางพุทธศาสนาที่ถือปฏิบัติทำบุญถวายภัตตาหารแล้วตอนบ่ายฟังเทศน์ เรื่องเวสสันดรชาดก ตามประเพณีวัดติดต่อกัน ๒-๓ วันแล้วแต่กำหนดในช่วงที่จัดงานมีการแห่พระอุปคุตเพื่อขอให้บันดาลให้ฝนตกด้วย

(๕) เดือนห้า บุญสงกรานต์ หรือเทศกาลสงกรานต์ ชาวอีสานเรียกกันว่า สังขานต์ตามประเพณีจัดงานสงกรานต์นั้น บางแห่งจัดกัน ๓ วัน บางแห่ง ๗ วัน แล้วแต่กำหนดมีการทำบุญถวายภัตตาหารคาวหวาน หรือถวายจังหันเช้า-เพลตลอดเทศกาล ตอนบ่ายมีสงกรานต์พระ รดน้ำผู้ใหญ่ผู้เฒ่า ก่อเจดีย์ทราย

(๖) เดือนหก บุญบั้งไฟ บางแห่งเรียก บุญวิสาขบูชา มีงานบุญบั้งไฟ (บุญขอฝน) บุญวิสาขบูชา วันเพ็ญเดือนหก

เกือบตลอดเดือนหกนี้ ชาวอีสานจัดงานบุญบั้งไฟ จัดวันใดแล้วแต่คณะกรรมการหมู่บ้านกำหนดถือเป็นการทำบุญบูชาแถน (เทวดา) เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลและความอุดมสมบูรณ์ของข้าวปลาอาหารในปีต่อไปครั้งวันเพ็ญหก เป็นงานบุญวิสาขบูชาประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนา มีการทำบุญฟังเทศน์และเวียนเทียนเพื่อผลแห่งอานิสงส์ในภพหน้า

(๗) เดือนเจ็ด บุญข้าชะ มีพิธีเลี้ยงตาแฮก ปู่ตา หลักเมือง งานบุญเบิกบ้านเบิกเมือง งานเข้านาคเพื่อบวชนาคคฤความเชื่อหลังจากหว่านข้าวกล้าดำนาเสร็จ มีการทำพิธีเซ่นสรวงเจ้าที่นา เพื่อความเป็นสิริมงคลให้ข้าวกล้าในนางอกงาม บ้านที่กุลบุตรมีงานอุปสมบททดแทนบุญคุณบิดามารดาและเตรียมเข้ากรรมในพรรษา

(๘) เดือนแปด งานบุญเข้าพรรษา มีพิธีหล่อเทียนพรรษางานบุญเทศกาลเข้าพรรษาแต่ละหมู่บ้านช่วยกันหล่อเทียนพรรษา ประดับให้สวยงาม จัดขบวนแห่เพื่อนำไปถวายเป็นพุทธบูชา มีการทำบุญถวายภัตตาหาร เครื่องไทยทานและผ้าอาบน้ำฝน เพื่อพระสงฆ์จะได้นำไปใช้ตลอดเทศกาลเข้าพรรษา

(๙) เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน จัดงานวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ นับแต่เช้ามีดชาวบ้านจัดอาหารคาวหวาน หมากพลูบุหรีใส่กระตุงเล็ก ๆ นำไปวางไว้ตามลานบ้าน ใต้ต้นไม้ ข้างพระอุโบสถ เพื่อเป็นการให้ทานแก่เปรตหรือวิญญาณที่ตกทุกข์ได้ยากตอนสายมีการทำบุญที่วัด ฟังเทศน์เป็นอานิสงส์

(๑๐) เดือนสิบ บุญข้าวสาก ข้าวสากหมายถึงการกวณกระยาสารท คล้ายงานบุญสลากภัตในภาคกลาง จัดงานวันเพ็ญเดือน ๑๐ นำสำรับคาวหวานพร้อมกับข้าวสาก (กระยาสารท) ไปทำบุญที่วัดถวายผ้าอาบน้ำฝนและเครื่องไทยทาน แต่ก่อนที่จะถวายนั่นจะทำสลากติดไว้ พระสงฆ์องค์ใดจับสลากใดได้ก็รับถวายจากเจ้าของสำรับนั้น ตอนบ่ายฟังเทศน์เป้อานิสงส์

(๑๑) เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา มีพิธีถวายผ้าห่มหนาวในวันเพ็ญ มีงานบุญตักบาตรเทโว พิธีกวณข้าวทิพย์ พิธีลอยเรือไฟ นับเป็นช่วงที่จัดงานใหญ่เกือบตลอดเดือน นับแต่วันเพ็ญ มีการถวายผ้าห่มหนาวแด่พระพุทธรูปพระสงฆ์ วันแรม ๑ ค่ำ งานบุญตักบาตรเทโว ตอนเย็นวันขึ้น 14 ค่ำ มีพิธีกวณข้าวทิพย์ มีงานช่วงเฮือ (แข่งเรือ) ในวันเพ็ญมีงานแห่ปราสาทผึ้ง พิธีลอย เฮือไฟ (ไหลเรือไฟ) เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา มีทั้งงานบุญกุศลและสนุกสนานรื่นเริง

(๑๒) เดือนสิบสอง บุญกฐิน ทำบุญข้าวเม่าพิธีถวายกฐินเมื่อถึงวันเพ็ญจัดทำข้าวเม่า(ข้าวใหม่)นำไปถวายพระ พร้อมสำรับคาวหวานขึ้นตอนบ่ายฟังเทศน์เป็นอานิสงส์จัด พิธีทอดกฐินตามวัดที่!!จองกฐินไว้ งานบุญในฮีตสิบสองนั้น ตามหมู่ที่เคร่งประเพณียังคงจัดกันอย่างครบถ้วนบางแห่งจัดเฉพาะงานบุญใหญ่ๆตามแต่คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกันจัด บางแห่งเป็นงานใหญ่ประจำปี งานบุญแห่เทียนพรรษา ชาวจังหวัดอุบลฯจัดเป็นงานใหญ่ทุกปีงานลอยเฮือไฟ ชาวจังหวัดนครพนมจัดเป็นงานใหญ่ประจำปี และงานแห่ปราสาทผึ้งชาวเมืองสกลนคร จัดเป็นงานใหญ่ประจำปี เป็นต้น ปัจจุบันนี้มีการฟื้นฟูการจัดงานฮีตสิบสองเป็นงานใหญ่ๆเพื่อการอนุรักษ์สืบรดกทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายด้วย

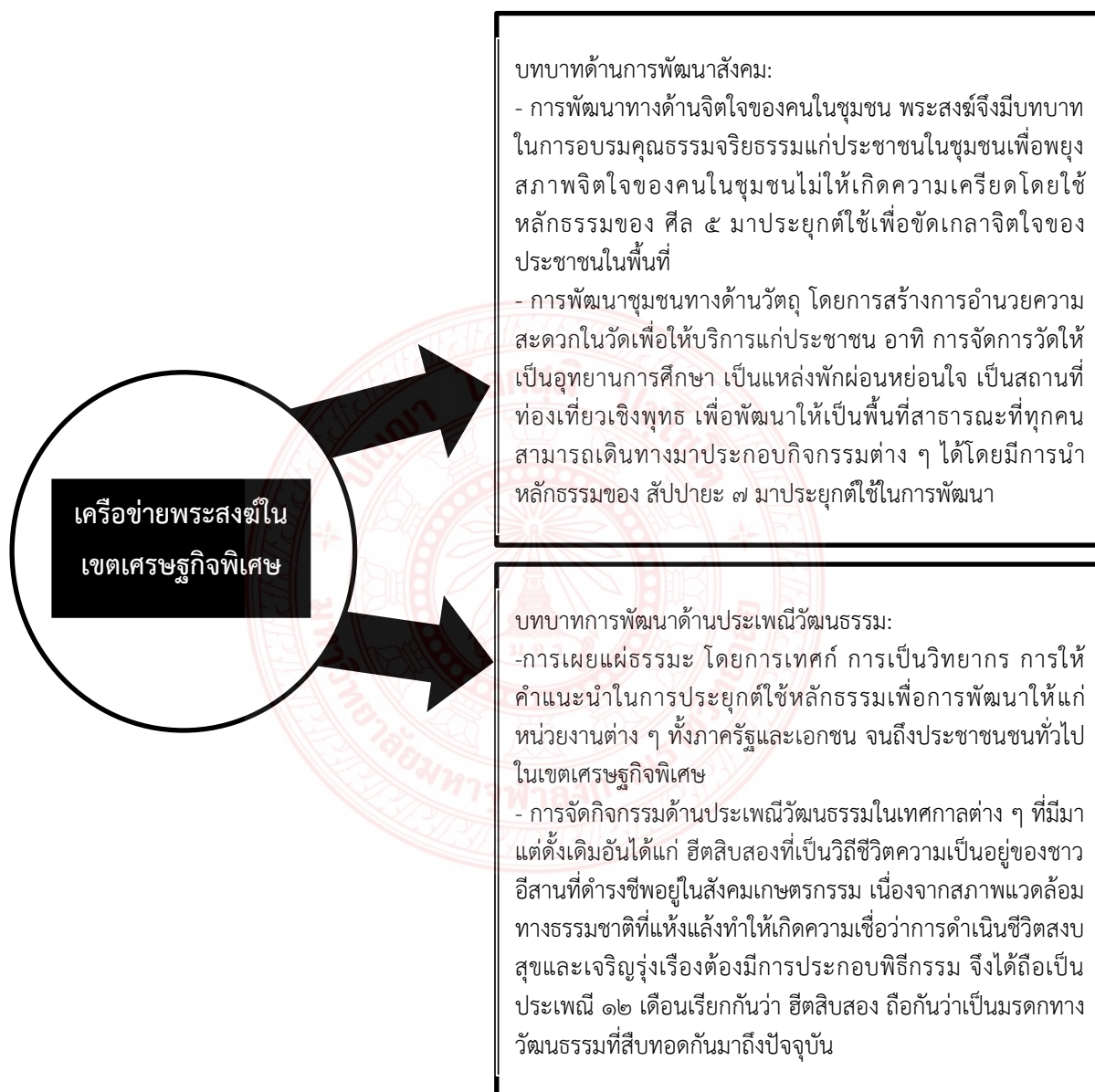

๔.๒.๒ เครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายจากผลการศึกษา พบว่า เครือข่ายของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ๑๒ ตำบล ได้แก่ ค่ายบกหวาน ในเมือง บ้านเตื่อ พระธาตุบังพวน โพธิ์ชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย หนองกอมเกาะ หาดคำ และหินโงมและ อำเภอสระใคร มีดังนี้

ลำดับ	ตำแหน่ง	เครือข่าย	สถานที่ติดต่อ
๑.	เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย	พระราชรัตนาลงกรณ์ รศ. ดร. (พิศิษฐ์ สุวีโร ป.ธ.๔)	วัดโพธิ์ชัย
๒.	เลขานุการ	พระครูภาวนาธรรมโฆสิต (เดช ศักดิ์ ป.ธ.๔)	วัดโพธิ์ชัย
๓.	รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย รูปที่ ๑	พระศรีญาณวงศ์ (นิมิตย์ ปณจิต เสวี ป.ธ.๙)	วัดศรีชมภูองค์ตื้อ
๔.	เลขานุการ	พระมหากันตพล สณฺณโม ป.ธ.๕	วัดศรีชมภูองค์ตื้อ
๕.	รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย รูปที่ ๒	พระศรีวิจิตรโมลี (บุญถม สุนทรเมธิ ป.ธ.๙)	วัดชัยพร
๖.	เลขานุการ	พระมหาจยุท กิตติยุดโต ป.ธ. ๙	วัดโพธิ์ชัย
๗.	ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด หนองคาย	พระเทพกิตติมุนี (ประทัย วชิรญาณ ป.ธ.๕)	วัดศรีชะเกษ
๘.	รองเจ้าคณะอำเภอเมือง หนองคาย	พระครูวิจักษ์ปริยัติคุณ (ทองสินธุ์ ป.ธ.๔)	วัดศรีสุมงคล
๙.	เลขานุการ	พระหนูจันทร์ กิตติวัฒนโณ	วัดศรีสุมงคล
๑๐.	เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๑	พระครูวรดิษฐ์ชัยวัฒน์	วัดมีชัย
๑๑.	เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๒	พระครูสุวรรณโสภณธรรม	วัดศรีคุณเมือง
๑๒.	เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๓	พระครูโพธิสารกิจ (อานาจ โสธโร)	วัดโพธิ์ศรี
๑๓.	เจ้าคณะตำบลหนองกอมเกาะ	พระครูสุญาณโสภิต (วิรัช วีรญาณโณ)	วัดพระธาตุราชบุรุษบำรุง
๑๔.	เจ้าคณะตำบลโพธิ์ชัย	พระครูสีลาธิคุณ (ถวิล)	วัดมงคลศิลาคุณ
๑๕.	เจ้าคณะตำบลมีชัย	พระครูสุรัตนารณ (สุดใจ)	วัดจอมมณี
๑๖.	เจ้าคณะตำบลหาดคำ	พระครูปิยสิริธรรม	วัดวาฬุภรณ์ทุ่ง
๑๗.	เจ้าคณะตำบลหินโงม	พระครูสถิตธรรมานุยุต (สำราญ)	วัดศิลาธิคุณ
๑๘.	เจ้าคณะตำบลบ้านเตื่อ เขต ๑	พระครูปลัด อารมณฺ์ ถิรจิตโต	วัดพุทธไสยาสน์
๑๙.	เจ้าคณะตำบลบ้านเตื่อ เขต ๒	พระครูสังฆรักษ์ ถาวร ถาวรธม	วัดป่าอุดมคงคานิคมิต

		โม	
๒๐.	เจ้าคณะตำบลพระธาตุบังพวน เขต ๑	พระครูภวนาเจติยาภิบาล (ทวีมหาวิโร)	วัดพระธาตุบังพวน
๒๑.	เจ้าคณะตำบลพระธาตุบังพวน เขต ๒	พระครูภวนาโพธิวิสุทธิ (อุทิศโกวิท)	วัดโพธิ์ชัยพุกษ์
๒๒.	เจ้าคณะตำบลค่ายบกหวาน เขต ๑	พระครูสถิตจันทโชติ (หัสดี จันทโชโต ป.ธ.๔)	วัดโพธิ์สมภาร
๒๓.	เจ้าคณะตำบลค่ายบกหวาน เขต ๒	พระครูอรุณกิจจาภรณ์	วัดอรุณญิกาวาส
๒๔.	เจ้าคณะตำบลค่ายบกหวาน เขต ๓	พระครูปทุมสิริกิจ	วัดศรีบัวบาน
๒๕.	เจ้าคณะอำเภอสระใคร	พระครูสิริธรรมาภรณ์	วัดนิเวศขสาร
๒๖.	เลขานุการ	พระปลัด นันทวัฒน์ กนต์सार	วัดนิเวศขสาร
๒๗.	รองเจ้าคณะอำเภอสระใคร	พระมหาสุรนาท กิตติวฑฒโน ป.ธ.๕	วัดโนนเชียงคุณ
๒๘.	เลขานุการ	พระอนุชา อนุชาโต	วัดโนนเชียงคุณ
๒๙.	เจ้าคณะตำบลสระใคร เขต ๑	พระครูวิชัยธรรมธัช	วัดมฤคทายวัน
๓๐.	เจ้าคณะตำบลสระใคร เขต ๒	เจ้าอธิการดี สิริเทวบุตร	วัดโพนงาม
๓๑.	เจ้าคณะตำบลสระใคร เขต ๓	พระปลัด นันทวัฒน์ กนต์सार	วัดป่าสง่าคำ

บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่าเครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ๑๒ ตำบล ได้แก่ ค่ายบกหวาน ในเมือง บ้านเดื่อ พระธาตุบัง

พวน โพธิ์ชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย นหนองกอมเกาะ หาดคำ และหินโงมและ อำเภอสระใคร เป็นเครือข่ายแบบใยแมงมุมโดยมีเครือข่ายทำงานตามระบบการปกครองสงฆ์ไล่ลำดับชั้นจากระดับ จังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะ จังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้า อาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา รวมถึงพระสงฆ์ที่ได้รับ แต่งตั้งหรือมอบหมายงานเฉพาะส่วนด้วย ซึ่งเครือข่ายในการทำงานจะทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมและ พัฒนาชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบายในการพัฒนาโดยมีบทบาทในแต่ละมิติ ดังนี้

ด้านการพัฒนาสังคมแบ่งออกเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุซึ่งการพัฒนาทางด้านจิตใจมีการนำหลักศีล ๕ มาประยุกต์ใช้ในการน้อมนำจิตใจของคนในชุมชนให้อยู่ในศีล ในธรรม หลักศีล ๕ ประกอบด้วย

(๑) ปาณาติบาต เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ความประพฤतिหรือ การดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนชีวิตร่างกายของผู้อื่นสัตว์อื่น แต่เป็นผู้มีใจประกอบด้วย เมตตากรุณามีความรักความหวังดีต่อกันเป็นพื้นฐาน

(๒) อทินนาทานนา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่ เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย มีความประพฤतिหรือการดำเนินชีวิตของคนโดยไม่เบียดเบียน ทรัพย์สินและไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ด้วยการลักขโมย เป็นต้น

(๓) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิในกาม ซึ่งเป็นความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทางคู่ครอง ไม่ละเมิดสิทธิ์ ในบุคคลผู้เป็นที่รักของของผู้อื่น รวมทั้งไม่ผิดประเวณีทางเพศ ไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตนเองมี ใจมั่นคงในคู่ครองของตน

(๔) มุสาวาหา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ คือ มีความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาที่เป็นเท็จหลอกลวง มีความซื่อสัตย์ มี สัจจะ รักษาสัจจะ พูดแต่คำมีประโยชน์สมานฉันท์สามัคคี

(๕) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐาณา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากของมีนเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการ เบียดเบียนตนเอง ด้วยการดื่ม การสูบ ฉีด สิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย เป็นเหตุให้เกิดความ ประมาทพลาดพลั้ง เสียสติสัมปชัญญะ และทำให้เสียคุณภาพความเป็นคน

จึงทำให้สามารถกล่อมเกลাজิตใจให้ประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษให้เป็นคนดีส่งผลให้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ขัดแย้งกันและสามารถลดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ได้ ส่วนด้านการพัฒนาทางด้านวัตถุเครือข่ายพระสงฆ์ได้นำหลักธรรม คือ หลักสัปปายะ ๗ ประกอบด้วย

(๑) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะสมกัน เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ

(๒) โคจรสัปปายะ ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสมดี เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชน ที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป

(๓) ภัตตสัปปายะ การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ

(๔) บุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสม

(๕) โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก

(๖) อุตสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

(๗) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาปถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี

มาประยุกต์ใช้พัฒนาวัดและศาสนสถานเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในเชิงสนับสนุนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ๗ ด้านดังนี้

(๑) ด้านสภาพทั่วไปของสถานที่ ศาสนสถาน อาทิ การทำความสะอาดสถานที่ จัดให้มีควมร่มรื่น และสะดวกในการใช้สอยพื้นที่

(๒) ด้านการเดินทาง อาทิ การจัดความสะดวกสบายในการเดินทางสัญจร

(๓) ด้านสื่อสาร อาทิ การอธิบาย เผยแพร่หลักธรรมเพื่อการพัฒนาและการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

(๔) ด้านบุคลากรทางสงฆ์ อาทิ การจัดให้มีการบุคลากรทางสงฆ์ เช่น พระสงฆ์เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และเป็นผู้รู้ด้านศาสนพิธีต่าง ๆ

(๕) ด้านโภชนาการ อาทิ การจัดอาหารที่เป็นประโยชน์ หรือ การปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อนำมาประกอบอาหารในวัดเพื่อต้อนรับประชาชน ชาวบ้าน ที่เข้ามาในศาสนสถาน

(๖) ด้านธรรมชาติแวดล้อม อาทิ การปลูกต้นไม้เพื่อให้เป็นร่มเงาและทำให้อากาศดี

(๗) ด้านอิริยาปถ อาทิ การจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม อบรมวิชาชีพแก่ชุมชน เช่น การส่งเสริมให้รักาศิล ๕ การปฏิบัติธรรม การจัดอบรมวิชาชีพพุทธเกษตร

ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงพุทธและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายตามนโยบายการพัฒนา

ด้านบทบาทการพัฒนาด้านประเพณีวัฒนธรรมเครือข่ายพระสงฆ์มีการเผยแผ่ธรรมะ โดยการเทศน์ การเป็นวิทยากรในกิจกรรมหรืองานสำคัญต่าง ๆ ของหน่วยงานภาค เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้คำแนะนำในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการพัฒนาให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จนถึงประชาชนชนทั่วไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และมีการจัดกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิมอันได้แก่ ฮีตสิบสองที่เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานที่ดำรงชีพอยู่ในสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้งแล้งทำให้เกิดความเชื่อว่าการดำเนินชีวิตสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองต้องมีการประกอบพิธีกรรม จึงได้ถือเอาประเพณี ๑๒ เดือนเรียกกันว่า ฮีตสิบสอง ถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบันซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละเดือนภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๔.๓ รูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น มีการพัฒนาแบบบูรณาการระหว่าง ภาครัฐ-ภาคเอกชน-อบต./ผู้นำชุมชน-องค์กรสงฆ์-ประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

๔.๓.๑ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดโดยภาครัฐเป็นผู้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศจากแผนแม่บทต่าง ๆ ลงมาสู่ระดับจังหวัดและกระจายแผนงานไปยังภาคีเครือข่ายขององค์กรสงฆ์ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดเพื่อสั่งการลงสู่การปกครองและผู้บริหารแผนย่อยลงไป การดำเนินการในชั้นนี้องค์กรสงฆ์จะมีบทบาทในการร่วมทำแผน กำหนดยุทธศาสตร์ กรอบการดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

(๑) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์โดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนค่านิยมของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยองค์กรทางศาสนาถือว่าเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง

(๒) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริการด้านการศึกษา การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

(๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคายได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้ดังนี้

(๓.๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริหารจัดการด้านการตลาด พัฒนาศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

(๓.๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการบริหารโดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

(๓.๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาคนในชุมชนพื้นที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

(๓.๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาคน ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๓.๒ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดโดยภาคเอกชนเป็นผู้นำนโยบายทางด้านการลงทุนและยกระดับมาตรฐานสินค้า ในส่วนนี้จากการศึกษาพบว่าองค์กรสงฆ์และเครือข่ายภาคเอกชนมีการพัฒนาร่วมกันด้านการสร้างมาตรฐานสินค้าทางการเกษตรซึ่งเป็นสินค้าเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๔.๓.๓ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับอบต./ผู้นำชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับอำเภอและตำบล โดยเครือข่ายของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ร่วมจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้และสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง รวมถึงการจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพและพัฒนาให้มีศักยภาพเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

๔.๓.๔ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่ เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นการร่วมกันพัฒนางานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน อาทิ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การพัฒนาวัดสร้าง ช่อมแซม สนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่รองรับในการจัดงานต่าง ๆ ตามหลักธรรม สัปายะ ๗ ที่สามารถรองรับการการจัดงานประจำปีตามฮีตสิบสองและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้^{๗๗}

๔.๓.๕ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่เป็นการพัฒนาเชิงรุกของเครือข่ายพระสงฆ์ระดับท้องถิ่นโดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส กับประชาชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ การพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาโดยการเปิดหลักสูตรการอบรมศีลธรรม พุทธเกษตร และการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ได้^{๗๘}

ทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายมีดังนี้

“การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายจะยึดแผนพัฒนาจังหวัดเป็นหลัก โดนเน้นการเกษตร การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับพื้นที่ การพัฒนาคน ชุมชน สังคม เป็นสิ่งสำคัญ ตรงนี้ทางภาคองค์กรสงฆ์จะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการกล่อมเกลาคิดใจประชาชนชาวบ้าน ให้มีความเจริญเติบโตทางด้านจิตใจไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม การสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ การให้ความรู้ด้านแรงงานเกษตรเพื่อให้ชาวบ้านสามารถสร้างรายได้เตรียมพร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงและมีทักษะในการประกอบอาชีพได้”^{๗๙}

“ในด้านการพัฒนานั้น จำเป็นที่จะต้องใช้ทางโลกและทางธรรม เพราะฉะนั้น ทางฝ่ายพระสงฆ์ก็ดี ทางฝ่ายบ้านเมืองก็ดีต้องร่วมมือกันอย่างมาก การสนับสนุนให้พัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาก็ดี สามารถทำได้โดยยึดหลักศาสนา เช่น หลักสัปายะ ๗ นั้นก็สามารถทำได้ และสามารถนำมาใช้ได้ดีด้วย เพราะสถานที่ทางพระพุทธศาสนานั้นจะเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจสาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้”^{๘๐}

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระราชรัตนาลกรณ์, รศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสารบัณฑิต ร.ศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ตำบลคำบกหวาน

^{๗๙} สัมภาษณ์ นางวิลาวัลย์ กนกศิลป์ หอการค้าจังหวัดหนองคาย

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูภวนาโพธิวิสุทธิ เจ้าคณะตำบลพระธาตุบังพวน

“พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายมีความพร้อมด้าน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในแง่ของการประกอบธุรกิจการค้าและบริการสูงมาก มีการติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทางสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ทำให้หนองคายเป็นประตูเชื่อมในการรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ประกอบการและธุรกิจในพื้นที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น รวมทั้งในขณะนี้เขตอำเภอ ตำบลต่าง ๆ ก็มีความตื่นตัวในด้านการท่องเที่ยว ในจังหวัดหนองคายมีการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย มีเส้นทางท่องเที่ยวแบบนวัตวิถี การท่องเที่ยวตามวัดวาอาราม มีวัดที่มีชื่อเสียง และมีความเชื่อด้านพญานาค มีแม่น้ำโขงที่สวยงาม การส่งเสริมและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวจะทำให้มีการสืบทอดในเชิงอนุรักษ์เพื่อรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สั่งสมรวมถึงการจัดงานประจำปีตามวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีการกระตุ้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจมาก”^{๘๑}

“พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการศึกษา การพัฒนาจิตใจของประชาชน และการพัฒนาท้องถิ่น คือ บทบาทด้านการศึกษาที่ให่วัดเป็นโรงเรียน และอาคารเรียน พระเป็นผู้สอนและอบรมให้คนรู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม อนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียน มหาวิทยาลัย ชักชวนชาวบ้านให้มีการศึกษา การเรียนรู้ ซึ่งพระสงฆ์ทั้งอดีตและปัจจุบันมีบทบาทเกี่ยวกับด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน พระสงฆ์เป็นผู้ให้ธรรมทานแก่ประชาชน เช่น การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็สามารถช่วยให้เกิดความสงบทางจิตใจได้มากและในด้านการพัฒนาท้องถิ่น พระสงฆ์จะมีบทบาทมากในฐานะผู้นำด้านความคิดริเริ่มและระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ยกตัวอย่าง หน่วยงานราชการอย่างพัฒนาชุมชน ที่มีการเชิญพระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมให้พระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชน งานพัฒนาต่าง ๆ ต้องอาศัยวัดและพระสงฆ์ วัดเป็นของประชาชน เป็นที่ทำบุญกุศลตามประเพณีของชาวบ้าน พระภิกษุและสามเณรในวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการทำบุญทั้งที่บ้านและที่วัด”^{๘๒}

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสงฆ์และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นรูปแบบที่มีการพัฒนาบูรณาการร่วมกันอย่างรอบด้าน และองค์กรสงฆ์นั้นเป็นหน่วยงานที่มีสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นมาก เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณที่มีความใกล้ชิดและสามารถช่วยพัฒนาจิตใจ แก้ไขปัญหาปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชนด้วยความปรารถนาให้ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสามารถเลี้ยงตนเองได้ เป็นไปตามกรอบการดำเนินงานพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบัน

^{๘๑} สัมภาษณ์ นางสาวรัชดา อารณศิลป์ ผู้นำชุมชนสระใคร

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสารบัณฑิต ร.ศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ตำบลคำยบหวาน

รูปแบบของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์รูปแบบรูปแบบของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบของเครือข่ายของพระสงฆ์มีโครงสร้างเครือข่ายแบบไล่ลำดับชั้นตามระบบการปกครองคณะสงฆ์โดยมีการทำงานแบบเครือข่ายใยแมงมุม ไล่ลำดับชั้นลงมาตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา มีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลเน็ตเวิร์ค และโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลาโดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นแบบแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ-ภาคเอกชน-อบต./ผู้นำชุมชน-องค์กรสงฆ์-ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประสานงานกันได้ในทุกมิติ

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดโดยภาครัฐเป็นผู้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศจากแผนแม่บทต่าง ๆ ลงมาสู่ระดับจังหวัดและกระจายแผนงานไปยังภาคีเครือข่ายขององค์กรสงฆ์ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดเพื่อสั่งการลงสู่การปกครองและผู้ปฏิบัติการแผนย่อยลงไป การดำเนินการในขั้นนี้องค์กรสงฆ์จะมีบทบาทในการร่วมทำแผน กำหนดยุทธศาสตร์ กรอบการดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

(๑) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์โดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนค่านิยมของประชาชนในสพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยองค์กรทางศาสนาถือว่าเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง

(๒) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริการด้านการศึกษา การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

(๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคายได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริหารจัดการด้านการตลาด พัฒนาศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการบริหารโดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาคนในชุมชนพื้นที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาคน ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการทำงานร่วมกับภาครัฐ เครือข่ายพระสงฆ์จะเข้าร่วมคิด วิเคราะห์ และกำหนดการปฏิบัติในระดับแผนงานเพื่อถ่ายทอดในลำดับชั้นย่อยต่อไป

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดโดยภาคเอกชนเป็นผู้นำนโยบายทางด้านการลงทุนและยกระดับมาตรฐานสินค้า ในส่วนนี้จากการศึกษาพบว่าองค์กรสงฆ์และเครือข่ายภาคเอกชนมีการพัฒนาร่วมกันด้านการสร้างมาตรฐานสินค้าทางการเกษตรซึ่งเป็นสินค้าเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย แต่จากผลการศึกษาพบว่าในการจัดการร่วมกับภาคเอกชนนั้น ภาคเอกชนยังไม่มีควมคืบหน้าอย่างชัดเจนในการพัฒนาซึ่งเป็นจุดด้อยอย่างมากในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากเกิดการเสียโอกาสทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับอบต./ผู้นำชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับอำเภอและตำบล โดยเครือข่ายของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐานเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ร่วมจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้และสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง รวมถึงการจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพและพัฒนาให้มีศักยภาพเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่ เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นการร่วมกันพัฒนางานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน อาทิ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การพัฒนาวัด สร้างซ่อมแซม สนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่รองรับในการจัดงานต่าง ๆ ตามหลักธรรม สัปายะ ๗ ที่สามารถรองรับการการจัดงานประจำปีตามฮีตสิบสองและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่เป็นการพัฒนาเชิงรุกของเครือข่ายพระสงฆ์ระดับท้องถิ่นโดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส กับประชาชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ การพัฒนาทางการศึกษา การเปิดหลักสูตรการอบรมศีลธรรม การเปิดหลักสูตรพุทธเกษตร และการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจและการสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ได้

กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของเครือข่ายขององค์กรสงฆ์มีความสำคัญและมีบทบาทเด่นชัดในการเป็นตัวกลางในการพัฒนาในทุกด้านและทุกระดับชั้น ซึ่งนอกจากองค์กรสงฆ์จะเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ผู้นำทางความคิด แกนนำในการพัฒนาแล้วยังเป็นศูนย์รวมข่าวสารสารสนเทศที่มีความสำคัญในการนำไปใช้พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายอีกด้วย

บทที่ ๕

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์การศึกษา ๓ ประการ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ๒) เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย และ ๓) เพื่อพัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถนำเสนอข้อสรุปได้ ดังนี้

- ๑) สรุปผลการศึกษา
- ๒) อภิปรายผลการศึกษา
- ๓) ข้อเสนอแนะ

๑. สรุปผลการศึกษา

๑.๑ องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคายมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ (ลาว) โดยในเขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอเมืองหนองคาย ที่ประกอบด้วย ๑๒ ตำบล ๑ อำเภอ หน่วยงานภาครัฐได้ทำการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคเพื่อการผลิต พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน ด้านการเดินทาง และปัจจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุนความเจริญของเมือง มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ด้านทรัพยากรทางปัญญา มีการกำหนดกฎระเบียบและความร่วมมือข้ามพรมแดนและสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ จากผลการศึกษาพบว่าในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในส่วนของการสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา และมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ไม่เอื้อต่อการให้บริการในรูปแบบของระบบสาธารณูปโภคให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ต่าง ๆ และมีการจัดการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ จากการศึกษาการพัฒนาเขตเศรษฐกิจทางด้านการค้า พบว่า สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคายเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาซึ่งหน่วยงานมีการดำเนินการประสานงาน ให้คำแนะนำและสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มงาน ๑ ฝ่าย ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับจังหวัด คือ กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่แปลงนโยบายและยุทธศาสตร์รัฐบาลลงสู่การปฏิบัติจริงมีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และรายงานผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคในการทำงานเพื่อประโยชน์ในการประสานงานกับหน่วยงานเครือข่ายในแต่ละระดับที่เกี่ยวข้องให้

สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยในปัจจุบันมีการปรับปรุงพื้นที่โครงสร้างพื้นฐาน คือ มีการสร้างทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ หนองคาย-โพนพิสัย ทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ โพนพิสัย-บึงกาฬ ตอน ๑ ด้านศุลกากรหนองคายแห่งใหม่พร้อมสิ่งปลูกสร้างประกอบ และถนนแยกทางหลวงหมายเลข ๒ ทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ แล้วเสร็จ และกำลังดำเนินการสร้างทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ แยกสาย ๒ (บ.หนองสองห้อง)-อ.ท่าบ่อ-อ.ศรีเชียงใหม่ ตอน ๒ เพื่อรองรับการพัฒนาและเตรียมเปิดประมูลให้ลงทุน ต่อไปคือกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชนกลุ่มนี้จะทำหน้าที่พัฒนารูปแบบ วิธีการ และองค์ความรู้ในการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่โดยให้การสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำในการทำงานต่อชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม และเครือข่ายองค์กรชุมชน รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งทางด้านวิชาการ เครื่องมือการทำงานซึ่งกลุ่มงานกลุ่มนี้จะลงพื้นที่และดำเนินการปฏิบัติในพื้นที่จริงเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและยกระดับสินค้าการเกษตร การประมง โดยส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการด้านอาชีพ เช่น การจัดตั้งกลุ่มสินค้า OTOP ในพื้นที่ต่าง ๆ การอบรมเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตและยกระดับสินค้า รวมถึงมีการส่งเสริมงานหมู่บ้านท่องเที่ยว เช่น ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีริมโขงสีกายเหนือ ต.สีกาย เมืองบาดาลจำลองและตลาดน้ำพญานาค ต.หาดคำ และนาคา นาคินคร แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต.หินโงม เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเติบโตด้านการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ส่วนกลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชนนั้นมีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดทำระบบสารสนเทศชุมชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้หน่วยงานเครือข่ายการพัฒนาทุกภาคส่วนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลที่สามารถใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประสาน เปียแพร่ สนับสนุน ส่งเสริมให้จังหวัดอำเภอ ตำบล และหน่วยงานเครือข่ายพัฒนาทุกภาคส่วน นำข้อมูลสารสนเทศชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ อย่างถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูล แบบ On-line และ Off-line โดยใช้เทคโนโลยีทางระบบ ICT มาประยุกต์ใช้ เช่น การให้ข้อมูลทางเว็บไซต์ การประชุมเครือข่าย On-line โดยผ่านโปรแกรม Microsoft Team และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารสารสนเทศผ่านช่องทาง Facebook หรือ Youtube ฝ่ายสุดท้ายที่เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมคือฝ่ายอำนวยการทำหน้าที่หน้าที่บริหารจัดการงานทั่วไป ประสานงานด้านแผนบริหารงบประมาณ แผนบริหารทรัพยากรบุคคลและแผนการจัดการปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารทุกด้านเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของจังหวัด และประชาสัมพันธ์เผยแพร่งานพัฒนาชุมชนเพื่อสื่อสารภาพลักษณ์และเผยแพร่ข่าวสารของกรมการพัฒนาชุมชนและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน ภาคีการพัฒนาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีการจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อสรุปแผนการปฏิบัติงาน ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ จัดอบรม และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญในการพัฒนาและลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายให้แก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ

ด้านหน่วยงาน อบต./ผู้นำชุมชน เป็นหน่วยงานระดับย่อยลงมาจากหน่วยงานภาครัฐ กล่าวคือ รับนโยบายและยุทธศาสตร์จากหน่วยงานระดับจังหวัดมาปฏิบัติในระดับอำเภอ และระดับ

ตำบล โดย อบต. จะทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำเส้นทางคมนาคมและบำรุงรักษา ควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ จัดทำสาธารณูปโภคสาธารณูปการ การส่งเสริมการ ประกอบอาชีพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ วัฒนธรรม จัดการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น จัดระบบสารสนเทศ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการ พัฒนาท้องถิ่น รักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง จัดระบบการ สาธารณสุข การอนามัย การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย การ ขนส่ง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และผู้นำชุมชนทำหน้าที่สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นใน ชุมชน กระตุ้นให้สมาชิกทำสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีส่วนร่วมต่อชุมชน บริหารงาน และประสานงาน ในชุมชน ให้คำแนะนำ ชี้แนวทาง บำรุงขวัญสมาชิกในชุมชน เป็นตัวแทนชุมชนในการติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ส่งเสริมอาชีพที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เสริมสร้างสุขภาพ อนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน การทำนุบำรุงศาสนา จัดการความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำระบบข้อมูล แผนชุมชน เสริมสร้างการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยด้าน ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการป้องกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของชุมชน เห็นได้ว่าทั้ง อบต. และผู้นำชุมชน มีบทบาทหน้าที่ที่คล้ายคลึงกันและทำงานไปในทิศทาง เดียวกันอย่างเป็นคู่ขนาน ซึ่ง อบต. จะเน้นมิติทางด้านนโยบายระดับปฏิบัติการในขณะที่ผู้นำชุมชน เน้นการจัดการกับคนในพื้นที่ ดังนั้นองค์ประกอบข้อนี้จึงเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดหนองคายเพื่อตอบสนองตามนโยบายของทางภาครัฐ ด้านองค์กรเอกชนจากการศึกษาพบว่าหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทและเป็นเครือข่ายการพัฒนาเขต เศรษฐกิจจังหวัดหนองคาย ได้แก่ องค์กรหอการค้า ที่เข้ามามีบทบาทด้านการลงทุนในพื้นที่ การ พัฒนามาตรฐานสินค้าทางการเกษตร การจัดแสดงสินค้า OTOP และการจับคู่ธุรกิจเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดหนองคาย แต่ในปัจจุบันการทำงานของภาคเอกชนยังอยู่ในระดับนโยบายและไม่ได้เข้า มามีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบทำให้ยังไม่เห็นผลการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น องค์ประกอบด้าน นี้ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขวิธีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจ จังหวัดหนองคายเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

ด้านองค์กรสงฆ์ถือว่าเป็นหน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ จังหวัดหนองคาย เนื่องจากเป็นตัวกลางในการสื่อสารพัฒนาจากทุกองค์ประกอบโดยวัดและพระสงฆ์ เป็นผู้นำทางความคิดของประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่ซึ่งเป็นการพัฒนาลงสู่ระดับหมู่บ้านและมีความ ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่โดยพระสงฆ์จะทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตแนะนำชักชวนให้ประชาชนใน พื้นที่ได้ นำธรรมะมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีการจัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ. ป.ต.) เป็นการพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้านโดยเข้ามาเป็นแกนนำทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของ ชุมชนท้องถิ่น ทำการเผยแผ่ข่าวสารทางสื่อมวลชนโดยการเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสารเผยแผ่ ธรรมะ และการเผยแพร่ตามช่องทางอินเทอร์เน็ต และเป็นพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจ พิเศษ โดยการจัดให้วัดเป็นอุทยานการศึกษา การพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

การอบรมส่งเสริมอาชีพ และการจัดสถานที่วัดเพื่อให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนเข้าถึงได้

ด้านประชาชนในพื้นที่เป็นองค์ประกอบระดับท้องถิ่นที่รื้อหน่วยงานต่าง ๆ ไปทำการพัฒนาโดยประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นประกอบไปด้วยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย (๑๒ ตำบล ได้แก่ ค่ายบกหวาน ในเมือง บ้านเตื่อ พระธาตุบังพวน โพธิ์ชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย หนองกอมเกาะ หาดคำ และหินโงม) อำเภอสระใคร (๑ ตำบล ได้แก่ สระใคร) โดยรวมมีนิสัยและมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายในรูปแบบเฉพาะของคนหนองคายที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้อย่างแน่นแฟ้น และยาวนานมีทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันสวยงาม นับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อและศรัทธาในพญานาค การประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร อาชีพเสริมคือการทำสวน การประมง ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยรวม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป และเครื่องจักสาน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สามารถพัฒนาให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายต่อไป

๑.๒ บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่าเครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ๑๒ ตำบล ได้แก่ ค่ายบกหวาน ในเมือง บ้านเตื่อ พระธาตุบังพวน โพธิ์ชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย หนองกอมเกาะ หาดคำ และหินโงมและ อำเภอสระใคร เป็นเครือข่ายแบบใยแมงมุมโดยมีเครือข่ายทำงานตามระบบการปกครองสงฆ์ไล่ลำดับขึ้นจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา รวมถึงพระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายงานเฉพาะส่วนด้วย ซึ่งเครือข่ายในการทำงานจะทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมและพัฒนาชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบายในการพัฒนาโดยมีบทบาทในแต่ละมิติดังนี้

ด้านการพัฒนาสังคมแบ่งออกเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุซึ่งการพัฒนาทางด้านจิตใจมีการนำหลักศีล ๕ มาประยุกต์ใช้ในการน้อมนำจิตใจของคนในชุมชนให้อยู่ในศีลในธรรม หลักศีล ๕ ประกอบด้วย

(๑) ปาณาติบาต เวรณณิ หมายถึง เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนชีวิตร่างกายของผู้อื่นสัตว์อื่น แต่เป็นผู้มีใจประกอบด้วยเมตตากรุณามีความรักความหวังดีต่อกันเป็นพื้นฐาน

(๒) อทินนาทานทานา เวรณณิ หมายถึง เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย มีความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของคนโดยไม่เบียดเบียนทรัพย์สินและไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ด้วยการลักขโมย เป็นต้น

(๓). กาเมสุ มิจฉาจารา เวมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการประพฤติดนินทาม ซึ่งเป็นความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทางคู่ครอง ไม่ละเมิดสิทธิ์ ในบุคคลผู้เป็นที่รักของผู้อื่น รวมทั้งไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตนเองมี ใจมั่นคงในคู่ครองของตน

(๔) มุสาวาทา เวมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ คือ มีความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาที่เป็นเท็จหลอกลวง มีความซื่อสัตย์ มี สัจจะ รักษาสัจจะ พูดแต่คำมีประโยชน์สมานฉันท์สามัคคี

(๕) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐาณา เวมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากของมีนเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการ เบียดเบียนตนเอง ด้วยการดื่ม การสูบ ฉีด สิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย เป็นเหตุให้เกิดความ ประมาทพลาดพลั้ง เสียสติสัมปชัญญะ และทำให้เสียคุณภาพความเป็นคน

จึงทำให้สามารถกลมเกลียวจิตใจให้ประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษให้เป็นคนดีส่งผลให้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ขัดแย้งกันและสามารถลดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ได้ ส่วนด้านการพัฒนาทางด้านวัตถุเครือข่ายพระสงฆ์ได้นำหลักธรรม คือ หลักสัปปายะ ๗ ประกอบด้วย

(๑) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะสมกัน เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ

(๒) โภจสัปปายะ ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชน ที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป

(๓) ภัตสัปปายะ การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ

(๔) บุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสมกัน เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิ ปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ

(๕) โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ ยาก

(๖) อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

(๗) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคนถูกกับ นั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี

มาประยุกต์ใช้พัฒนาวัดและศาสนสถานเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษในเชิงสนับสนุนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ๗ ด้านดังนี้

(๑) ด้านสภาพทั่วไปของสถานที่ ศาสนสถาน อาทิ การทำความสะอาดสถานที่ จัด ให้มีความร่มรื่น และสะดวกในการใช้สอยพื้นที่

(๒) ด้านการเดินทาง อาทิ การจัดความสะดวก สบายในการเดินทางสัญจร

(๓) ด้านสื่อสาร อาทิ การอธิบาย เผยแพร่หลักธรรมเพื่อการพัฒนาและการอยู่ ร่วมกันอย่างผาสุก

(๔) ด้านบุคลากรทางสงฆ์ อาทิ การจัดให้มีการบุคลากรทางสงฆ์ เช่น พระสงฆ์เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และเป็นผู้นำด้านศาสนพิธีต่าง ๆ

(๕) ด้านโภชนาการ อาทิ การจัดอาหารที่เป็นประโยชน์ หรือ การปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อนำมาประกอบอาหารในวัดเพื่อต้อนรับประชาชน ชาวบ้าน ที่เข้ามาในศาสนสถาน

(๖) ด้านธรรมชาติแวดล้อม อาทิ การปลูกต้นไม้เพื่อให้เป็นร่มเงาและทำให้อากาศดี

(๗) ด้านอิริยาบถ อาทิ การจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม อบรมวิชาชีพแก่ชุมชน เช่น การส่งเสริมให้รักาศิล ๕ การปฏิบัติธรรม การจัดอบรมวิชาชีพพุทธเกษตร

ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงพุทธและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายตามนโยบายการพัฒนา

ด้านบทบาทการพัฒนาด้านประเพณีวัฒนธรรมเครือข่ายพระสงฆ์มีการเผยแพร่ธรรมะ โดยการเทศน์ การเป็นวิทยากรในกิจกรรมหรืองานสำคัญต่าง ๆ ของหน่วยงานภาค เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้คำแนะนำในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการพัฒนาให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จนถึงประชาชนชนทั่วไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และมีการจัดกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิมอันได้แก่ ฮีตสิบสองที่เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานที่ดำรงชีพอยู่ในสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้งแล้งทำให้เกิดความเชื่อว่าการดำเนินชีวิตสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองต้องมีการประกอบพิธีกรรม จึงได้ถือเป็นประเพณี ๑๒ เดือนเรียกกันว่า ฮีตสิบสอง ถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบันซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละเดือนภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๑.๓ รูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบของเครือข่ายของพระสงฆ์มีโครงสร้างเครือข่ายแบบไล่ลำดับชั้นตามระบบการปกครองคณะสงฆ์โดยมีการทำงานแบบเครือข่ายใยแมงมุม ไล่ลำดับชั้นลงมาตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา มีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลเน็ตเวิร์ค และโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลาโดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นแบบแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ-ภาคเอกชน-อบต./ผู้นำชุมชน-องค์กรสงฆ์-ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประสานงานกันได้ในทุกมิติ

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดโดยภาครัฐเป็นผู้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศจากแผนแม่บทต่าง ๆ ลงมาสู่ระดับจังหวัดและกระจายแผนงานไปยังภาคีเครือข่ายขององค์กรสงฆ์ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดเพื่อสั่งการลงสู่การปกครองและปฏิบัติการแผนย่อยลงไป การดำเนินการในชั้นนี้องค์กรสงฆ์จะมีบทบาทในการร่วมทำแผน กำหนดยุทธศาสตร์ กรอบการดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

(๑) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์โดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนค่านิยมของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยองค์กรทางศาสนาถือว่าเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง

(๒) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริการด้านการศึกษา การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

(๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคายได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริหารจัดการด้านการตลาด พัฒนาศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการบริหารโดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาคนในชุมชนพื้นที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาคน ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการทำงานร่วมกับภาครัฐ เครือข่ายพระสงฆ์จะเข้าร่วมคิด วิเคราะห์ และกำหนดการปฏิบัติในระดับแผนงานเพื่อถ่ายทอดในลำดับชั้นย่อยต่อไป

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดโดยภาคเอกชนเป็นผู้นำนโยบายทางด้านการลงทุนและยกระดับมาตรฐานสินค้า ในส่วนนี้จากการศึกษาพบว่าองค์กรสงฆ์และเครือข่ายภาคเอกชนมีการพัฒนาร่วมกันด้านการสร้างมาตรฐานสินค้าทางการเกษตรซึ่งเป็นสินค้าเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย แต่จากผลการศึกษาพบว่าการจัดการร่วมกับภาคเอกชนนั้น ภาคเอกชนยังไม่มีควมคืบหน้าอย่างชัดเจนในการพัฒนาซึ่งเป็นจุดด้อยอย่างมากในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากเกิดการเสียโอกาสทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับอบต./ผู้นำชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับอำเภอและตำบล โดยเครือข่ายของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐานเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ร่วมจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้และสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณ์ด้านการเกษตร ประมง รวมถึงการจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพและพัฒนาให้มีศักยภาพเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่ เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นการร่วมกันพัฒนางานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน อาทิ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การพัฒนาวัด สร้าง

ซ่อมแซม สนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่รองรับในการจัดงานต่าง ๆ ตามหลักธรรม สัปปายะ ๗ ที่สามารถรองรับการการจัดงานประจำปีตามฮีตสิบสองและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่เป็นการพัฒนาเชิงรุกของเครือข่ายพระสงฆ์ระดับท้องถิ่นโดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส กับประชาชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ การพัฒนาด้านการศึกษา การเปิดหลักสูตรการอบรมศิลปกรรม การเปิดหลักสูตรพุทธเกษตร และการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจและการสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ได้

๒. อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคายมีการเตรียมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ (ลาว) โดยเฉพาะในเขตอำเภอศรีนคร มีความตื่นตัวต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากอำเภอศรีนคร มีโอกาสในการเป็นเขตอุตสาหกรรม ทำให้มองเห็นโอกาสในการพัฒนาและการประกอบอาชีพที่หลากหลายในอนาคต มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในส่วนโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา และมี การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ไม่เอื้อต่อการให้บริการในรูปแบบของระบบสาธารณูปโภค สอดคล้องกับ สุมาสี วงษ์วิฑิต และคณะ (๒๕๕๐) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษไว้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทั้งที่เป็นโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ต้องปรับทิศทางการพัฒนาของตนเองเพื่อให้สามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศและให้แข่งขันได้ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมให้สมดุลแข่งขันได้และการกำหนดนโยบายต่างประเทศให้เชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศอื่นในโลก จึงเป็นยุทธศาสตร์การบริหารประเทศที่สำคัญในยุคนี้ด้วยเหตุนี้ ปัจจุบันนานาประเทศต่างให้ความสำคัญกับการกำหนดแผนและวางกลยุทธ์การพัฒนาออกมาในแนวทางต่างๆ ตามความเหมาะสมและความพร้อมของประเทศตน และแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจของหลายประเทศคือการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น เพราะต่างเห็นถึงความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษในหลายประการ เช่น

๑. เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการลงทุนต่างชาติและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ

เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษมีมาตรการที่เป็นการเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน โดยการให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเป็นพิเศษมากกว่าการลงทุนในเขตอื่นที่มีเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการส่งเสริมการลงทุนอีกทางหนึ่ง เพราะนักลงทุนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นชาวต่างชาติหรือเป็นคนของประเทศย่อมจะตัดสินใจเลือกลงทุนในเขตเศรษฐกิจเพื่อสร้างโอกาสทำกำไรได้มากกว่า และนอกจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศ จะเป็นการดึงดูดใจนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศแล้ว ยังเป็นการดึงดูดเงินลงทุนของประเทศตนเองไม่ให้ย้ายการลงทุนไปประเทศอื่นด้วย ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อมีการลงทุนมากขึ้นในประเทศใด ประเทศนั้นก็ย่อมได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจตามมา

หลายประการรวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่วัตถุดิบภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีรายได้ ประชาชาติของประเทศเพิ่มขึ้นอันเป็นผลของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ

๒. เป็นการสร้างโอกาสการจ้างงาน

ผลของการลงทุนทั้งจากต่างชาติและการลงทุนในประเทศย่อมก่อให้เกิดการจ้างแรงงาน จำนวนมาก เพราะการจัดตั้งอุตสาหกรรมย่อมต้องการแรงงานสร้างผลผลิต โอกาสของการจ้างงานจึง มีสูงมากขึ้นตามจำนวนของอุตสาหกรรมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น การสร้างอาชีพหรือวิชาชีพของคนในชาติ ย่อมหมายถึงการสร้างรายได้ ขจัดปัญหาการว่างงานหรือความยากจน และเพิ่มคุณภาพชีวิตของ ประชาชนให้สูงขึ้น เท่ากับเป็นการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมได้อีกทางหนึ่ง ขณะเดียวกัน การจ้าง งานมากขึ้นก็ทำให้รัฐมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีเงินได้ อันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วย

๓. เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

จากการเคลื่อนย้ายการลงทุนเข้ามาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ สิ่งที่มาคือการถ่ายทอดเทคโนโลยีจาก นักลงทุนต่างชาติด้วยการนำเอาเทคโนโลยีทันสมัยในกระบวนการผลิตหรือการประกอบธุรกิจของนัก ลงทุน รวมทั้งการเคลื่อนย้ายบุคลากรที่มีฝีมือมีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในวิทยาการ ใหม่ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากิจการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากว่าประเทศที่ได้จัดตั้งเขต เศรษฐกิจพิเศษนั้นเป็นประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนาที่ต้องการเทคโนโลยีขั้นสูงและทันสมัย หรือ Know-how หรือขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ ก็จะทำให้เห็นความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนได้ ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเป็นแนวทางสำคัญในการเร่งการส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาเทคโนโลยีและเป็น เครื่องมือเสริมการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

๔. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การส่งเสริมการลงทุนต่างชาติและการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ เท่ากับเป็นการเปิดประเทศเข้าสู่ระบบการค้าเสรี การเข้ามาของบุคลากรและวิชาชีพ พูน วัตถุดิบ และแรงงานจากประเทศต่างๆ จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของนักลงทุนและ ประเทศที่เปิดให้ลงทุนไปในตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประเทศนั้นได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ก็ ย่อมต้องมีการประชาสัมพันธ์นโยบายการลงทุนไปยังประเทศต่างๆ ทำให้ต้องมีการเจรจาระหว่างรัฐ ต่อรัฐและต่อหลายรัฐเพิ่มมากขึ้น การติดต่อประสานงานและร่วมมือกันในด้านต่างๆ ก็จะเกิดขึ้น ตามมาด้วย

๕. ส่งเสริมการส่งออกและสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ

การส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้เพิ่มการผลิตสินค้าหรือบริการ มากขึ้น และเป็นการลดอุปสรรคหรือข้อกีดกันทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ เมื่อมีสินค้าและ บริการเพียงพอ รัฐก็สามารถผลักดันให้มีการส่งออกสินค้านั้นออกสู่ตลาดโลกได้ ซึ่งเมื่อนัก ลงทุนหรือผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้รับสิทธิประโยชน์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิต สินค้าหรือบริการนั้นๆ ก็จะมีคุณภาพที่ดีกว่าและราคาที่สู้กับตลาดของประเทศอื่นๆ ได้ส่งผลให้เกิด ความพร้อมในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจกับนานาชาติในการค้าระดับโลกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อ ระบบการค้าเสรีแพร่ขยายไปทั่วโลกโดยผลของการก่อตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO) และทั่วภูมิภาคในกลุ่มเอเซียตะวันออกเฉียงใต้หรือ ASEAN ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ประเทศกำลังพัฒนา และแต่ละประเทศเริ่มมีแนวคิดในการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันอย่าง

ต่อเนื่อง โดยการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยเน้นเรื่องการส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกสินค้าและบริการ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในระดับการพัฒนาและโครงสร้างการเมืองการปกครอง และระบบเศรษฐกิจของประเทศ บางประเทศจึงประสบกับความยากลำบากในการดำเนินการตามแผนพัฒนาดังกล่าว ดังนั้น ทางเลือกที่สำคัญที่ประเทศเหล่านั้นนำมาใช้ก็คือการพัฒนาพื้นที่เฉพาะก่อนด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แล้วจึงค่อยๆ ขยายกระจายการพัฒนาไปตามส่วนต่างๆ ของประเทศในระยะเวลาต่อไป

๖. เป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคหรือท้องถิ่น

ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ส่วนใหญ่จะต้องมีการศึกษาเขตพื้นที่ที่สมควรจัดตั้งขึ้น และเมื่อมีการกำหนดเขตพื้นที่แล้ว ก็ย่อมต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเตรียมการรองรับการจัดตั้งเขตพิเศษนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างถนน น้ำประปา หรือไฟฟ้ารวมทั้งระบบโทรคมนาคมต่างๆ ซึ่งล้วนแต่ทำให้เขตพื้นที่นั้นมีความเจริญและมีการพัฒนาขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิมนอกจากนั้น เมื่อมีก่อตั้งอุตสาหกรรมหรือธุรกิจเขตเศรษฐกิจพิเศษหนึ่งๆ ก็เกิดการจ้างงานขึ้นในเขตพื้นที่นั้นๆ คนในเขตพื้นที่หรือภูมินาคนั้นหรือเขตใกล้เคียงก็มีโอกาสในการสร้างอาชีพและรายได้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงเป็นการช่วยในการกระจายรายได้และขยายความเจริญไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ได้ในภูมินาหรือท้องถิ่นใกล้เคียง

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้พบว่าการพัฒนาขึ้นเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายนั้นขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความเหมาะสมของพื้นที่ ซึ่งในส่วนของภาคเอกชนและผู้นำท้องถิ่นมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ภาคเอกชนโดยหอการค้าจังหวัดและเห็นว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษจะสร้างงานสร้างรายได้ให้หลักลงทุนใหญ่ แต่ในมุมมองของผู้นำชุมชนเห็นว่าอาจจะเกิดผลกระทบต่อชุมชนและระบบนิเวศเนื่องจากนโยบายและสิ่งที่ภาครัฐประกาศออกมานั้นไม่ชัดเจน ขาดความเข้าใจ และขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อความชัดเจนในการพัฒนา ซึ่งองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรที่มีบทบาทในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายมีทั้งในภาครัฐ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย) ภาคเอกชน (หอการค้าจังหวัดหนองคาย) ผู้นำชุมชน (อบต., ผู้นำชุมชน) สถาบันสงฆ์ (พระสงฆ์) และประชาชนในชุมชนพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ ของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (๒๕๕๘) ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาพื้นที่ที่มีการทำงานแบบบูรณาการทั้งการเตรียมการก่อนลงพื้นที่ทำงานในหมู่บ้าน เริ่มจากการแต่งตั้งคณะอำนวยการระดับจังหวัด คณะทำงานระดับอำเภอ และให้คณะทำงานทั้งหมดศึกษาข้อมูลเบื้องต้นร่วมกันทั้งทางภาครัฐและเอกชน ดังนี้

๑) ในการทำงานก่อนประชุมชาวบ้าน ให้มีการจัดประชุมระดับจังหวัดเพื่อให้คณะทำงานทั้งหมดร่วมประชุมทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการในการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาต่างๆ

๒) ในการทำงานประชุมชาวบ้านครั้งแรกโดยคณะทำงานระดับอำเภอ จัดประชุมเพื่อเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้าน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ ร่วมคิด ร่วมทำ มีความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ เมื่อชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและเห็นประโยชน์ หรือผลกระทบร่วมกัน เพื่อให้ชาวบ้าน

เป็นผู้ตัดสินใจว่าจะทำโครงการนั้นหรือไม่ และถ้าทำ ชาวบ้านมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด ยินดีเสียสละเวลา แรงงานหรือทุนหรือไม่ ถ้าไม่พร้อม ไม่ทำ

๓) นัดหมายผู้นำชุมชน และ อสพ. (อาสาพัฒนา) เพื่อเตรียมการสำรวจข้อมูล โดยต้องมีแผนการเดินกายภาพเพื่อสำรวจปัญหาชุมชน จะต้องมีการปรับแผนร่วมกันเพื่อให้การสำรวจได้ข้อมูลที่เป็นจริงของพื้นที่นั้น ๆ

๔) สำรวจข้อมูลเศรษฐกิจ- สังคม โดยใช้แบบสำรวจที่ปรับแล้ว และวิธีการเดินกายภาพ

๕) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ จัดรูปแบบเพื่อการนำเสนอข้อมูลให้ชุมชน

๖) ค้นข้อมูล ระดมความคิด ความต้องการ แล้วจัดลำดับความสำคัญ

๗) จัดทำแผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์

ซึ่งวัดและพระสงฆ์เป็นหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนชาวบ้านในฐานะเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ จึงนับว่าเป็นหน่วยงานที่มีสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและสามารถช่วยพัฒนาจิตใจ แก้ไขปัญหาปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชนด้วยความปรารถนาให้ชาวบ้านในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสามารถเลี้ยงตนเองได้ จากการศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย พบว่า เครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ครอบคลุม ๑๒ ตำบล ๑ อำเภอ ได้แก่ ค่ายบกหวาน ในเมือง บ้านเดื่อ พระธาตุบังพวน โพธิ์ชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย หนองกอมเกาะ หาดคำ หินโงม และอำเภอสระใคร เป็นเครือข่ายแบบใยแมงมุมโดยมีเครือข่ายทำงานตามระบบการปกครองสงฆ์ไล่ลำดับขึ้นจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา รวมถึงพระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายงานเฉพาะส่วนด้วย ซึ่งเครือข่ายในการทำงานจะทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมและพัฒนาชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบายในการพัฒนาโดยมีบทบาทในแต่ละมิติดังนี้

ด้านการพัฒนาสังคมแบ่งออกเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุซึ่งการพัฒนาทางด้านจิตใจมีการนำหลักศีล ๕ มาประยุกต์ใช้ในการน้อมนำจิตใจของคนในชุมชนให้อยู่ในศีลในธรรม หลักศีล ๕ มีประโยชน์โดยรวม ๒ ด้านคือ

(๑) เป็นหลักธรรมที่ใช้เพื่อสร้างความสงบสุขของสังคมกล่าวคือเป็นการป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ความหวาดระแวง และความวุ่นวายในสังคม

(๒) เพื่อพัฒนาจิตใจของผู้ที่ถือศีลนั่นเอง เพราะศีล ๕ นั้น ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุม ไม่ให้มีการแสดงออกทางกาย หรือทางวาจา ไปในทางที่ตอบสนองอำนาจของกิเลส

อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ จะทำให้อายุยืน ปราศจากโรคภัยเบียดเบียนทรัพย์สมบัติที่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายมาราวี เบียดเบียนทำลาย ความเป็นอยู่ระหว่างลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสุก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำลักลอบต่างครองกันอยู่ด้วย

ความเป็นสุข เมื่อพูดอะไรจะมีผู้เคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะ จะเป็นผู้มีสติปัญญาดี และเฉลียวฉลาด ไม่หลงหน้าหลงหลัง ไม่มีสติ ศีล ๕ จึงสามารถกล่อมเกลาจิตใจให้ประชาชนในพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษให้เป็นคนดีส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ขัดแย้งกันและสามารถลดปัญหา อาชญากรรมและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ ส่วนด้านการพัฒนาทางด้านวัตถุเครือข่ายพระสงฆ์ ได้นำหลักธรรม คือ หลักสัปปายะ ๗ ที่นำมาประยุกต์ใช้พัฒนาวัดและศาสนสถานเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในเชิงสนับสนุนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ๗ ด้านดังนี้

(๑) ด้านสภาพทั่วไปของสถานที่ ศาสนสถาน อาทิ การทำความสะอาดสถานที่ จัดให้มีควมร่มรื่น และสะดวกในการใช้สอยพื้นที่

(๒) ด้านการเดินทาง อาทิ การจัดความสะดวกสบายในการเดินทางสัญจร

(๓) ด้านสื่อสาร อาทิ การอธิบาย เผยแพร่หลักธรรมเพื่อการพัฒนาและการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

(๔) ด้านบุคลากรทางสงฆ์ อาทิ การจัดให้มีการบุคลากรทางสงฆ์ เช่น พระสงฆ์เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และเป็นผู้รู้ด้านศาสนพิธีต่าง ๆ

(๕) ด้านโภชนาการ อาทิ การจัดอาหารที่เป็นประโยชน์ หรือ การปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อนำมาประกอบอาหารในวัดเพื่อต้อนรับประชาชน ชาวบ้าน ที่เข้ามาในศาสนสถาน

(๖) ด้านธรรมชาติแวดล้อม อาทิ การปลูกต้นไม้เพื่อให้เป็นร่มเงาและทำให้อากาศดี

(๗) ด้านอริยาบถ อาทิ การจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม อบรมวิชาชีพแก่ชุมชน เช่น การส่งเสริมให้รักษาศีล ๕ การปฏิบัติธรรม การจัดอบรมวิชาชีพพุทธเกษตรซึ่งจะเป็นการสนับสนุนการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงพุทธและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายตามนโยบายการพัฒนา

ด้านบทบาทการพัฒนาด้านประเพณีวัฒนธรรมเครือข่ายพระสงฆ์มีการเผยแพร่ธรรมะ โดยการเทศน์ การเป็นวิทยากรในกิจกรรมหรืองานสำคัญต่าง ๆ ของหน่วยงานภาค เพื่อถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการพัฒนาให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จนถึงประชาชนชนทั่วไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และมีการจัดกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิมอันได้แก่ ฮีตสิบสองที่เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานที่ดำรงชีพอยู่ในสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้งแล้งทำให้เกิดความเชื่อว่าการดำเนินชีวิตสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองต้องมีการประกอบพิธีกรรม จึงได้ถือเป็นประเพณี ๑๒ เดือนเรียกกันว่า ฮีตสิบสอง ถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบันซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละเดือนภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสอดคล้องกับ ท่าน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) และ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ที่ได้กล่าวไว้ใน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (๒๕๔๖) ว่า สัปปายะ ๗ (สิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่เกื้อกูล ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย ประกอบด้วย

(๑) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ โคจรสัปปายะที่หาอาหาร ที่เที่ยวบดินทบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป

(๒) ภัตสัปปายะ (การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ

(๓) บุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกกันเหมือนกัน เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ

(๔) โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะสมกัน เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉันทไม่ยาก

(๕) อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมกัน เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

(๖) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาปถที่เหมาะสมกัน เช่น บางคนถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับนั่งตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี

โดยการเผยแผ่หลักสัปปายะ ๗ ในการบริหารจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนานั้นเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคาย ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ว่าด้วยยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการบริหาร โดยมีกลยุทธ์ที่ ๒ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สามารถนำเสนอรูปแบบของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย ในรูปแบบการบูรณาการเครือข่ายระหว่าง ภาครัฐ-ภาคเอกชน-อบต./ผู้นำชุมชน-องค์กรสงฆ์-ประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

(๑) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดโดยภาครัฐเป็นผู้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศจากแผนแม่บทต่าง ๆ ลงมาสู่ระดับจังหวัดและกระจายแผนงานไปยังภาคีเครือข่ายขององค์กรสงฆ์ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดเพื่อสั่งการลงสู่การปกครองและปฏิบัติการแผนย่อยลงไป การดำเนินการในขั้นนี้องค์กรสงฆ์จะมีบทบาทในการร่วมทำแผน กำหนดยุทธศาสตร์ กรอบการดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์โดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนค่านิยมของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริการด้านการศึกษา การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดหนองคายใน

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริหารจัดการด้านการตลาด พัฒนาศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการบริหารโดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาคนในชุมชนพื้นที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาคมน ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๒) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดโดยภาคเอกชนเป็นผู้นำนโยบายทางด้านการลงทุนและยกระดับมาตรฐานสินค้า ในส่วนนี้จากการศึกษาพบว่าองค์กรสงฆ์และเครือข่ายภาคเอกชนมีการพัฒนาร่วมกันด้านการสร้างมาตรฐานสินค้าทางการเกษตรซึ่งเป็นสินค้าเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

(๓) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับอบต./ผู้นำชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับอำเภอและตำบล โดยเครือข่ายของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ร่วมจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้และสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง รวมถึงการจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพและพัฒนาให้มีศักยภาพเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

(๔) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่ เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นการร่วมกันพัฒนางานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน อาทิ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การพัฒนาวัด สร้างซ่อมแซม สนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่รองรับในการจัดงานต่าง ๆ ตามหลักธรรม สัปายะ ๗ ที่สามารถรองรับการการจัดงานประจำปีตามฮีตสิบสองและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

(๕) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่เป็นการพัฒนาเชิงรุกของเครือข่ายพระสงฆ์ระดับท้องถิ่นโดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสกับประชาชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ การพัฒนาทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาโดยการเปิดหลักสูตรการอบรมศีลธรรม พุทธเกษตร และการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ได้สอดคล้องกับ พระมหานูชา สิริวิธโน (๒๕๕๖) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า การร่วมมือระหว่าง พระสงฆ์-ข้าราชการ-ชาวบ้าน ซึ่งหมายถึงราชการที่สังกัดอยู่ในกระทรวงทบวงกรมและหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีได้จำกัดแต่เพียงกระทรวงมหาดไทยอย่างเดียว ผลจากการพัฒนาท้องถิ่นที่มีข้าราชการเข้าช่วยทำให้เข้าถึงงบประมาณ เครื่องมือที่ทันสมัย และสามารถกำจัดจุดอ่อนบางประการของพระสงฆ์จากการพัฒนาท้องถิ่นของพระสงฆ์ดังได้กล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าไม่ได้กำหนดการพัฒนาที่ตายตัว หากแต่พัฒนาตามสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น มีการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน การพัฒนาอาจผูกพันกับราชการก็ได้หรือไม่ผูกพันก็ได้ กล่าว คือ ข้าราชการมิใช่ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ หากแต่ขึ้นอยู่กับการร่างโครงการของพระสงฆ์และความสามารถในการแสวงหางบประมาณ และความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นสำคัญ ซึ่งผลงานการพัฒนาของพระสงฆ์สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. การพัฒนาวัด มีการสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุ รวมทั้งปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดให้สะอาดร่มรื่น

๒. การพัฒนาชุมชน ได้แก่ “การสร้างและซ่อมแซมถนน สะพาน สระน้ำ บ่อบาดาล รวมไปถึงการปรับปรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสร้างอาคารศูนย์พัฒนาประจำหมู่บ้าน นำประชาชนปลูกต้นไม้ เป็นต้น”

๓. การพัฒนาด้านการศึกษาโดยการเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อสอนพระภิกษุและสามเณรออกสอนและอบรมศีลธรรมตามโรงเรียนและเปิดให้มีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่อเนื่องถึงการส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ตามสมควร

๔. การพัฒนาด้านการเผยแผ่และสังคมสังเคราะห์ โดยเริ่มหลักสูตรอบรมประชาชน ผู้ต้องขัง บรรยายธรรมทางวิทยุ ตลอดจนแนะนำ ประชาชนในด้านต่าง อาทิ ด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ รวมทั้งหลักการดำรงตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๓. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

เครือข่ายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษระหว่างวัดและพระสงฆ์ หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน กับประชาชนในพื้นที่เป็นการพัฒนาร่วมกันอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดและพระสงฆ์นับว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาจิตใจ พัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนที่สามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธและเป็นจุดกระจายข่าวสารเพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ในการพัฒนา ดังนั้น จึงควรวางแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายให้เกิดความร่วมมือแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในภาคเอกชนที่ไม่มีความคืบหน้าในการพัฒนาด้านการลงทุน จึงควรพิจารณาปรับปรุงแผนการดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายสามารถดำเนินการไปได้ตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาธุรกิจการค้า, ข้อมูลธุรกิจเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย, ส่วนประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ กองข้อมูลธุรกิจ, ๒๕๖๑.
- คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ : กำหนดพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ระยะ ๒, ๒๕๕๘.
- จิระพงศ์ เรืองกุล, ชุมชนนักปฏิบัติ:แนวทางการจัดการความรู้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน, วารสารมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖- พฤษภาคม หน้า ๑๖-๒๔, ๒๕๕๗.
- จินดา คุณสมบัติ, การพัฒนารูปแบบเพื่อการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติในโรงพยาบาลทั่วไปแห่งหนึ่ง, วารสารการพยาบาลสารปีที่ ๔๑ เมษายน-มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ หน้า ๒๖-๓๔, ๒๕๕๗.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, องค์การแห่งความรู้:จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: แชนพรี พริ้นติ้ง, ๒๕๔๘.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, การจัดการสารสนเทศเบื้องต้น, กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท, ๒๕๔๘.
- พยัต วุฒิรงค์, สุดยอดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระราชวรมุนี (พล อาภากร), พระธรรมทนายท: เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อการพัฒนาสังคม, วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ ๑๘ ฉบับเดือนมกราคม-ธันวาคม ๒๕๕๘.
- พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์, พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย, วารสาร มจร. กับการพัฒนาสังคม ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๗.
- พระมหาอนุชา สิริวณฺโณ, การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปฐมนาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖
- พระครูสมุทรวิทย์ ฝาสุโก, พระสงฆ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนวัดสามซุกฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๔ ฉบับพิเศษ หน้า ๒๗๐-๒๘๓, ๒๕๕๙.
- สภานโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, แผนกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรและนวัตกรรมระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ ๒๕๖๐-๒๕๗๙), ๒๕๖๐.
- สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙, คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนากาด : ฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (๒๕๕๑).
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สารสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๗).

- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. **แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย.** (หนองคาย : กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, ๒๕๖๑).
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. **รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ.** (หนองคาย:ส่วนประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ กองข้อมูลธุรกิจ, ๒๕๖๑), หน้า ๓.
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. **รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ.** (หนองคาย:สำนักงานจังหวัดหนองคาย, ๒๕๖๑).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย.** ใน รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๗).
- อนุชาติ พวงสำลี, **คู่มือการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนนักปฏิบัติ (CoPs),** สำนักพัฒนาคุณภาพ, ๒๕๕๐.
- Alavi, M. and Leidner, D.E., **Knowledge Management and Knowledge Management Systems: Conceptual Foundations and Research Issues.** MIS Quarterly, ๒๕, ๑๐๗-๑๓๖, ๒๐๐๑.
- Chun Wei Choo, **"Working with knowledge: how information professionals help organisations manage what they know",** Library Management, Vol. ๒๑ Issue: ๘, pp.๓๙๕-๔๐๓, ๒๐๐๐.
- Sharratt, M., & Usoro, A., **Understanding Knowledge-Sharing in Online Communities of Practice.** Electronic Journal on Knowledge Management, ๑, ๑๘๗-๑๙๖., ๒๐๐๓.
- Aggarwal, Aradhna, **"Special Economic Zones: Revisiting the policy debate."** Economic and Political Weekly ๔๑(๔๓/๔๔) ๒๐๐๖ : ๔*๓๓-๔*๓๖.
- Evans, Peter.. **Dependent Development: The Alliance of Multinational, State and Local Capital in Brazil.** New Jersey : Princeton University. ๑๙๗๙.
- Ishida, Masami. **"Special Economic Zones and Economic Corridors."** ERIA discussion Paper ๒๐๐๙-๑๖. Development Studies Center, Institute of DevelopingEconomics, Japan. ๒๐๐๙.
- Martinez, Oscar. **Border People : Life and society in the U.S.-Mexico borderlands.** University of Arizona Press. ๑๙๙๔.
- Poplin, D.E.. **Communities : A Survey of Theories and Methods of Research.** (New York : Macmillan Publishing, ๑๙๗๙).

ภาคผนวก ก
เครื่องมือในการทำวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย
เรื่อง

การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกชุดนี้ใช้เพื่อสัมภาษณ์ ผู้บริหารวัดและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๒. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ใช้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๓. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย เป็นผู้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม

๔. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบให้ตอบบรรยายตามความคิดเห็น มี ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ ๒ ข้อมูลสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๓ บทบาทและเครือข่ายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ อื่นๆ ในการมีส่วนร่วมและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

๑. ชื่อ-สกุล.....

๒. เชื้อชาติ.....

๓. อายุ.....

๔. อาชีพ/ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๑. หน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคายอย่างไร?

.....
.....

๒. หน่วยงานของท่านมีวิธีการพัฒนาชุมชนให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างไร? มีกิจกรรมอะไรบ้าง?

.....

.....

ตอนที่ ๓ บทบาทและเครือข่ายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๑. ท่านมีบทบาทหรือหน้าที่ใดในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

.....

.....

๒. เครือข่ายในการทำงานของท่านมีหน่วยงานใดบ้าง? ท่านมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานนั้นๆ อย่างไร?

.....

.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ อื่น ๆ ในการมีส่วนร่วมและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

.....

.....

.....

\

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....ถึง.....

การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

สถานที่ที่ทำการสังเกต

จุดมุ่งหมายในการสังเกต

১. ....
২. ....
৩. ....

[illegible]

ภาคผนวก ข
หนังสือยินยอมการให้ข้อมูล

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สิ้นธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สิ้นจูนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบงกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.รัฐดิพรรณ สันธูนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(ดร. รัฐดิพรรณ สันธูนอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. รัฐดิพรรณ สันธูนอก)
ผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(อ.ร.ร. (อ.ร.ร. ม.ค.ร.ร.))
ผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. รัฐดิพรรณ สันธูนอก)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(ดร. รัฐดิพรรณ สันธูนอก)
ผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. รัฐดิพรรณ สันธูนอก)
ผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวราณ ลินธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่ผลกระทบบนทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(ดร. จิตติวราณ ลินธุ์นอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. ลินธุ์นอก ลินธุ์นอก)
ผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ศร. ดร. (อ.ย.) มุกดาหวา)
ผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(พ.ศ. ทวีศักดิ์)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(ดร. มุกดาหวา ลินธุ์นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ศร. ดร. ลินธุ์นอก ลินธุ์นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สิ้นจั่นนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ ..... วิชา อภรณ์ศิลป์ (มจร.คว.)
(..... น. วิชา อภรณ์ศิลป์ .....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(..... ดร. จิตติวรรณ สิ้นจั่นนอก .....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(..... ดร. จิตติวรรณ สิ้นจั่นนอก .....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(..... ดร. สันหนาท สิ้นจั่นนอก .....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(..... ผศ. ดร. สันหนาท สิ้นจั่นนอก .....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(..... ๐๙.๐๙.๐๙๙๙ .....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.ธิดารัตน์ สินธุ์เอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบงหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่ผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(นางสาว เกศทิพย์ อธิคุณ)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(ดร. จิตกรรณิ สินธุ์เอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. มยุชลัย สินธุ์เอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. ล้วนพจน์ สินธุ์เอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. ดร. สันติสุข นามนาค)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(อ.ร.ร. ฐิตา ฐิตา)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.วิจิตรวรรณ สิ้นอันนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.ฐิติวรรณ สิ้นสู่นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(ดร. ฐิติวรรณ สิ้นสู่นอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. ศิริพนธ์ สิ้นสู่นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(อ.ร.ร. วิชาญ อภิสิทธิ์)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(นาง ส.ร.ร. วิชาญ)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(ดร. วิชาญ สิ้นสู่นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. วิชาญ สิ้นสู่นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรณ์ สิ้นจั่นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(ดร. จิตติวรณ์ สิ้นจั่นอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. ศิวัญชยา สิ้นจั่นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(นางวิรัช ไชยวงษ์)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(ดร. ศิวัญชยา สิ้นจั่นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สันธน์อก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(นาง นงนิจพรพร)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สันธน์อก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สันธน์อก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สันธน์อก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สันธน์อก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สันธน์อก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สันธินอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล (นอภกั)

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวราณ สันธูนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ข้าพเจ้าตามที่ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(น.ส. นิตยา จันทน์)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(น.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. นิตยา จันทน์)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(น.ส. นิตยา จันทน์)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(น.ส. นิตยา จันทน์)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.วิฑูรณ สิ้นอันอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(นางพุดผก วัฒนไพโรจน์)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. มณฑิรา สิ้นอันอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. อ.อ. สิ้นอันอก นามเอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. อ.อ. สิ้นอันอก นามเอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรณ ลิขณัฐ และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการท้าวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้จากวิทยานิพนธ์และคณะอาจารย์เป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่
เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้อที่ได้อ้างอิงจากผู้เข้าร่วมการวิจัย และ
ข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัย
เท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ พระครูนิเทศาภิบาลวิมล
(พระครูนิเทศาภิบาลวิมล)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ ดร. ชาญชัย สอนาน
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ
(.....)
มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(น.ส. อร ชื่นเอื้อ นามสกุล)
ผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(๑๙๖๖/๖๖๖) ๑๙๖๖
มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.รัฐดิพรรณ สิ้นสุนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อกับผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียด ขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.ฐิติวรรณ สิ้นจั่นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
พระอาจารย์ มหาวีโร
(.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
.....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
.....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สิ้นสุนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(.....) ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....) หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....) ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....) ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....) ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....) ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....) พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha"s Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สิ้นกลิ่น และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(นางสาววิมล กนกนาค)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สิ้นกลิ่น)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สิ้นกลิ่น)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สิ้นกลิ่น)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สิ้นกลิ่น)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สิ้นกลิ่น)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.ธิตวิพรรณ สิ้นสุนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่ผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ..... กอฮอใจ
(..... กอฮอใจ.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.วิจิตรวรรณ สิ้นธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.ฐิติวรรณ สันตุนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่ผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(พระสงฆ์ พุทฺธ ๗/๖๖)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. มณฑล วัฒนสุภาพ)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ผศ.ดร. วิมล งามเกษ)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ศ.ดร. ฐิติวรรณ สันตุนอก)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.ฐิติวรรณ สันตุนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(พระสงฆ์ พงศธร ขันสูง)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร. มณฑล วัฒนสุภาพ)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ผศ.ดร. วิมลธิดา นามะเทศ)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ศ.ดร. (อ.จ.) วัฒนสุภาพ)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สิ้นจั่นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha"s Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรรณ สิ้นฐานอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัย เรื่องนี้จากผู้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากงานวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ พระสงฆ์เจ้า จิตติวรรณ
(พระสงฆ์เจ้า จิตติวรรณ)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สิ้นฐานอก)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สิ้นฐานอก)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(ดร.จิตติวรรณ สิ้นฐานอก)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย .....

ข้าพเจ้าซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย (A Participation and creation of the Sancha's Network with development of the special economic region in the border territory in Nongkhai province) โดยมี ดร.จิตติวรณ สันธูนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้จากผุ้วิจัยและคณะจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่
เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผยและนำเสนอเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

งาน

ลงชื่อ

( )

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ .....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ ดร. พงศ์พันธ์ ปิ่นสุภา
ผู้ส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ (.....)
(ผศ. ดร. สอมสกล เลื่อนเทศ)
มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ Budho
(บ.อ. บุญ นวลพณ.)
ผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ .....
(.....)
พยาน

ในลงทะเบียนการสนทนากลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ

(สนทนากลุ่มย่อย ภายใต้โครงการวิจัยงบประมาณ ๒๕๖๓)

ณ ห้องประชุมอาคารบริหาร (อาคารห้องใหม่) ชั้น ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันอังคาร ที่ 4 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563

ที่	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	ลงชื่อ
๑	พระครูพิศาลสารบัณฑิต,ร.ด.ร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย	
๒	พระครูภาวนาโพธิวิสุทธิ	นักวิชาการศึกษา	
๓	นายภควัฒร์ คำพวง	หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน	
๔	นางวิลาวัลย์ กนกศิลป์	ที่ปรึกษาประธานหอการค้าจังหวัดหนองคาย	
๕	นายสุระชัย วิชาชัย	ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน	
๖	นายสงวน สาริมาตย์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคำบักหวาน	
๗	นายสุชนันต์ ชัยทองคำ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน	
๘	นายสมพร ทองชมพู	กำนันตำบลพระธาตุบังพวน	
๙	นายชัยวิโรฒ วัฒนปุศย์	กำนันตำบลคำบักหวาน	
๑๐	นางบังอร สิงหาพรหม	สอ.บ.ตำบลสระใคร	
๑๑	นายจิรายุ ลิกะมุต	กำนันตำบลโพนสว่าง	
๑๒	นายวิรัช ไกรยะวงศ์	กำนันตำบลหินโงม	
๑๓	ผศ.ดร.เจษฎา มุลยาพอ	อาจารย์	
๑๔	ผศ.ดร.คิต วรณศิริ	อาจารย์	
๑๕	ดร.กัณทิลา น้อยเจริญ	อาจารย์	
๑๖	ดร.ฐิติวรรณ สิงห์นอก	อาจารย์	
๑๗	นายอนันต์ คติยะจันทร์	อาจารย์	
๑๘	พระสมุห์กฤติพิสิฐ จำพันธ์	อาจารย์	
๑๙	พระสุวรรณ์ สุทธาโส	อาจารย์	
๒๐	ดร.บุญส่ง ลินธุ์นอก	อาจารย์	
๒๑	ดร.กำพล นะวัน	อาจารย์	
๒๒	ผศ.ดร.สมเดช นามเกตุ		
๒๓	นางสาวรัชดา อารณศิลป์	นักศึกษาปริญญาเอก ม.แห่งชาติออสเตรเลีย	

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย

การลงพื้นที่วิจัย

อำเภอเมือง จ. นongคาย

ตำบลค่ายบกหวาน

ตำบลในเมือง

ตำบลบ้านเตื่อ

ตำบลพระธาตุบังพวน

ตำบลโพธิ์ชัย

ตำบลโพนสว่าง

ตำบลมัญชัย

ตำบลเวียงคุก

ตำบลสีกาย

ตำบลกอมเกาะ

ตำบลหาดคำ

ตำบลหินโงม

อำเภอสระใคร

การสัมภาษณ์เชิงลึก

การประชุมกลุ่มย่อย

ภาคผนวก ง
ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย
(Output/Outcome/Impact)

ผลผลิต (Output)

ผลผลิตโครงการ (Output) : การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเพื่อนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย พบว่า รูปแบบของเครือข่ายของพระสงฆ์มีโครงสร้างเครือข่ายแบบไล่ลำดับชั้นตามระบบการปกครองคณะสงฆ์โดยมีการทำงานแบบเครือข่ายโยงใยเชื่อมโยง ไล่ลำดับชั้นลงมาตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครอง บังคับบัญชา มีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการ มอบหมายงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลเน็ตเวิร์คและโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลาโดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นแบบแบบบูรณาการระหว่าง ภาครัฐ-ภาคเอกชน-อบต./ผู้นำชุมชน-องค์กรสงฆ์-ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประสานงานกันได้ในทุกมิติ โดยแบ่งเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ
- 3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน
- 3.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับอบต./ผู้นำชุมชน
- 3.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่
- 3.5 รูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่

ผลลัพธ์ (Outcome)

ผลสัมฤทธิ์โครงการ : การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านวิชาการ

- ๑.๑ นำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในหลักสูตรพุทธเกษตร ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
- ๑.๒ นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลข้อมูลให้กับวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

๒. ด้านการพัฒนาชุมชน

- ๒.๑ นำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนานำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง/บริหารจัดการวัด เพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธ
- ๒.๒ นำผลการศึกษาไปใช้ในการนำเสนอแนวทางกำหนดแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อตอบสนองนโยบายด้านการท่องเที่ยวของเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

ผลกระทบ (Impact)

ผลกระทบโครงการ (Impact) : ผลกระทบของการศึกษาการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย มีผลกระทบในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เป็นเครื่องมือในการติดต่อประสานงานของเครือข่ายในการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีการสนับสนุนข้อมูล สารสนเทศ องค์ความรู้และส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรผ่านหลักสูตรพุทธเกษตรเพื่อให้ประชาชนในชุมชนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถนำไปประกอบอาชีพ มีรายได้ และพึ่งตนเองได้

๒. ผลกระทบด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ โดยการทำงานขององค์กรสงฆ์จะช่วยให้การสร้างความเข้าใจในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลัก ศีล ๕ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อช่วยให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและทำให้เกิดการพัฒนาบนพื้นฐานของความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้

๓. ผลกระทบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่ามีพัฒนาแผนงานในการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ ๗ ในการพัฒนาศาสนสถานให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีรูปแบบความแตกต่างที่หลากหลาย การท่องเที่ยวตามความศรัทธา ความเชื่อที่นำเอาความเชื่อเรื่องพญานาคมาเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งในส่วนของกิจกรรมประเพณี ฮีต ๑๒ ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ด้วยความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมและปัจจัยสนับสนุนของการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาจากงานวิจัยนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อองค์ความรู้ทางวิชาการ ด้านสังคม และด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้การนำเสนอข้อมูล เครือข่าย บทบาทการทำงานและรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ให้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนางานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) ดร. จิตติวรรณ สินธุ์นอก (Ph.D.)

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr. Thitiwan Sinthunok (Ph.D.)

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๙๙/๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

๓.๑ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๒ คณะที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

หนองคาย

๔. สังกัด วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐ โทร. มือถือ ๐๘๑

๓๗๔๖๕๕ E-mail : dr.thitiwansin@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. ๒๕๕๒

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๔๗

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๓๖

Institute of Training and Development (๒๕๕๔) Certificate in

o Performance Coaching

o Advance Coaching & Mentoring

o Coaching & Mentoring Professional

Pennsylvania State University, USA (๒๕๕๕) Certificate in

o Change management, Organization Development and Appreciative Inquiry

Results Coaching System Neuro Leadership Group by David Rock (๒๕๕๖)

International Coach Federation

o Results Associate certificate of coaching (Brain – Based Coaching)

Continuing Coach Education Units (๒๕๕๗)

Mindfulness Coaching Training Program WIAL (๒๕๖๐) Action Learning Coach

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ สาขา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหาร และ Coaching

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) ผศ. ดร. บุญส่ง สินธุ์นอก (Ph.D.)

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Asst. Prof. Dr. Boonsong Sinthunok (Ph.D.)

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๙๙/๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

๓.๑ อาจารย์ประจำหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๒ เป็นอาจารย์อัตราจ้าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๔. สังกัด วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐ โทร. มือถือ

๐๘๕ ๗๔๑๖๗๕๖ E-mail : Mr. Boonsong@yahoo.co.th

๕. ประวัติการศึกษา

เปรียญ ๕ ประโยค สำนักเรียนวัดหิรัญบุรี ธนบุรี

พ.ศ. ๒๕๐๑

ครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) กระทรวงศึกษาธิการ (สมัครสอบ)

พ.ศ. ๒๕๐๗

ศาสตราศาสตรบัณฑิต (ศน.บ) มหามกุฏราชวิทยาลัย (กทม)

พ.ศ. ๒๕๐๖

ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิทยาลัยครูอุดรธานี

พ.ศ. ๒๕๒๓

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (อ.ม.) มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๒๙

พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๙

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ สาขา พระพุทธศาสนา และภาษาอังกฤษ

๗. ประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอก

๘. ผลงานทางวิชาการ

๘.๑ งานวิจัย

ดร. บุญส่ง สินธุ์นอก “ศึกษาเชิงสำรวจและอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดหนองคาย” (หัวหน้าโครงการ) สถาบันพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๗

ดร.บุญส่ง สินธุ์นอก “ศึกษาประเพณีบุญผะเหวดซ กรณศึกษาชาวจังหวัดหนองคายและเวียงจันทน์” (หัวหน้าโครงการ) ทุนอุดหนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย พ.ศ. ๒๕๕๘

ดร. บุญส่ง สินธุ์นอก “การวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัย ฉบับอักษรขอม” (หัวหน้าโครงการ) ทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย พ.ศ. ๒๕๕๙

๘.๒ บทความวิชาการ

๑) ภาษาไทย

ดร. บุญส่ง สินธุ์นอก (หัวหน้าโครงการ) “การวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัย ฉบับอักษรขอมโบราณ” ลงในวารสารนาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ กองบริหารงานวิจัย สำนักงานอธิการบดี อาคาร ๒ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โรงพิมพ์
จัดเป็นรูเล่มของบทความ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือน ก.ย. – ธ.ค. ๖๐.

๒) ภาษาอังกฤษ

Dr. Boonsong Sinthunok “ The rout of evolution of the belief on the fire worship before the Buddhist Era towards the belief of the Royal Fire given to the corps in Thai society” the document of the ๗th International Buddhist Research Seminar on the “Cultural Geography in Buddhism” February ๑๘-๒๐, ๒๐๑๖, MahachulalongKornraja Vidyalya University, Thailand.

Dr. Boonsong Sinthunok “An integration of the energy management: Case study of community in Udonthani” NIC ๒๐๑๖, The ๓rd National and the ๑st Internation conference ๒๐๑๖ “ Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society” at Mahachulalohngkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus.

Dr.Boonsong Sinthunok “ A study of survey and conservation of the Buddhist archeological sources in Nongkhai Province” The Program preparing for ASEAN Communities in Academic Seminar on the Topic : Meditation as a factor for Supporting Relations between ASEAN Countries in ๒๐๑๖. At Wat Phochai (the Royal monastery), Muang District, Nongkhai Province ๒๔-๒๕ March ๒๕๖๖.

Dr. Boonsong Sinthunok “The engaged Buddhism in the attitude of Phradhammavimonmuni (Saipong *Anomapaṇīto* / Kongsinthu)” the International Semina on Buddhism in the Digital Era on the occasion of Celebrating ๑๓๐ years of MCU Organized by Graduate School and International Buddhist College at Mahachuallongkornrajavidyalaya University Wangnoi, Ayuthaya, Thailand on on ๑๕-๑๖th September ๒๐๑๗.

๒) ตำรา

๑) หนังสือ “หลักการบริหารเชิงพุทธศาสนา” หจก. โรงพิมพ์น่านวิทยา จังหวัดขอนแก่น
ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๓๔๘-๗๓๔-๖

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) ดร. ธวัชชัย สินธุ์นอก (Ph.D.)

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr. Thawanhatai Sinthunok (Ph.D.)

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๙๙/๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

๓.๑ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๒ คณะที่ปรึกษาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

หนองคาย

๔. สังกัด วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐ โทร. มือถือ ๐๘๓

๔๑๕๔๐๖๖ E-mail : thawanhatai.sinthunok@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี นิเทศศาสตรบัณฑิต (นศ.บ.)

Bachelor of Communication Arts, B.Comm.Arts (Communication Arts)

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พ.ศ. ๒๕๓๘

ปริญญาโท นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (นศ.ม.)

Master of Communication Art มหาวิทยาลัยศรีปทุม พ.ศ. ๒๕๔๑

ปริญญาเอก ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (สารสนเทศศึกษา) (ปร.ด.)

Doctor of Philosophy (Information Studies) Ph.D. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๕๙

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ สาขา สารสนเทศ การสื่อสารองค์กร การสื่อสารมวลชน
และระบบมวลชนสัมพันธ์

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) ผศ.ดร.ดร.สมเดช นามเกต (Ph.D.)

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Asst. Prof. Dr. Somdet Namkad (Ph.D.)

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ บ้านบกหวาน ตาบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

๓.๑ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๔. สังกัด

วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตาบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๕. ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๑๖ สำเร็จการศึกษาประถมศึกษาปีที่ ๔ (โรงเรียนบ้านหนองตะไก้)
- พ.ศ. ๒๕๒๓ เรียนจบมัธยมศึกษาชั้นเอก สำนักเรียนวัดศรีพัฒนาราม สำนักเรียนจังหวัดอุดรธานี ตาบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- พ.ศ. ๒๕๒๗ สอบได้ ประโยค หนึ่ง-สอง สำนักเรียนวัดศรีชะเกษ สำนักเรียน จังหวัดหนองคาย
- พ.ศ. ๒๕๒๗ เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) โรงเรียนบาลี สาธิตศึกษา มจร วัดศรีชะเกษ ตาบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- พ.ศ. ๒๕๓๒ สอบได้หลักสูตรประกาศนียบัตรครูพิเศษมัธยมศึกษาช่วง (พ.ม.ช.) กรมวิชาการ กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๓๓ สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) คณะครุศาสตร์ วิชาเอก การสอน สังคมศึกษา รุ่นที่ ๓๕ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
- พ.ศ. ๒๕๔๗ สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- พ.ศ.๒๕๕๔ ได้รับแต่งตั้ง เป็นหัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
- พ.ศ. ๒๕๕๙ สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ.๒๕๖๐ ได้รับแต่งตั้ง เป็นผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
- พ.ศ.๒๕๖๑ ได้รับแต่งตั้ง เป็น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖. ประสบการณ์การทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๓๓ – ๒๕๕๓ ตำแหน่ง อาจารย์
- ตำแหน่ง อาจารย์ เลขที่ ๓๑๘ หรือเลขตำแหน่ง ๑๑๒๑๐๑๓
- พ.ศ. ๒๕๓๓ อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษาถึง ปัจจุบัน

- พ.ศ. ๒๕๕๓ - ตำแหน่ง หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๒๑๙ หมู่ ๓
ตำบลคำบกหวาน อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย ๕๓๑๐๐
- ตำแหน่ง อาจารย์/ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผู้อำนวยการ สำนักงานวิทยาลัย และ อาจารย์ประจำ
จากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา วิทยาเขตหนองคาย

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) ผศ.ดร.เจษฎา มุลยาพอ(Ph.D.)
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Asst. Prof. Dr. Jetsada Moonyapor (Ph.D.)
๒. ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๖๑ หมู่ที่ ๒ บ้านบกหวาน ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน ๓.๑ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
๔. สังกัด วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
๕. ประวัติการศึกษา
- ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (วิชาเอกศาสนา)
  - ปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยเดลี ประเทศอินเดีย (๒๕๔๐) (ทุนรัฐบาลประเทศอินเดีย ICCR)
  - ปริญญาเอก พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมคร ประเทศอินเดีย (๒๕๔๖) (ทุนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)
๖. ประสบการณ์การทำงาน
- เจ้าหน้าที่ธุรการ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (พ.ศ. ๒๕๓๓ – ๒๕๓๔)
  - เจ้าหน้าที่ธุรการ กองแผนงาน ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๓๔-๒๕๓๖)
  - เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๓๖-๒๕๔๒)
  - ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๔๒-๒๕๔๔)
  - โอนย้ายปรับเปลี่ยนตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย เป็นตำแหน่งอาจารย์ สังกัดวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย (๒๕๔๔- ปัจจุบัน)
  - เป็นหัวหน้าสาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย (๒๕๕๓- ๒๕๕๕)
- ผลงานด้านวิชาการ
- เป็นผู้ร่วมวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง ประเมินผลโครงการกอบรม ศีลธรรมและพัฒนาเยาวชนภาคฤดูร้อนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๔๒. (ดำเนินการเสร็จแล้ว)

- เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในกิจการการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดหนองคายและอุดรธานี ๒๕๔๘ (ดำเนินการเสร็จแล้ว) เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
- ดร.เจษฎา มุลยาพอ (หัวหน้าโครงการวิจัย)๒๕๕๖. การประยุกต์ใช้หลักคำสอนด้านนิเวศวิทยาในพระไตรปิฎกเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานี. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดร.เจษฎา มุลยาพอ (วิจัยร่วม) ๒๕๕๗. ศึกษาเชิงสำรวจและอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ๒๕๕๗ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

บทความวิชาการ

- ดร.เจษฎา มุลยาพอ (๒๕๕๕) สิ่งแวดล้อมในพระไตรปิฎก ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๘ ฉบับวิทยาเขตหนองคาย มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๕
- ดร.เจษฎา มุลยาพอ (๒๕๕๗)กระบวนการจัดการศึกษาแบบกัลยาณมิตร ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๐ ฉบับวิทยาเขตหนองคาย มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗
- Dr.Natcha Munyapho, Mr.Somdet Namket, Mr.Suvit khawnong. (๒๕๕๖) A participation of Buddhist Monks in the Development Activities of the Administration of Sub-district Organization in Nongkhai. The Document of the ๕th International Buddhist Research Seminar Join with ๑๐th Anniversary of the UNDV Vesak Celabration ,Bangkok. Organized by the Buddhist Research Institute, MCU, Thailand ๒๒nd May,๒๕๕๖/๒๐๑๓ P.๑๖๒-๑๖๕.
- ผศ.ดร.เจษฎา มุลยาพอ (๒๕๕๙) The legendary geography of Nongkhai Province. The ๗th International Buddhist Research Seminar ๑๘-๒๐ February,๒๐๑๖ at MCU Buddhist College,Nan Province,Thailand (๑๗-๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ วิทยาลัยสงฆ์น่าน) หน้า ๒๐๕-๒๑๑.
- ผศ.ดร.เจษฎา มุลยาพอ (๒๕๕๙) การประยุกต์ใช้หลักคำสอนด้านนิเวศวิทยาในพระไตรปิฎกเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานี (การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ และระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เรื่อง “พุทธบูรณาการกับการวิจัย

เพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน” ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙ (หน้า ๗๘๘-๘๐๑)

- ผศ.ดร. เจษฎา มุลยาพอ (๒๕๖๐) วิธีคิดแบบบูรณาการเชิงพุทธ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (ได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ "พุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศไทย" การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๒ และการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น) หน้า ๗๗๘-๗๘๗.

- Asst.Prof. Dr.Jesada Munyapho (๒๐๑๗) A Buddhist Modern Science : Measurement of administrators In the International Seminar on Buddhism in the Digital Era On the Occasion of Celebrating ๑๓๐ Years of MCU Organized by Graduate School and International Buddhist Studies College at Mahachulalongkornrajavidyalaya University Wangnoi, Ayutthaya , Thailand ๑๕th-๑๖th September ๒๐๑๗.

- Asst.Prof. Dr. Jesada Munyapho (๒๐๑๗) The process of the conscious creation of the citizens in accordance with the way of Buddhism of the Educational Institutes in Thai society . The ๑st International Conferencer on Buddhism: Cultural Foundation in Mekong Basin with the Collaboration of MCU, Nakhon Phanom Buddhist College December ๒-๔, ๒๐๑๗ At Nakhon Phanom Buddhist College. P.๔๖๙-๔๗๗.

- เจษฎา มุลยาพอ และคณะ. บทความวิชาการ เรื่อง การจัดการศึกษาแบบสหสัมพันธ์เชิงพุทธ รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ MCU Nan Congress IV พุทธเกษตร: นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี, ๙ กันยายน ๒๕๖๓. หน้า ๑๓๑๕-๑๓๒๘.

- เจษฎา มุลยาพอ และคณะ.บทความวิจัย. เรื่องการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย วารสารวิชาการปัญญาปัญญา ISSN : ๒๖๗๒-๙๖๗๙ (Print),ISSN : ๒๖๙๗-๕๑๒๒ (Online) ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (๒๐๒๐): กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓ หน้า ๒๐๗-๒๒๐.